

TILBURG UNIVERSITY

BELEIDSINSTRUMENTEN IN DE PRAKTIJK

Een inventarisatie van beleidsinstrumenten binnen gemeentelijk
preventiebeleid in Nederland

SIEM VAN OEFFEL
2014156

Bachelorscriptie Bestuurskunde
JULI 2022

Beleidsinstrumenten in de praktijk:

Een inventarisatie van beleidsinstrumenten binnen gemeentelijk preventiebeleid in

Nederland

Siem van Oeffel

ANR: 134769

SNR: 2014156

Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Tilburg University

630502-B-12: Bachelorscriptie Bestuurskunde

Begeleider en eerste lezer: Rob Pranger

Tweede lezer: Eva Wolf

1 juli 2022

12.475 woorden

Voor- en dankwoord

Deze scriptie is tot stand gekomen als onderdeel van de bacheloropleiding Bestuurskunde aan Tilburg University. De aanvang van het schrijven van deze scriptie vond plaats tijdens de lockdown die ingesteld is door de Rijksoverheid als gevolg van het coronavirus SARS-CoV-2 (COVID-19). Het coronavirus verspreidde zich in een mum van tijd over de wereld: van enkele besmettingen op het vasteland van China in december 2019 naar ongeveer 70.000 bevestigde besmettingen verspreid over 27 landen in februari 2020 (Dong et al., 2020). In december 2021 zijn er volgens de cijfers van het Center for Systems Science and Engineering (CSSE, 2021) wereldwijd ruim 282 miljoen geregistreerde besmettingen en 5,5 miljoen geregistreerde doden gerelateerd aan COVID-19. Begeleiding van deze scriptie vond dan ook op afstand plaats.

In Nederland staat (net als in andere landen in de wereld) vaccineren hoog op het programma om het virus te bestrijden. Ondanks dat Nederland een vaccinatiegraad had van 85,5% voor mensen boven de 18 jaar (najaar 2021), namen de besmettingen toe (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu [RIVM], 2021c). Men sprak ook wel van een ‘vijfde golf’ (RIVM, 2021d). Dit gegeven maakt dat het interessant is om onderzoek te doen naar alternatieven en additionele beleidsmaatregelen om de risico’s van het virus te verlagen. Een voorbeeld hiervan is overheidsbeleid gericht op het beïnvloeden van gedrag om gezonde keuzes te maken, zodat men zich beter tegen een dergelijk virus kan verweren en om de druk op de zorg te verlagen. Vanuit persoonlijke interesse over gezonde (voeding)keuzes, het coronavirus en het coronabeleid van de overheid is ervoor gekozen om het preventiebeleid in het kader van gezondheidsbevordering als onderzoeksonderwerp voor deze scriptie te kiezen.

Na ruim acht maanden intensief bezig te zijn geweest met het lezen, discussiëren en schrijven over de wereld van beleidsinstrumenten is het eindresultaat daar. Een wereld waar nog

veel tegenstrijdigheid heerst en onvolledigheid domineert. Het gebrek aan heldere definities van beleidsinstrumenten heeft het een uitdagend onderzoek gemaakt. Om deze reden heb ik dit proces als een intensieve periode ervaren met veel ups-and-downs, zoals bij het opstellen van een helder, waarneembaar onderscheid tussen (nieuwe) beleidsinstrumenten. Aan de andere kant is de wereld van beleidsinstrumenten een hele interessante wereld waar meerdere wetenschappen samenkomen, perfect aansluitend op het multidisciplinaire karakter van Bestuurskunde. Hierdoor heb ik het schrijven van de scriptie ook als een zeer leerzaam proces ervaren, richting de laatste stap van mijn huidige studie: het bachelorsdiploma.

Rob Pranger, hartelijk dank voor de gesprekken, het geduld, het meedenken, de opbouwende kritiek, de snelle reacties en bovenal voor de geïnvesteerde tijd en energie!

Veel leesplezier.

Siem van Oeffel

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding.....	8
1.1 Introductie	8
1.2 Probleem- en doelstelling.....	10
1.3 Vraagstelling	13
1.4 Wetenschappelijke relevantie.....	14
1.5 Maatschappelijke relevantie	14
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	16
2.1 Wat is preventiebeleid?	16
2.2 Wat zijn beleidsinstrumenten?	17
2.3 Wat is Nudging?.....	19
2.4 Waarom is Behavioural Public Policy als reactie op Nudging gekomen?	22
2.5 Hoe verhoudt Nudging zich tot andere beleidsinstrumenten?	25
Hoofdstuk 3: Methodologie.....	27
3.1 Onderzoeksstrategie en -methode	27
3.2 Zoek- en selectiecriteria	31
3.3 Analysestrategie	32
Hoofdstuk 4: Resultaten.....	37
4.1 Toelichting op analysestrategie.....	37
4.2 Inzet van economische prikkels	38

4.3 Inzet van juridische prikkels	40
4.4 Inzet van communicatieve prikkels	42
4.5 Inzet van Nudges	46
4.6 Inzet van Behavioural Public Policy	52
4.7 Combinatie van instrumenten.....	56
Hoofdstuk 5: Conclusie en discussie.....	58
5.1 Conclusie.....	58
5.2 Methodologische discussie.....	61
5.3 Inhoudelijke discussie	63
Literatuurlijst.....	67
Bijlage 1. Verschillende vormen van preventie.....	86
1.1 Preventie naar doelgroep.....	86
1.2 Preventie naar fase van ziekte	86
1.3 Preventie naar doel	87
1.4 Preventie naar pijlers integrale aanpak.....	87
Bijlage 2. Deskstudy.....	87
2.1 Rotterdam	87
2.2 Nieuwkoop	91
2.3 Utrecht.....	95
2.4 Houten	97

2.5 Venray	98
2.6 Echt-Susteren	100
2.7 Amsterdam	102
2.8 Haarlemmermeer	102
2.9 Terneuzen	105
2.10 Middelburg	106
2.11 Eindhoven.....	109
2.12 Oisterwijk	110
2.13 Almere	113
2.14 Noordoostpolder	116
2.15 Leeuwarden	121
2.16 Nijkerk.....	122
2.17 Groningen.....	125
2.18 Halderberge	126
2.19 Coevorden	129
2.20 Hoogeveen.....	132
2.21 Epe.....	133
2.22 Breda	134
2.23 West-Betuwe	139
2.24 Harderwijk.....	143

Figuren- en tabellenlijst

Figuur 1 <i>Ziektelast van ongezond gedrag</i>	9
Figuur 2 <i>De verschillende determinanten die van invloed zijn op gezondheidsbeleid</i>	17
Figuur 3 <i>Algemene vs individuele instrumenten en verruimende vs beperkende instrumenten</i> ..	19
Figuur 4 <i>Traditionele beleidsinstrumenten</i>	26
Figuur 5 <i>Opkomende beleidsinstrumenten</i>	27
Figuur 6 <i>Beslisboom beleidsinstrumenten</i>	30
Figuur 7 <i>Steekproefkader</i>	32
Figuur 8 <i>Analysekader</i>	35
Figuur 9 <i>Pilot Gemeente Rotterdam</i>	35
Figuur 10 <i>Analyse van Stopober</i>	66
Tabel 1 <i>Overzicht economische prikkels</i>	39
Tabel 2 <i>Overzicht juridische prikkels</i>	41
Tabel 3 <i>Overzicht communicatieve prikkels</i>	43
Tabel 4 <i>Overzicht Nudges</i>	47
Tabel 5 <i>Overzicht Behavioural Public Policy (BPP)</i>	52
Tabel 6 <i>Overzicht combinatie van instrumenten</i>	56
Tabel 7 <i>Overzicht inzet beleidsinstrumenten</i>	59

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Introductie

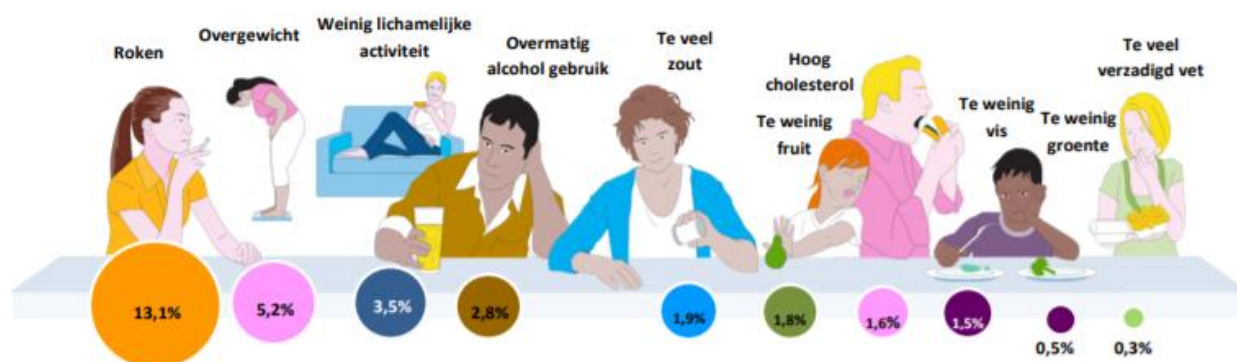
Diverse studies hebben verbanden aangetoond tussen ongezond gedrag en een verhoogd risico op COVID-19 (Hamer et al., 2019; Favre et al., 2020; Zheng et al., 2020; Zhong et al., 2021). Voorbeelden hiervan zijn roken (Dai et al., 2020; Leung et al., 2020; Reddy et al., 2021), overgewicht en obesitas (Beshbishy et al., 2020). Dit is problematisch aangezien in zowel het aantal volwassen Nederlanders met overgewicht (RIVM, 2021a) als met obesitas (RIVM, 2021b) een stijgende trend te zien is. Het slechte eetgedrag en de toename in lichamelijke inactiviteit kunnen als oorzaken van overgewicht en obesitas worden beschouwd (Polder & Hoogeveen, 2012). Sinds de uitbraak van COVID-19 zijn rokers nog meer gaan roken, is het aantal mensen met overgewicht gestegen en bewegen mensen minder (RIVM, 2020). COVID-19 is een van de voorbeelden van niet-overdraagbare ziekten waarbij ongezond gedrag (Figuur 1) consequent in verband is gebracht met ziektecijfers, mortaliteit en verlies van ziektevrije levensjaren (Colpani et al., 2018; Li et al., 2020; Nyberg et al., 2020; Schlesinger et al., 2020).

Dat gedrag een fundamentele verklarende factor vormt voor gezondheidsuitkomsten en daarmee een interessant thema is voor beleid is niet nieuw: ‘‘De overheid wordt steeds vaker geconfronteerd met problemen waarin de optelsom van individuele gedragingen en keuzes een belangrijke rol speelt.’’ (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid [WRR], 2014, p. 9). Het sturen van gedrag om de volksgezondheid te bevorderen is één van de drie pijlers binnen preventiebeleid (Hoofdstuk 2). Alhoewel preventie tot voor kort een beperkte rol speelde in het volksgezondheidsbeleid behoort het inmiddels tot een van de hoofdthema’s (Kooreman & Dillingh, 2017): ‘‘De coronacrisis toont nog eens in de overtreffende trap dat beleid en

gedragsbeïnvloeding onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.’’ (Raymaekers & Brans, 2020, p. 1).

Figuur 1

Ziektelast van ongezond gedrag

Noot. Ziektelast is het aantal verloren levensjaren en het aantal levensjaren doorgebracht met beperkingen veroorzaakt door ziekte. De percentages drukken uit welk deel van de totale ziektelast het gevolg is van het type ongezond gedrag. Overgenomen uit *IBO Gezonde leefstijl* (p. 5), door Werkgroep IBO Gezonde leefstijl, 2016, Ministerie van Financiën (<https://www.rijksbegroting.nl/system/files/12/ibo-gezonde-leefstijl-rapport.pdf>).

De mogelijkheden die de overheid heeft om burgers te sturen zijn uitgebreid beschreven in de wetenschappelijke literatuur. Hierin was lang de gedachte leidend dat burgers uitsluitend weloverwogen beslissingen nemen, waardoor de overheid bij het beïnvloeden van burgers moet inspelen op de ratio (WRR, 2014; 2017). Hieronder vallen de traditionele beleidsinstrumenten. Door de jaren heen is de gedachtegang opgekomen dat men niet alleen op basis van rationale afwegingen keuzes maakt, maar ook aan de hand van onbewuste vuistregels (heuristieken). Dit mechanisme is later door Thaler en Sunstein (2008) omgedoopt tot *Nudging*, dat begrepen kan worden als de inzet van kleine, onopvallende aanpassingen in de leefomgeving door de overheid om burgers een bepaalde richting in te sturen (Thaler & Sunstein, 2008). Sindsdien heeft

Nudging zich als een olievlek verspreid onder beleidsmakers en heeft de toepassing van gedragswetenschappelijke inzichten aan populariteit gewonnen. Inmiddels is Nudging het stadium van een vluchtige beleidshype ontgroeid en heeft het een solide plaats in het beleidsproces veroverd (Whitehead et al., 2017; Raymaekers & Brans, 2020). Wereldwijd gebruiken meer dan 200 overheidsinstellingen inzichten uit de gedragswetenschap (Bhanot & Linos, 2019).

1.2 Probleem- en doelstelling

Probleemstelling

De opkomst van Nudging gaat gepaard met een verwarrend academisch debat waarin verschillende discussiethema's kunnen worden onderscheiden en visies hevig uiteenlopen (Feitsma, 2019). Allereerst heeft Nudging in de literatuur (nog steeds) geen heldere definitie (Sunstein et al., 2018), waardoor Nudging en traditionele beleidsinstrumenten vaak systematisch met elkaar vergeleken worden (Benartzi et al., 2017). Ten tweede gaat er in de literatuur aandacht uit naar de vraag of Nudging al dan niet kan worden beschouwd als een juridische en/of ethische kwestie: enerzijds pleiten academici namelijk voor minder dwingend beleid (Thaler & Sunstein, 2008), terwijl critici anderzijds vraagtekens zetten bij de morele agenda van gedragsbeleid en gesteld wordt dat sturen op gedrag manipulatief, ondemocratisch en onaanvaardbaar zou zijn (Hansen & Jespersen, 2013; Wilkinson, 2013; Ten Have & Willems, 2016). Ten derde staat de huidige literatuur stil bij de vraag in welke mate en onder welke condities Nudging effectief en legitiem is (Selinger & Whyte, 2012; De Vet et al., 2015; Blom et al., 2021). Ten vierde heerst er een discussie binnen de literatuur om het "smallere Nudge-pad van individuele gedragsverandering" te verlaten en gedragsbeïnvloeding breder te trekken naar *gedragsinzichten*, ook wel Behavioural Insights (BI) genoemd (Raymaekers & Brans, 2020, p. 2;

Ewert, 2020). Naast Nudging zijn er namelijk ook nieuwere gedragsgeïnspireerde beleidsinterventies in opkomst, zoals de *Nudge-plus*, *Boost* en *Self-nudge* (Raymaekers et al., 2021). Het vijfde thema binnen Nudging is de vraagstelling in hoeverre Nudging daadwerkelijk wordt toegepast binnen beleidssectoren en welke trends binnen het gebruik van Nudging zichtbaar zijn (Scherpenisse et al., 2014; WRR, 2014).

Gedrag speelt dus een belangrijke rol in gezondheid, waardoor beleidsinstrumenten kunnen worden ingezet om gezondheidsgedrag te sturen. Hierdoor sluit dit onderzoek aan op de kernvraag in hoeverre Nudging daadwerkelijk wordt toegepast in beleid. De inzet van gedragsinzichten blijft namelijk een onderbelicht thema binnen beleidswetenschappelijke studies (Feitsma, 2019; Raymaekers & Brans, 2020). De probleemstelling ligt verankerd in de constatering dat er in de huidige literatuur een gebrek is aan praktijkvoorbeelden van de toepassing van gedragswetenschappelijke inzichten in beleid, in het bijzonder op lokaal niveau (Feitsma, 2019; Raymaekers & Brans, 2020). Landelijk gezien is er al wel veel aandacht voor de toepassing van gedragswetenschappelijke inzichten in beleid: het gedragsteam Behavioural Insights Netwerk Nederland (BIN NL, 2017) is ingesteld om de toepassing van gedragsinzichten aan te moedigen.

Binnen de literatuur wordt de toepassing van gedragsinzichten vooral onderzocht binnen de gezondheidssector (Vlaev et al., 2016; WRR, 2017; BIN NL, 2021). Een onderbelicht thema binnen het gezondheidsbeleid is echter het lokaal preventiebeleid: vanuit politiek oogpunt wordt preventiebeleid als minder interessant beschouwd, omdat het (consistent) veranderen van gezondheidsgedrag buiten de regeerperiode van politici zichtbaar is (Torenvlied & Akkerman, 2005; WRR, 2017). En toch is de belangstelling voor preventie en leefstijl toegenomen bij gemeenten en zorgverzekeraars (Van der Heiden et al., 2008; Ministerie van Volksgezondheid,

Welzijn en Sport [VWS], 2018; Kemper et al., 2021). In vergelijking met het Nationaal Preventieakkoord, waarin de Rijksoverheid samenwerkt met maatschappelijke organisaties om Nederlanders gezonder te maken, staat lokaal preventiebeleid nog in de kinderschoenen (Vereniging van Nederlandse Gemeenten [VNG], 2020). Dit is een opmerkelijke constatering, omdat preventiebeleid voornamelijk door provincies, gemeenten, zorgverleners of belangenorganisaties wordt opgesteld, waardoor preventie dus niet (meer) het primaire domein van regering en parlement is (Torenvlied & Akkerman, 2005). Deze ontwikkeling is alsmear versterkt sinds de toename van horizontalisering in het bestuur (Blom & Schillemans, 2010) en de decentralisatie van het zorgstelsel (per 1 januari 2015), waarbij steeds meer zorgtaken overgeheveld zijn naar lokale overheden (Boogers & Reussing, 2019). De lokale gezondheidszorg is daarmee een van de hoofdfuncties en -verantwoordelijkheden van Nederlandse gemeenten (Schaap, 2015): ‘De keerzijde hiervan is dat veel preventieve maatregelen ‘verborgen’ blijven, verscholen binnen complexe beleidsmaatregelen en verscholen binnen de activiteiten van lagere overheden en maatschappelijke organisaties.’ (Torenvlied & Akkerman, 2005, p. 87).

Om deze redenen is het opmerkelijk dat de aandacht omtrent de inzet van gedragsinzichten voor preventiedoeleinde tot dusver voornamelijk is uitgegaan naar het niveau van de rijksoverheid (BIN NL, 2017; 2021; Schillemans & De Vries, 2016; Feitsma & Schillemans, 2018; Feitsma, 2019), in plaats van naar lokale overheden. Hier schuilt een kennislacune, namelijk het ontbreken van een inventarisatie van gedragsinstrumenten die door lokale overheden worden ingezet binnen het preventiebeleid.

Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is om vanuit een beleidswetenschappelijk perspectief een inventarisatie op te stellen van de verschillende beleidsinstrumenten die lokale overheden inzetten binnen preventiebeleid. Dit onderzoek is descriptief van aard: het onderzoek beschrijft welke beleidsinstrumenten de overheid daartoe inzet (Van Thiel, 2015). De analyse van de praktische toepassing van lokaal preventiebeleid staat hierbij centraal: lokaal beleid wordt geanalyseerd en vervolgens gekoppeld aan verschillende typen beleidsinstrumenten. Dit met als doel om beleidsmakers van meer inzicht te voorzien met betrekking tot de praktische invulling van lokaal preventiebeleid en om in kaart te brengen in welke mate de toepassing van gedragsinzichten ontbreekt. Onderzoek naar de keuze en verantwoording van de ingezette lokale beleidsinstrumenten in een bepaalde context valt buiten de scope van dit onderzoek.

1.3 Vraagstelling

Hoofdvraag

Welke nieuwe gedragswetenschappelijke beleidsinstrumenten worden, naast traditionele beleidsinstrumenten, ingezet in gemeentelijk preventiebeleid in Nederland?

Deelvragen

- A. Wat is preventiebeleid?
- B. Wat zijn beleidsinstrumenten?
- C. Wat is Nudging?
- D. Waarom is BPP als reactie op Nudging gekomen?
- E. Hoe verhoudt Nudging zich tot andere instrumenten?

1.4 Wetenschappelijke relevantie

De resultaten van dit onderzoek geven inzicht in de lokale inzet van gedragswetenschappelijke beleidsinstrumenten in gemeentelijk preventiebeleid. Dit is relevant, omdat het ondersteunen van de beleidspraktijk begint bij het informeren van beleidsmakers (Fobé et al., 2014). De resultaten kunnen een rol spelen in de beleidspraktijk als hulpmiddel om het huidige preventiebeleid te beoordelen (beleidsbeoordeling) of bij het ontwerpen van nieuw preventiebeleid (beleidsontwikkeling). Voor beleidsmakers is het immers van cruciaal belang om inzicht te hebben in de generieke vormen van beleidsinstrumenten om vervolgens over te gaan op een gepaste ‘strategic political planning’ (Vedung, 1998). Om gedragsinzichten breder toe te passen in de beleidspraktijk hebben beleidsmakers ook baat bij een set heldere, praktijkgerichte kaders (Raymaekers & Brans, 2020).

Naast de wetenschappelijke bijdrage aan de beleidspraktijk draagt dit onderzoek ook bij aan het opvullen van de kennislacune: het onderzoek lost onduidelijkheid op met betrekking tot de inzet van gedragswetenschappelijke inzichten binnen preventiebeleid op gemeentelijk niveau. De resultaten van dit onderzoek dragen vervolgens bij aan toekomstig onderzoek met betrekking tot de vraag waarom gemeenten wel/veel of niet/geen gebruik maken van gedragsinzichten in preventiebeleid (explorerend onderzoek) en de effectiviteit van beleidsinstrumenten in een bepaalde context/gemeente (toetsend onderzoek).

1.5 Maatschappelijke relevantie

Een ongezonde leefstijl veroorzaakt gezondheids- en welzijnsverlies, waardoor preventie een prioriteit vormt binnen zorgbeleid (De Vet, 2019). Als reactie hierop zijn er twee visies ontstaan in de aard van een ethisch vraagstuk.

De ene visie heeft oog voor de negatieve externe effecten van individuele gedragskeuzes op de maatschappij (WRR, 2014). Sinds de versoering van de verzorgingsstaat is een ontwikkeling waarneembaar waarbij de overheid de nadruk legt op eigen verantwoordelijkheid en wilskracht van burgers (WRR, 2014). Als mensen die verantwoordelijkheid niet aankunnen zullen maatschappelijke zorgkosten stijgen (Slobbe et al., 2011; WRR, 2014). Als reactie hierop stelt de WRR (2014; 2017) dat dit probleem alleen oplosbaar is als mensen duurzaam hun gedrag aanpassen en stelt dat de overheid daarom burgers oproept om gezond te leven. De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek ligt vanuit deze visie dus verankerd in de waardering van preventiebeleid, waarbij Torenvlied en Akkerman (2005, p. 9) twee gezegden aanhalen ter illustratie daarvan: “voorkomen is beter dan genezen” en “regeren is vooruitzien”.

De andere visie is van mening dat gedragskeuzes als particuliere aangelegenheden kunnen worden beschouwd. Volgens deze visie wordt overheidsbemoeienis om gedrag te sturen afgekeurd. Volgens Torenvlied en Akkerman (2005) kan gedragssturing namelijk de autonomie (keuzevrijheid) van burgers aantasten (zie ook Faddegon, 2011; Kooiker, 2011; Ten Hoeve & Willems, 2016). Termen als *perfectionisme* (In hoeverre vertegenwoordigt de preventie maatregel een overdreven streven naar een volmaakt gezonde leefstijl?), *moralisme* (In hoeverre vertegenwoordigt een ongezonde leefstijl ‘kwaad’ dat moet worden bestreden?) en *paternalisme* (In hoeverre moeten mensen met een ongezonde leefstijl tegen zichzelf worden beschermd?) voeden de ethische discussie (Wesseling, 2014). Vanuit deze visie kan dit onderzoek bijdragen aan het in kaart brengen van de mate van (onbewuste) gedragssturing van burgers door de overheid.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

2.1 Wat is preventiebeleid?

Torenvlied en Akkerman (2005) constateerden dat preventie op verschillende manieren kan worden gedefinieerd en dat er in de bestaande conceptualiseringen vaak tegenstrijdige veronderstellingen worden gehanteerd. Om deze reden is het van belang om de verschillende vormen van preventie te onderscheiden om vervolgens een duidelijk kader te vormen van preventie in dit onderzoek.

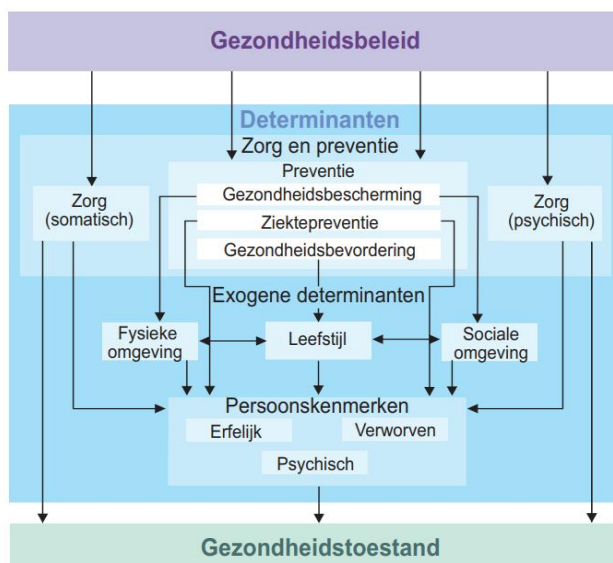
Preventie betekent ‘voorkoming’ (Van Dale, z.d.). Gedetailleerder betekent preventie: ‘het intentioneel nemen van maatregelen gericht op het voorkomen of afwenden van een ongewenst geachte toekomst’ (Peeters, 2015, p. 19) of ‘initiatieven die doelbewust en systematisch een probleem voorkomen’ (Goris et al., 2008, p. 110). In onderzoeksrapporten, toekomstvisies en beleidsnota’s gaat het vaak over verschillende vormen van preventie (Van den Berg et al., 2013). Er zijn volgens Van der Lucht en Polder (2010) vier vormen van preventie te onderscheiden (zie Bijlage 1). Het doel van preventie is ‘te zorgen dat mensen gezond blijven door hun gezondheid te bevorderen en te beschermen, en ziekten en complicaties van ziekten te voorkómen of in een zo vroeg mogelijk stadium op te sporen.’ (Van den Berg et al., 2013, p. 16). Hiermee kan het doel van preventie worden beschreven als: gezondheidsbevordering, gezondheidsbescherming en ziektepreventie (Figuur 2). Preventie gericht op gezondheidsbescherming (zoals riolering en drinkwaterzuivering) en ziektepreventie (zoals vaccinatieontwikkeling en screening) liggen buiten gedragssturing. Hierdoor ligt de focus in dit onderzoek op gezondheidsbevordering.

In de literatuur wordt preventief beleid weggezet tegenover repressief en curatief beleid: bij preventie staat het voorkomen centraal, bij repressie het straffen/ontmoedigen en bij curatie

de genezing (Torenvlied & Akkerman, 2005; Baars, 2011). Volgens meerdere auteurs is dit conceptueel onderscheid echter onhelder en nauwelijks te onderscheiden in de praktijk (Torenvlied & Akkerman, 2005; Post et al., 2007; Koster, 2011; Peeters, 2015). Bijvoorbeeld: een verbod op het zichtbaar verkopen van tabakswaaren kan als doel hebben om te voorkomen dat niet-rokers zullen beginnen met roken (preventie), maar ook om huidige rokers te ontmoedigen om tabakswaaren te kopen (repressie) of zelfs te laten stoppen (curatie). Om deze reden is er besloten om uitsluitend beleidsacties te analyseren die vastgelegd zijn in lokaal preventiebeleid.

Figuur 2

De verschillende determinanten die van invloed zijn op gezondheidsbeleid

Noot. Overgenomen uit *Gezondheidseffectschatting. Integraal gezondheidsbeleid: theorie en toepassing* (p. 7), door M. J. E. Penris en J. M. Den Broeder, 2005, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (<https://rivm.openrepository.com/handle/10029/256875>).

2.2 Wat zijn beleidsinstrumenten?

Beleidsinstrumenten zijn technieken die de overheid gebruikt om beleidsdoelen te behalen (Howlett et al., 2018). Beleidsinstrumenten en beleidsdoelen vormen twee onderling

verbonden elementen binnen *publiek beleid*, wat door Dye (1972, geciteerd in Howlett et al., 2018) gedefinieerd is als: ‘‘what government chooses to do or not to do’’.

Er worden verschillende definities gehanteerd van beleidsinstrumenten, waaronder: ‘‘An authoritative choice of means to accomplish a purpose.’’ (Elmore, 1987, p. 175), ‘‘An identifiable method through which collective action is structured to address a public problem.’’ (Salamon, 2002, p. 55) en ‘‘The set of techniques by which governmental authorities wield their power in attempting to ensure support and effect or prevent social change.’’ (Van der Doelen, 1991; Vedung, 1998, p. 21). Alhoewel alle drie de definities overeenkomsten vertonen is de definitie van Elmore (1987) het meest toepasbaar binnen dit onderzoek: de nadruk ligt immers op de inzet van beleidsinstrumenten met gezondheidsbevordering als doel.

Binnen beleidsinstrumenten kan er een onderscheid worden gemaakt tussen beleidsinstrumenten met een positieve invloed en met een negatieve invloed (Figuur 3). Hierbij staat respectievelijk het aanmoedigen (verruimen) en het ontmoedigen (beperken) van gedrag centraal (Van der Doelen, 1991; Ly & Soman, 2013).

Een extra onderscheid binnen beleidsinstrumenten richt zich op de doelgroep: een beleidsinstrument kan een algemene of een individuele strekking hebben (Van der Doelen, 1991; Fobé et al., 2014).

Binnen beleidsinstrumenten heeft de toepassing van psychologie in beleidswetenschappelijke studies ook bijgedragen aan extra onderscheid. In *Thinking, Fast and Slow* (Kahneman, 2017) worden twee denksystemen in onze hersenen onderscheiden waarop een beleidsinstrument kan inspelen: een snel, automatisch en onbewust systeem aan de ene kant en een traag, reflectief en rationeel systeem aan de andere kant.

Figuur 3

Algemene vs individuele instrumenten en verruimende vs beperkende instrumenten

	Algemeen	Individueel
Juridische instrumenten	wet	overeenkomst, vergunning
Economische instrumenten	prijnsregulering	subsidie, heffing
Communicatieve instrumenten	massamedia	advies
	Verruimend	Beperkend
Juridische instrumenten	overeenkomst, vergunning	gebod, verbod
Economische instrumenten	subsidie	heffing
Communicatieve instrumenten	voorlichting, advies	propaganda

Noot. Overgenomen uit *Beleidsinstrumenten: theoretische perspectieven en keuzemodellen* (p. 51), door E. Fobé, M. Brans en E. Wayenberg, 2014, Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek (<https://biblio.ugent.be/publication/5967164/file/5967180>).

Traditionele beleidsinstrumenten

Traditionele beleidsinstrumenten zijn economische instrumenten (belastingen, subsidies), juridische instrumenten (regelgeving, verboden) en communicatieve instrumenten (informatieverstrekking, sensibiliseringscampagnes) (Van der Doelen, 1991; Fobé et al., 2014). Economische instrumenten gaan dus om het beïnvloeden van gedrag van burgers door middel van financiële voor- of nadelen, bij juridische instrumenten aan de hand van ver- en geboden en bij communicatieve instrumenten door hen te overtuigen van de (on)wenselijkheid van gedrag (Howlett, 1991). De ‘*carrots, sticks and sermons*’ theorie van Vedung (1998) sluit ook aan op deze traditionele driedeling: met behulp van een metafoor wordt afgebeeld dat de overheid gebruik kan maken van de wortel (carrot) om ‘gewenst gedrag’ (vanuit het overheids perspectief) te belonen, de zweep (stick) om ongewenst gedrag te straffen en de preek (sermon) om burgers met behulp van informatie te overtuigen (Bovens et al., 2017).

2.3 Wat is Nudging?

Een Nudge wordt door Thaler en Sunstein (2008, p. 6) gedefinieerd als: ‘any aspect of the choice architecture that alters people’s behavior in a predictable way without forbidding any

options or significantly changing their economic incentives.’’. Om van een Nudge te spreken moet het om een makkelijk vermijdbare en goedkope optie gaan (Thaler & Sunstein, 2008). Het behoud van de keuzevrijheid is een van de kernwaarden van Nudging (Thaler & Sunstein, 2008). Een Nudge wordt hierdoor ook omschreven als een ‘duwtje in de ‘goede’ richting’, doordat een Nudge slim ingespeeld op de ‘voorspelbare irrationaliteit’ van mensen (Thaler & Sunstein, 2008; Raymaekers & Brans, 2020).

Hoewel de term Nudging relatief vernieuwend is geweest sinds Thaler en Sunstein (2008), wordt het idee achter Nudging al sinds de jaren '80 meegenomen in het beleidsproces binnen het gezondheidsdomein (Raymaekers & Brans, 2020). Doordat academici steeds vaker pleitten voor beleid met een minder dwingend karakter (Thaler & Sunstein, 2008), ontstond de behoefte voor een extra beleidsoptie buiten de traditionele beleidsinstrumenten. Deze beleidsoptie werd gevonden binnen Nudging en kan hierom beschouwd worden als een tegenreactie op traditionele beleidsinstrumenten.

De interesse voor Nudging is toegenomen: ‘‘In recent years, both private and public institutions have shown mounting interest in the use of nudges because they generally cost little and have the potential to promote economic and other goals (including public health).’’ (Sunstein, 2014, p. 583). Desondanks heersen er verschillende visies over Nudging: Tummers (2019) beschouwt Nudging als een afzonderlijk, vierde type beleidsinstrument als toevoeging op traditionele beleidsinstrumenten, terwijl Ewert (2020) Nudging eerder beschouwt als een hefboomtechniek om de traditionele instrumenten effectiever te maken.

Typen Nudges

Er worden verschillende typen Nudges gehanteerd (Thaler & Sunstein, 2008; Sunstein, 2014):

1. **Standaard (default rules).** Door de gewenste keuze als standaardkeuze (default) aan te bieden is het aannemelijker dat mensen deze keuze zullen maken. Een voorbeeld hiervan is een opt-out-systeem voor orgaandonatie, zodat mensen automatisch als donor worden geregistreerd en dit zelf kunnen wijzigen indien gewenst.
2. **Vereenvoudigen (simplification).** Veel programma's zijn complex. Door formulieren, informatie en procedures te versimpelen hoeven mensen niet te veel na te denken bij het nemen van een beslissing. Een voorbeeld hiervan is het bij voorbaat aanvinken van vakjes op een formulier.
3. **Gebruik van sociale normen.** Sociale normen zijn informele regels die niet wettelijk zijn vastgelegd, maar wel bestaan binnen een groep over wat de meerderheid van de groep doet of kiest. Door bijvoorbeeld te laten weten dat de meeste mensen in de supermarkt gemiddeld drie verschillende fruitsoorten afrekenen aan de kassa doen andere mensen dat ook vaker.
4. **Toename in gemak en gebruik.** De gedachtegang is hier dat mensen veelal de makkelijkste keuze maken. Door gezonde keuzes zichtbaarder en aantrekkelijker te maken zal men eerder geneigd zijn om deze keuze te maken. Een voorbeeld hiervan is het hangen van fruit op ooghoogte.
5. **Onthullingen (disclosures).** Het onthullen en verspreiden van informatie over bijvoorbeeld hoge ziektekosten van een bepaald type ongezond gedrag.
6. **Waarschuwingen.** Waarschuwingen (in de vorm van plaatjes, teksten of grafieken) van schadelijke middelen, zoals foto's op tabakswaren.
7. **Voornemen (pre-commitment).** Vaak hebben mensen een bepaald gezondheidsdoel voor ogen, maar blijft het startmoment uit. De gedachtegang is hier dat het behalen van

het doel wordt vergroot door mensen te vragen en te stimuleren om zich te committeren aan een bepaald doel (zonder verplichtingen).

- 8. Herinnering (reminder).** Een geheugensteuntje om gedrag wel of niet te doen. Een voorbeeld hiervan is een pop-up-melding op de smartphone om een rondje te gaan lopen.
- 9. Uitlokken van implementatie intenties.** De gedachtegang is hier dat mensen meer geneigd zijn om iets te doen als er een intentie wordt opgeroepen. Een voorbeeld hiervan is: ‘Bent u van plan meer te gaan bewegen?’.
- 10. Terugkoppeling (feedback).** De gedachtegang hier is dat het geven van terugkoppeling over gedrag van mensen en de gevolgen daarvan hun toekomstig gedrag kan bijsturen.

2.4 Waarom is Behavioural Public Policy als reactie op Nudging gekomen?

Er veel aandacht voor de ontwikkeling van Nudging, omdat er binnen gezondheidsstelsels een toenemende belangstelling is voor het toepassen van gedragsinzichten binnen uitdagingen (Galizzi, 2014). Volgens Raymaekers en Brands (2020) wordt de term gedragsinzichten in het academische debat vaak onterecht als synoniem van Nudging gezien, terwijl een Nudge eerder als een subcategorie en meest bekende voorbeeld van gedragsinzichten beschouwd kan worden (Leong & Howlett, 2020). Gedragsinzichten (Behavioural Insights [BI]) kunnen dus eerder bestempeld worden als een verzamelnaam.

Gedragsinzichten zijn zowel een antwoord als een verlengstuk op het Nudge-narratief: meerdere auteurs (Feitsma, 2019; John & Stoker, 2019; Oliver, 2019; Ewert, 2020) roepen op om af te stappen van het smalle Nudge-pad. Van Nudging wordt namelijk beweerd dat het té beperkt is en de basis té smal zou zijn om complexe beleidsvraagstukken op te lossen en duurzame gedragsverandering te realiseren (Oliver, 2019; Raymaekers & Brans, 2020). Een Nudge is een ‘non-regulatory approach that attempts to motivate individual behaviour change through subtle

alterations in the choice environments that people face’’, terwijl meerdere critici (waaronder Oliver, 2013, p. 685) oproepen dat ‘‘government interventions ought to be more overt than that traditionally advocated by nudge adherents.’’. Er wordt gepleit voor een meer openlijk en regulerend overheidsoptreden, maar wel door in te spelen op de keuze-architectuur en met behoud van volledige keuzevrijheid. Hier vloeit de *Behavioural Public Policy* (BPP) beweging uit voort: een term die opgang maakt in academische wereld doordat BPP niet alleen voorbij het Nudge-narratief gaat, maar ook diverse BI verder tracht uit te breiden (Raymaekers & Brans, 2020). Voorbeelden van instrumenten uit de BPP-beweging die hieronder behandeld zullen worden zijn: Nudge-plus, Boost en Self-nudge.

Nudging-plus

Nudge-plus is een gedragsveranderingstechniek waarbij aan een Nudge-interventie een element van reflectie (plus) wordt toegevoegd om autonomie van de agent te behouden (Banerjee & John, 2021). Een Nudge-plus ‘‘can appear to be initially appealing for a fast-thinking response but in practice are about stimulating reflection of your role or even duty as a citizen in the production of public services.’’ (John & Stoker, 2017, pp. 18-19). Om deze reden is een Nudge-plus dus een uitbreiding van een Nudge: Een Nudge-plus speelt in eerste instantie in op het ‘automatic fast thinking mode’ om de aandacht te trekken, maar voegt hierbij een ‘slow thinking reflection’ aan toe om aan te zetten tot gedragsverandering voor op de lange termijn (John & Stoker, 2017). John en Stoker (2019) noemde Nudge-plus voorheen de think-agenda: de overheid zou burgers kunnen nudgen om voor zichzelf te denken, waardoor Nudge-plus meerdere neveneffecten van nudging nuanceert. Een Nudge-plus is immers gericht op het bieden van ruimte en capaciteit aan burgers om veranderingen in hun leven aan te brengen, in plaats van uitsluitend te kijken naar het sturen van gedragsverandering door experts of overheden (John &

Stoker, 2017; 2019). Hierbij wordt de omgeving voor mensen zo ingericht om kritisch naar het eigen handelen te kijken, zonder dat de overheid de keuzearchitectuur of keuzevrijheid heeft veranderd.

Boost

De term ‘Boost’ werd geïntroduceerd door Hertwig en Grüne-Yanoff (2016; 2017) en het doel is ‘to support or nudge people where they need capacity to make decisions’ (John & Stoker, 2017, p. 22). Een Boost is dus een interventie gericht op het versterken van het vermogen van mensen om eigen keuzes te maken. Een Boost focust zich op competenties, zoals menselijke cognitie, in plaats van op direct gedrag (Hertwig & Grüne-Yanoff, 2016; 2017; Reijula & Hertwig, 2020). Een Boost kan gezien worden als een stimulans om doelbewust en kritisch naar het eigen handelen te kijken (reflectieve systeem), om vervolgens zelf te bepalen om het plan wel of niet uit te voeren. Het doel van een Boost is om mensen in staat te stellen hun doel uit te voeren, met als uitgangspunt om keuzevrijheid en transparantie te waarborgen (Hertwig & Grüne-Yanoff, 2016; 2017).

Self-nudging

Een Self-nudge is een vorm van een Boost (Reijula & Hertwig, 2020, p. 137): ‘Self-nudging is a valuable addition to the Booster’s toolkit, especially when the goal is to enhance self-control.’. Het verschil tussen Self-nudging en Boosten is dat bij een Self-nudge mensen volledig hun eigen omgeving kunnen ontwerpen en structureren op de manier die het voor hen gemakkelijker maken om de juiste keuzes te maken (Torma et al., 2018), terwijl bij een Boost een ‘kant-en-klare’ (universele) tool wordt aangeboden (Hertwig & Grüne-Yanoff, 2016; 2017; Reijula & Hertwig, 2020). Volgens Tontrup en Springman (2019, p. 3) zijn individuen namelijk in staat tot Behavioural-Self Management (BSM), oftewel om aspecten te vermijden, te

overwinnen en om eigen vooroordelen in hun voordeel te gebruiken, waardoor de zelfredzaamheid wordt verhoogd: "This capacity for BSM can allow them to act as the choice architects of their future-self." Mensen met meer zelfcontrole, ofwel "effortful regulation of the self by the self" (Duckworth, 2011, p. 2639), hebben een hogere kans om lange termijn doelstellingen (zoals gezondheid) te behalen (Reijula & Hertwig, 2020).

2.5 Hoe verhoudt Nudging zich tot andere beleidsinstrumenten?

Onderscheid Nudging en traditionele beleidsinstrumenten

De traditionele instrumenten hebben gemeen dat ze uitgaan van een rationeel beslissende burger, ofwel dat het dominante mensbeeld dat van een *homo economicus* is (Howlett, 2018). Dit sluit aan bij het reflectieve denksysteem (Kahneman, 2017) en de rationele-keuzetheorie: "A rational decision maker chooses the available option that leads to the outcome he or she most prefers." (Krugman & Wells, 2018, p. 261). In tegenstelling tot traditionele beleidsinstrumenten gaat Nudging uit het mensbeeld van de *homo psychologicus* en de bounded-rationality-theory (Sen, 1977): een burger beslist begrensd-rationeel, aangezien een individu niet alle beschikbare opties kan overzien, beïnvloed wordt door de omgeving en zich aan beide moet overgeven. Nudging is dus gericht op het automatische systeem, waarbij een individu niet doorheeft dat hij of zij in een bepaalde richting wordt gestuurd (Thaler & Sunstein, 2008). Daarmee is het grootste verschil tussen Nudging en traditionele beleidsinstrumenten zichtbaar.

Een Nudge heeft veel gemeen met een communicatief beleidsinstrument (preek). Het onderscheid zit met name in het achterliggende doel en de timing van de informatieversperring. Bij een Nudge gaat het om beïnvloeding of bewustwording op het kritieke keuzemoment bij de burger (Stinesen & Renes, 2014; Zuure, 2014, p. 57): "Zo verschilt een massamediale campagne die mensen ervan wil overtuigen niet met alcohol achter het stuur te gaan van de BOB-

sleutelhanger die hen daar ter plekke aan herinnert.’’. Feedback, als voorbeeld van een Nudge, wordt afgestemd op de behoeften en leefstijl van het individu (Stinesen & Renes, 2014): door het vrijgeven van specifieke informatie op het kritische beslismoment wordt de keuzearchitectuur overzichtelijker gemaakt en kan het individu in vergelijking met een preek gemakkelijker een besluit nemen.

Figuur 4

Traditionele beleidsinstrumenten

	Wortel	Zweep	Preek
<i>Discipline</i>	Economie	Juridisch	Communicatief
<i>Verandering via Slogan</i>	Financiële prikkels	Geboden en verboden	Overtuiging
	Beloon gewenst gedrag!	Maak ongewenst gedrag illegaal!	Vertel wat gewenst gedrag is!
<i>Voorbeeld</i>	Accijns op sigaretten	Verbod op harddrugs	NIX18; BOB-campagne

Noot. Aangepast overgenomen uit “Nudging in perspectief. De verbreding van gedragsinzichten in beleid,” door P. Raymaekers, en M. Brans, 2020, *Beleidsonderzoek Online*, p. 8 (<https://doi.org/10.5553/BO/221335502020000004001>).

Onderscheid Nudging en BPP

Nudging gaat uit van een begrensd-rationeel beslissende burger, terwijl BPP-instrumenten (Figuur 5) uitgaan van een deels rationeel en deels begrensd-rationeel beslissende burger. Bij BPP-instrumenten wordt aan een Nudge een bewustwordingselement, zoals bij de Nudge-plus (John & Stoker, 2017), of een zelfredzaamheidselement toegevoegd, zoals bij de Boost en Self-Nudge. Hierdoor zou het weghalen van een BPP-instrument als interventie, in tegenstelling tot het weghalen van een Nudge, niet per definitie leiden tot het verdwijnen van het effect.

Figuur 5*Opkomende beleidsinstrumenten*

	Nudge	Nudges plus	Boost	Self-nudging
<i>Discipline</i>	Psychologie	Psychologie	Psychologie	Psychologie
<i>Causaal pad</i>	Gedrag	Gedrag	Vaardigheid	Vaardigheid
<i>Omkeerbaarheid</i>	Omkeerbaar	Aanhoudend	Aanhoudend	Aanhoudend
<i>Verandering via Slogan</i>	Keuze-architectuur	Zelfreflectie	Zelfbewustwording	Zelfcontrole
	Maak gewenst gedrag gemakkelijk!	Reflecteer op de boodschap van de Nudge!	Bepaal zelf wat gewenst gedrag is!	Neem zelf de controle (terug)!
<i>Doorzichtigheid</i>	Meestal ondoorzichtig	Transparant met een plus-element	Volledig transparant	Volledig transparant
<i>Autonomie</i>	Geen autonomie	Autonomie gaat gepaard met het plus-element	Volledige autonomie	Volledige autonomie
<i>Vooringenomenheid en controle</i>	Geen controle	Controle gaat gepaard met het plus-element	Bewust en in controle	Bewust en in controle
<i>Voorbeeld</i>	Gezonde voeding op ooghoogte; Lijnen op de vloer richting de trap; Opt-out defaults	Feedbackschema's; Beslissingsmechanismen	Educatieve Nudges; Beteren van competenties en vaardigheden	To-do lijstje; Illustratie van ingrediëntenlijst van producten op de koelkastdeur hangen

Noot. Op basis van Hertwig en Grüne-Yanoff (2016; 2017), John en Stoker (2017; 2019), Tummers (2019), Raymaekers en Brans (2020), Reijula en Hertwig (2020) en Banerjee en John (2021).

Hoofdstuk 3: Methodologie

3.1 Onderzoeksstrategie en -methode

Onderzoeksstrategie

De onderzoeksstrategie is gebaseerd op deskresearch (bureauonderzoek), waarbij dataverzameling is gericht op bestaand materiaal (Van Thiel, 2015). Bij het definiëren van heldere begripsomschrijvingen van beleidsinstrumenten is gebruik gemaakt van wetenschappelijke literatuur. Voor de deskstudy zijn lokale preventieakkoorden geraadpleegd, waarin wordt beschreven welke instrumenten gemeenten inzetten binnen lokaal preventiebeleid. In een lokaal preventieakkoord legt een gemeente immers afspraken vast met maatschappelijke

organisaties om inwoners gezonder te maken, waarbij concrete maatregelen worden beschreven om roken, overgewicht en overmatig alcoholgebruik tegen te gaan (VNG, 2022). Inmiddels hebben ruim 300 gemeenten een lokaal preventieakkoord afgesloten (Moen, 2021): ‘‘Voor gemeenten is een lokaal preventieakkoord dé kans om zich meer in te zetten voor gezondheidspreventie.’’ (VNG, 2022). Veel gemeenten hebben hierdoor hun lokaal preventiebeleid schriftelijk vastgelegd, waardoor geen additionele bronnen geraadpleegd hoeven worden. De wetenschappelijke literatuur was relevant om een theoretisch onderbouwde beslisboom (Figuur 6) op te stellen. De beslisboom is vervolgens gebruikt om de inhoud van lokale preventieakkoorden te interpreteren (Paragraaf 3.3).

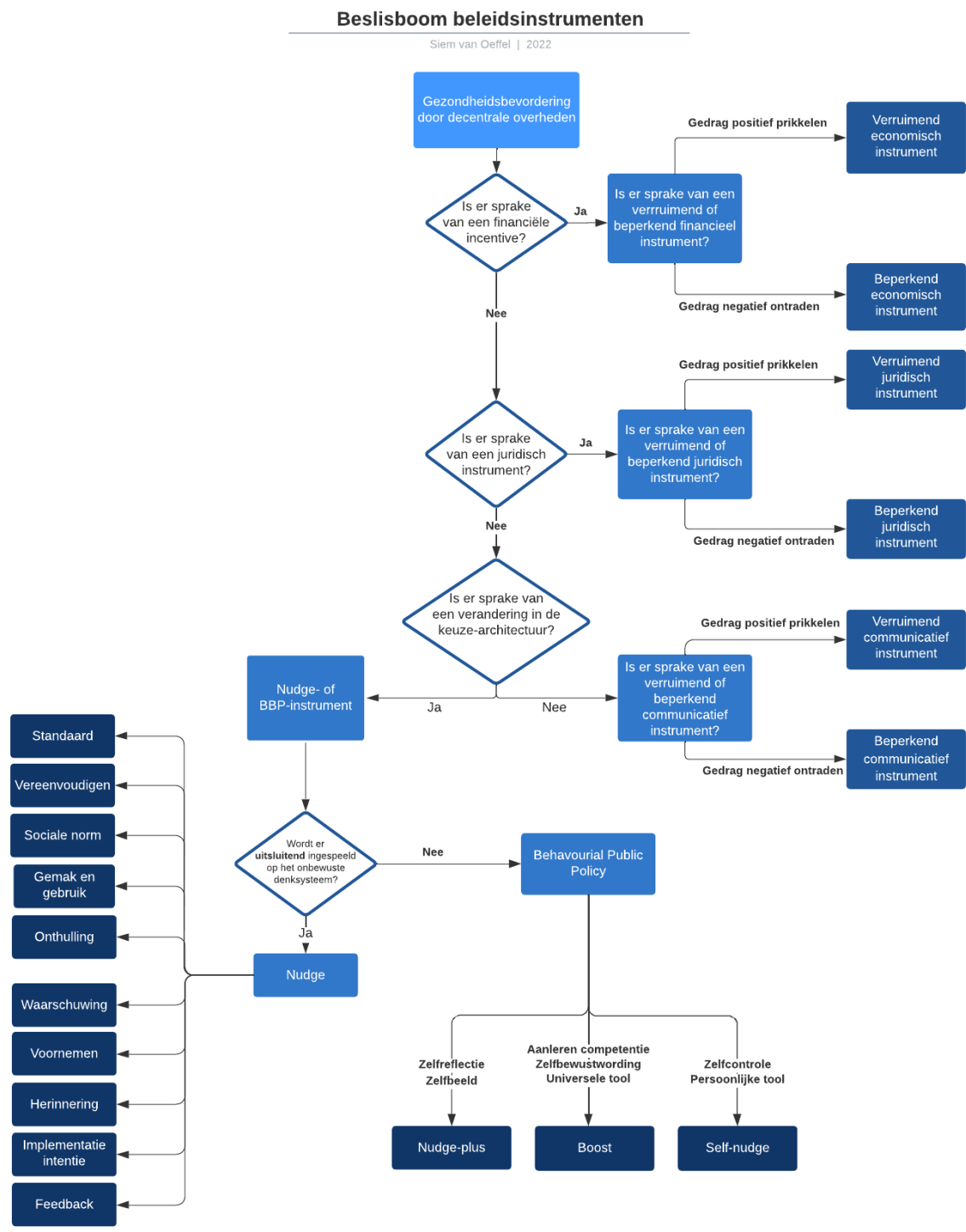
Onderzoeksmethode

De lokale preventieakkoorden zijn geanalyseerd om te onderzoeken welke en in welke mate beleidsinstrumenten worden ingezet binnen gemeentelijk preventiebeleid. Hierbij is er gebruik gemaakt van een inhoudsanalyse (Van Thiel, 2015). In een lokaal preventieakkoord worden gezondheidsdoelen voor de toekomst beschreven en wordt er toegelicht hoe gemeenten dit pogen te bereiken. Een lokaal preventieakkoord is maatwerk: er is ruimte om aandacht te besteden aan lokale behoeften, waarbij een gemeente zelf bepaalt welke problematiek centraal staat (VNG, 2022). Lokale preventieakkoorden verschillen dus van elkaar, waarbij de inhoud van ieder lokaal preventieakkoord afzonderlijk is geanalyseerd en geïnterpreteerd om te inventariseren welke beleidsinstrumenten per gemeente zijn ingezet (Van Thiel, 2015). Het beoordelen van beleidsacties vergt echter een zekere mate van interpretatie. Om de structuur en consistentie van het onderzoek te garanderen is bij het operationaliseren van het onderzoek gekozen om gebruik te maken van een beslisboom (Figuur 6). De beslisboom draagt bij aan het verhogen van de betrouwbaarheid van het onderzoek: bij iedere databron worden dezelfde

analysestappen nauwkeurig en stapsgewijs doorlopen, waardoor de herhaalbaarheid van het onderzoek wordt gewaarborgd (Van Thiel, 2015).

Het onderzoek is een multiple-casestudy, waarbij meerdere gevallen onderzocht worden (Van Thiel, 2015), namelijk meerdere gemeenten in Nederland. Hier is doelgericht voor gekozen, omdat (veel) gezondheidsbeleid opgesteld wordt door gemeenten, preventief beleid vaak verscholen blijft binnen decentrale overheden (Torenvlied & Akkerman, 2005) en om de representativiteit van het onderzoek te verhogen (Van Thiel, 2015).

Figuur 6
Beslisboom beleidsinstrumenten

3.2 Zoek- en selectiecriteria

Voor het Theoretisch Kader

Voor het Theoretisch Kader is gebruik gemaakt van bestaand wetenschappelijk materiaal dat geraadpleegd is via Google Scholar. Minder toegankelijke wetenschappelijke literatuur is geraadpleegd via ‘World Cat’ van Tilburg University. Om zoekresultaten uit te breiden zijn zowel Engelstalige als Nederlandstalige zoektermen gebruikt, voornamelijk via de ‘best-match-method’ (waarbij in de zoekbalk veel relevante termen achter elkaar zijn ingevuld) en de ‘sneeuwbalmethode’ (waarbij gebruik is gemaakt van literatuurverwijzingen). Met name de sneeuwbalmethode was toepasselijk, aangezien literatuur over psychologische beleidsinstrumenten lastig vindbaar was. Door literatuurlijsten te raadplegen kon snel en relatief gemakkelijk nieuwe literatuur gevonden worden.

Voor de lokale preventieakkoorden

De databronnen die gebruikt zijn voor de deskstudy zijn voornamelijk lokale preventieakkoorden. In enkele gevallen is een Leefstijlakkoord geraadpleegd, een samenvoeging van een Preventieakkoord en een Sport- en Beweegakkoord (Moen, 2021). De databronnen zijn geraadpleegd via een database van de VNG (z.d.). Enkele voorbeelden van de databronnen zijn het preventieakkoord van Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019), *Gezond010: het akkoord*, en het volksgezondheidsbeleid van Gemeente Utrecht (Everhardt, 2019), *Gezondheid voor iedereen: Volksgezondheidsbeleid Utrecht 2019 – 2023*.

Steekproefkader. Om een uitspraak te kunnen doen over de gehele populatie, ofwel over alle Nederlandse gemeenten, is gekozen voor een steekproef. De steekproef omvat 24 Nederlandse gemeenten (n) uit een totale populatieomvang (N) van 345 gemeenten (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2022). Voor de selectie van de gemeenten is gebruik gemaakt

van een aselechte steekproef (Van Thiel, 2015): Uit de database van de VNG (z.d.) zijn willekeurig 24 gemeenten geselecteerd (Figuur 7).

Figuur 7

Steekproefkader

Gemeente Rotterdam	Gemeente Nieuwkoop
Gemeente Utrecht	Gemeente Houten
Gemeente Venray	Gemeente Echt-Susteren
Gemeente Amsterdam	Gemeente Haarlemmermeer
Gemeente Terneuzen	Gemeente Middelburg
Gemeente Eindhoven	Gemeente Oisterwijk
Gemeente Almere	Gemeente Noordoostpolder
Gemeente Leeuwarden	Gemeente Nijkerk
Gemeente Groningen	Gemeente Halderberge
Gemeente Coevorden	Gemeente Hoogeveen
Gemeente Epe	Gemeente Breda
Gemeente West-Betuwe	Gemeente Harderwijk

3.3 Analysestrategie

In lokale preventieakkoorden zijn verschillende beleidsacties beschreven die gemeenten willen inzetten in het kader van preventie. Met behulp van de beslisboom (Figuur 6) worden deze beleidsacties geanalyseerd om vervolgens een uitspraak te kunnen doen over wat voor type beleidsinstrumenten er worden ingezet.

Allereerst kan de vraag worden gesteld: Is er bij dit instrument sprake van een financiële incentive? Dit is een relatief eenduidige vraag: zodra er financiële middelen verbonden zijn aan het instrument, dan is er sprake van een economisch instrument. Vervolgens kan het instrument nog verder gespecificeerd worden: Is er sprake van een verruimende financiële incentive dat gedrag aanmoedigt (zoals een subsidie) of een beperkende financiële incentive dat gedrag ontmoedigt (zoals een boete)?

De vervolgvraag in de beslisboom is: Is er bij dit instrument sprake van een juridische incentive? Ook dit is relatief eenduidige vraag: zodra er juridische verplichtingen worden opgelegd als gevolg van de inwerkingtreding van het instrument, dan is er sprake van een juridisch instrument. Vervolgens kan het instrument nog verder gespecificeerd worden: Is er sprake van een verruimende juridische incentive (zoals een gebod) of een beperkende juridische incentive (zoals een verbod).

De volgende stap in de beslisboom is het onderscheid tussen communicatieve instrumenten en een Nudge of BPP-instrument: een onderscheid dat in de praktijk lastig(er) waarneembaar is. De leidende vraag hierbij is: Is er bij dit instrument sprake van een beïnvloeding van de keuze-architectuur? Zodra er 'nee' op deze vraag beantwoord kan worden, dan gaat het om een communicatieve prikkel, waarbij het aanmoedigen van (gezond) gedrag een verruimende communicatieve prikkel is en het ontmoedigen van (ongezond) gedrag een beperkende communicatieve prikkel is.

Na het categoriseren van instrumenten met een financiële, juridische en informatieve prikkel blijven Nudges en BPP-instrumenten over. De bepalende factor ligt vervolgens in hoeverre er wordt uitgegaan van rationeel of irrationeel beslissende burger (Kahneman, 2017). Wordt er uitsluitend ingespeeld op het onbewuste denksysteem? Hierin onderscheidt een Nudge zich van de overige instrumenten van BPP: waar een Nudge zich beperkt tot het onbewuste denksysteem, worden BPP-instrumenten uitgebreid met een element waarbij er wel op het bewuste denksysteem wordt ingespeeld. Vervolgens zijn er 10 verschillende vormen van Nudges te onderscheiden.

Wanneer er geen sprake is van een economische, juridische of communicatieve prikkel en tevens ook geen sprake is van een Nudge, dan zal aan de hand van de kenmerken uit het

Theoretisch Kader (Hoofdstuk 2) worden bepaald of er sprake is van een Nudge-plus, Boost of Self-nudge:

- I. Indien er sprake is van een reflectief-element, dan is er sprake van een Nudge-plus.
- II. Indien er sprake is van een zelfbewustwordingselement, dan is er sprake van een Boost.
- III. Indien er sprake is van een focus op zelfcontrole, dan is er sprake van een Self-nudge.

In enkele gevallen is een instrument gericht op zowel zelfbewustwording als zelfcontrole: één interventie kan dus elementen bevatten van meerdere type beleidsinstrumenten. Om deze reden kunnen er meerdere typeringen benoemd worden per beschreven beleidsactie.

Analysekader

Per gemeente worden alle acties uit het Lokale Preventieakkoord geanalyseerd. Bij de analyse worden er in totaal negentien verschillende prikkels onderscheiden waaruit een actie kan bestaan: Verruimende economische prikkel, Beperkende economische prikkel, Verruimende juridische prikkel, Beperkende juridische prikkel, Verruimende communicatieve prikkel, Beperkende communicatieve prikkel, Nudge: standaard, Nudge: vereenvoudiging, Nudge: sociale norm, Nudge: toename in gemak en gebruik, Nudge: onthulling, Nudge: waarschuwing, Nudge: voornemen, Nudge: herinnering, Nudge: implementatie intentie, Nudge: feedback, Nudge-plus, Boost en Self-nudge. Aan de hand van de beslisboom zal de categorisering plaatsvinden en aan de hand van het analysekader (Figuur 8) wordt vervolgens het overzicht weergegeven. Een actie kan bestaan uit meerdere prikkels, waardoor een actie niet louter

toegewezen hoeft te worden aan één instrument. Uit het overzicht kan vervolgens de conclusie worden getrokken over de lokale inzet van gedragsinstrumenten binnen preventiebeleid.

Figuur 8

Analysekader

Beleidsactie	Typering
I (omschrijving)	Verruimende economische prikkel
II (omschrijving)	Beperkende juridische prikkel
III (omschrijving)	Nudge-plus

Pilot. Voordat de uiteindelijk deskstudy heeft plaatsgevonden is een pilot uitgevoerd om de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek te verhogen (Van Thiel, 2015). Er zijn tien beleidsinstrumenten geanalyseerd om te ondervinden of de beslisboom voldoende is om de beleidsinstrumenten te classificeren. De beslisboom is toegepast op het preventieakkoord van Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019), *Gezond010: het akkoord*. Ter illustratie daarvan zijn drie voorbeelden hieronder benoemd en verder toegelicht (Figuur 9).

Figuur 9

Pilot Gemeente Rotterdam

Instrument	Typering
I. “Stimuleren gevarieerd voedselaanbod via beleid, wet- en regelgeving: We willen ervoor zorgen dat Rotterdammers écht kunnen kiezen uit een gevarieerd voedselaanbod. Daarom willen we dat er minder ongezond voedsel beschikbaar is op plekken rondom scholen (snackkarren) en op plekken waar veel Rotterdammers komen (concentratie van fastfoodwinkels).” (De Langen et al., 2019, p. 32).	Beperkende juridische prikkel
II. “Er is een landelijke subsidieregeling voor scholen om watertappunten op scholen te realiseren. Gemeente Rotterdam ondersteunt indien gewenst een aantal scholen met cofinanciering voor deze regeling.” (De Langen et al., 2019, p. 34).	Verruimende economische prikkel
III. “Inzet en stimuleren van de Persoonlijke Gezondheidscheck (PGC). EHealth wordt ingezet om persoonlijke gezondheidsinformatie inzichtelijk en toegankelijk te maken waardoor (juist kwetsbare) Rotterdammers (weer) de regie kunnen pakken en meer grip krijgen op hun gezondheid.” (De Langen et al., 2019, p. 22).	Nudge-plus + Self-nudge

Toelichting instrument I. Het gaat hier om het beperken van de verkoop van ongezond voedsel via wetgeving, zoals het intrekken van standplaatsvergunningen van verkopers van ongezonde voeding.

Toelichting instrument II. Het gaat hier om het verstrekken van een subsidie om het drinken van water te stimuleren en dus is er sprake van een financiële positieve incentive.

Toelichting instrument III. Een PGC is voorbeeld van een Nudge-plus: met behoud van volledige keuzevrijheid kan een Rotterdammer ervoor kiezen om een test te doen om een correct beeld te krijgen van de persoonlijke gezondheidsstatus. Met de inzet en stimulering van de PGC doet Gemeente Rotterdam een bewuste poging om Rotterdammers een reflectief zelfbeeld te geven van de eigen gezondheid en speelt daarbij in op het bewuste denksysteem.

Alhoewel hier ook sprake is van het creëren van zelfbewustzijn, gaat het hier niet om het aanleren van een competentie via een universele tool (Boost), maar ligt de focus op het nemen van zelfcontrole. De PGC is immers een hulpmiddel tot zelfregie: het stelt een persoonlijk programma samen die het beste aansluit op persoonsgebonden kenmerken, waarna je jezelf een ‘duwtje in de goede richting kan geven’. Het gaat hier dus ook om een Self-nudge.

Dit is tevens ook een voorbeeld waarbij het duidelijk wordt dat het beoordelen van beleidsinstrumenten interpretatie vergt. Het is immers niet overduidelijk waar exact de nadruk op ligt: vanuit de gegevens in het preventieakkoord moet worden afgeleid wat het doel achter het instrument is. Aangezien één beschreven beleidsactie elementen bevat van twee verschillende beleidsinstrumenten is ervoor gekozen om beide instrumenten aan te halen. Een Self-nudge is daarnaast ook een specificatie van een Boost: verschillen tussen beide zijn klein en daardoor lastig te herkennen. Hierdoor is na de pilot de beslisboom verder uitgebreid met de kenmerken

van de Self-nudge en Boost, waardoor het onderscheid tussen beide instrumenten beter waarneembaar is.

Hoofdstuk 4: Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de deskstudy weergegeven, met als doel om een antwoord te formuleren op de hoofdvraag: Welke nieuwe gedragswetenschappelijke beleidsinstrumenten worden, naast traditionele beleidsinstrumenten, ingezet in gemeentelijk preventiebeleid in Nederland? In de eerste paragraaf wordt een nadere toelichting gegeven op de analysestrategie. Daaropvolgend zal er per type beleidsinstrument worden ingezoomd op de acties die zijn beschreven in de verschillende lokale preventieakkoorden. Hierbij worden meerdere praktijkvoorbeelden afzonderlijk weergegeven en verder toegelicht, waarbij de voorbeelden afkomstig zijn uit de volledige deskstudy (zie Bijlage 2). In het volgende hoofdstuk wordt er een conclusie getrokken op basis van de in dit hoofdstuk beschreven resultaten.

4.1 Toelichting op analysestrategie

De lokale preventieakkoorden zijn met behulp van de beslisboom (Figuur 6) doelbewust geanalyseerd. De lokale preventieakkoorden hebben min of meer dezelfde indeling: De gemeenten vermelden veelal allereerst wát de ambities en de doelen zijn, waarna de gemeenten benoemen hoé ze die ambities en doelen pogen te bereiken en de rol van de aangesloten partners daarin. De ambitie weergeeft de probleemsituatie in de gemeente en wat de toekomstdoelen zijn, aangevuld met lokale aspecten die specifiek domineren in de desbetreffende gemeente. Alhoewel de ambities en doelen aangeven waarop de focus van gemeenten zal liggen en dus wel enigszins inzicht bieden in de handelingsrichting van gemeenten, zijn de geformuleerde ambities te oppervlakkig om mee te nemen in de resultaten van het onderzoek. Een ambitie, zoals ‘‘In 2040 is het percentage jeugdigen in de gemeente Epe met overgewicht gedaald met 4,4%.’’ (Gemeente

Epe, 2021, p. 4), zegt immers niets zegt over de concrete invulling. De resultaten van dit onderzoek zijn om deze reden gebaseerd op het ‘hoe-deel’ van de preventie akkoorden: hierin wordt beschreven op welke manier de gemeenten de ambities en doelen willen bereiken. In dat deel van de preventieakkoorden worden concrete acties beschreven, meestal per thema uitgewerkt, zoals op gebied van roken, voeding en sport, die uitgevoerd zullen worden gedurende de looptijd van het akkoord. Op deze concreet vermeldde acties is de beslisboom toegepast.

4.2 Inzet van economische prikkels

In de basis zijn er twee interventies mogelijk met economische instrumenten: het aanmoedigen van bepaald gedrag door een keuzeoptie goedkoper te maken (Verruimende economische prikkel) of het ontmoedigen van bepaald gedrag door een keuzeoptie duurder te maken (Beperkende economische prikkel). Tabel 1 weergeeft het aantal geconstateerde economische prikkels in de concreet beschreven acties in de lokale preventieakkoorden: in totaal zijn er 24 economische prikkels geconstateerd. In de lokale preventieakkoorden zijn geen voorbeelden gevonden van Beperkende economische prikkels, zoals een geldboete of een prijsverhoging van ongezonde producten.

Tabel 1*Overzicht economische prikkels*

Gemeente:	Economische prikkels		Totaal:
	<i>Verruimend</i>	<i>Beperkend</i>	
Rotterdam	4	0	4
Nieuwkoop	1	0	1
Utrecht	1	0	1
Houten	1	0	1
Venray	1	0	1
Echt-Susteren	1	0	1
Amsterdam	0	0	0
Haarlemmermeer	0	0	0
Terneuzen	0	0	0
Middelburg	1	0	1
Eindhoven	1	0	1
Oisterwijk	4	0	4
Almere	2	0	2
Noordoostpolder	1	0	1
Leeuwarden	0	0	0
Nijkerk	0	0	0
Groningen	1	0	1
Halderberge	1	0	1
Coevorden	2	0	2
Hoogeveen	0	0	0
Epe	0	0	0
Breda	0	0	0
West-Betuwe	1	0	1
Harderwijk	1	0	1
Totaal:	24	0	24

Subsidie

Een voorbeeld van een verruimende economische prikkel die in meerdere lokale preventieakkoorden expliciet voorbij is gekomen is het verstrekken van subsidie. Er zijn uitsluitend aanmoedigende subsidies geconstateerd. Voorbeelden hiervan zijn geconstateerd binnen Gemeente Nieuwkoop (2021), waarbij er subsidiemogelijkheden zijn voor maatschappelijke activiteiten in samenwerking met sportverenigingen, Gemeente Oisterwijk (Natuurlijk Gezond: Heel Oisterwijk in Beweging, 2021, p. 15), waarbij subsidie verstrekt wordt voor ‘‘incidentele (vernieuwende) activiteiten en evenementen op het gebied van sport en

bewegen'' en Gemeente Houten (z.d.), waarbij lagere inkomen financiële ondersteuning ontvangen om toegang tot sportfaciliteiten mogelijk te maken. Daarnaast zijn er ook voorbeelden van subsidie die betrekking hebben op bewonersinitiatieven, zoals bij de Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019). Het nadenken en delen van ideeën over (het bevorderen van) gezond gedrag wordt hierdoor aangemoedigd.

Zorgkosten

Binnen de geanalyseerde lokale preventieakkoorden komt ook het ondersteunen van mensen via de zorgverzekeraar aan bod, waarbij er geen sprake is van subsidie, maar van een financiële incentive die een keuzeopties goedkoper maakt. Voorbeelden hiervan zijn de Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019), waarbij het 'VGZ Rotterdampakket' is samengesteld als uitgebreid aanvullend ziektekostenpakket die mogelijkheden biedt tot een preventiebudget, en de Gemeente Utrecht (Everhardt, 2019), waarbij de gemeente in gesprek gaat met zorgverzekeraars over bijvoorbeeld het vergoeden van meerdere stoppogingen per jaar (met betrekking tot middelengebruik).

4.3 Inzet van juridische prikkels

Een juridische prikkel kan gedrag bij wet opleggen (gebod: verruimende juridische prikkel) of gedrag bij wet verbieden (verbod: beperkende juridische prikkel). Tabel 2 weergeeft het aantal geconstateerde juridische prikkels in de concreet beschreven acties in de lokale preventieakkoorden: in totaal zijn er 41 juridische prikkels geconstateerd, waarvan 4 verruimende juridische prikkels en 37 beperkende juridische prikkels.

Tabel 2*Overzicht juridische prikkels*

Gemeente:	Juridische prikkels		Totaal:
	<i>Verruimend</i>	<i>Beperkend</i>	
Rotterdam	2	3	5
Nieuwkoop	0	2	2
Utrecht	1	3	4
Houten	0	1	1
Venray	0	2	2
Echt-Susteren	0	2	2
Amsterdam	0	0	0
Haarlemmermeer	0	1	1
Terneuzen	0	2	2
Middelburg	0	3	3
Eindhoven	0	3	3
Oisterwijk	0	0	0
Almere	0	1	1
Noordoostpolder	0	0	0
Leeuwarden	0	2	2
Nijkerk	0	3	3
Groningen	0	1	1
Halderberge	1	1	2
Coevorden	0	2	2
Hoogeveen	0	1	1
Epe	0	0	0
Breda	0	0	0
West-Betuwe	0	2	2
Harderwijk	0	2	2
Totaal:	4	37	41

Vergunning

Veel voorbeelden van juridische prikkels in lokale preventieakkoorden zijn gekoppeld aan het vergunningenbeleid. Een vergunning kan gedrag aanmoedigen, zoals bij de Gemeente Utrecht (Everhardt, 2019, p. 27): ‘‘We onderzoeken hoe we een gezonder en waar mogelijk duurzamer voedselaanbod in de stad ook via beleidskaders en vergunningenbeleid kunnen stimuleren.’’. Daarnaast kan een vergunning ook beperkingen opleggen, zoals bij de Gemeente

Rotterdam (De Langen et al., 2019): beperkingen in vergunningen voor de horeca worden opgelegd met als doel dat er minder alcohol geschonken wordt.

Rookvrije zone

Vrijwel alle geanalyseerde gemeenten zetten in op een rookvrije zone, een bepaald gebied waarbij het verboden is om te roken. In het bijzonder worden gebieden genoemd waar veel kinderen komen, zoals speeltuinen en sportclubs (Gemeente Nieuwkoop, 2019; Gemeente Middelburg (Doorn, 2021)), maar ook scholen, kinderdagverblijven, winkelstraten, buurthuizen en welzijnsorganisaties (Gemeente Nijkerk (Dijksterhuis, 2021); Gemeente Leeuwarden (Friese Preventie Aanpak, 2020); Gemeente Noordoostpolder, 2021). De Gemeente Groningen (2021) gaat nog een stap verder en richt rookvrije publieke ruimtes in op grond van een aanpassing van de Algemeen Plaatselijke Verordening (APV).

Alcoholvrije sportaccommodaties

Er wordt ingezet op alcoholvrije sportaccommodaties. In de Gemeente Coevorden (Brink, 2020) wordt geen alcohol meer geschonken bij sportverenigingen tijdens jeugdwedstrijden. Gemeente Nijkerk (Dijksterhuis, 2021) gaat nog een stap verder en streeft naar volledige alcoholvrije sportverenigingen, waarbij een verbod geldt op de verkoop van alcohol.

4.4 Inzet van communicatieve prikkels

Bij communicatieve prikkels staat het overbrengen van informatie naar burgers centraal. De focus ligt hierbij op de kennisoverdracht: burgers kunnen aan de hand van de informatie zelfstandig eigen keuzes maken. Enerzijds kan informatie gericht zijn op (het aanmoedigen van) gezonde keuzes, zoals dagelijkse beweging (verruimende communicatieve prikkels). Anderzijds kan informatie gericht zijn op (het ontmoedigen van) ongezonde keuzes, zoals roken en alcohol- en drugsgebruik (beperkende communicatieve prikkel). Tabel 3 weergeeft het aantal

geconstateerde communicatieve prikkels in de concreet beschreven acties in de lokale preventieakkoorden: in totaal zijn er 235 communicatieve prikkels geconstateerd, waarvan 176 verruimende communicatieve prikkels en 59 beperkende communicatieve prikkels. De verticale totaallijn weergeeft de som van het aantal communicatieve prikkels per gemeente: de gemeente West-Betuwe bijvoorbeeld heeft de meeste communicatieve prikkels ingezet (25).

Tabel 3

Overzicht communicatieve prikkels

Gemeente:	Communicatieve prikkels		Totaal:
	<i>Verruimend</i>	<i>Beperkend</i>	
Rotterdam	15	0	15
Nieuwkoop	12	0	12
Utrecht	7	4	11
Houten	6	0	6
Venray	2	1	3
Echt-Susteren	2	2	4
Amsterdam	5	2	7
Haarlemmermeer	19	3	22
Terneuzen	4	1	5
Middelburg	11	4	15
Eindhoven	2	1	3
Oisterwijk	5	2	7
Almere	7	4	11
Noordoostpolder	12	6	18
Leeuwarden	6	2	8
Nijkerk	1	2	3
Groningen	3	2	5
Halderberge	6	1	7
Coevorden	7	0	7
Hoogeveen	0	4	4
Epe	6	2	8
Breda	15	0	15
West-Betuwe	17	8	25
Harderwijk	6	8	14
Totaal:	176	59	235

Campagnes

Een campagne heeft tot doel om de samenleving te informeren, vaak in combinatie met het stimuleren van gewenst gedrag. Er zijn diverse vormen van campagnes geconstateerd binnen de lokale preventieakkoorden, waarbij er veelal expliciet wordt beschreven dat het om een campagne gaat. Bijvoorbeeld bij de Gemeente Haarlemmermeer (Van Overstraten et al., 2021, p. 11): ‘‘Campagne voeren om inwoners te inspireren en te leren over kwalitatief goede manieren om te ontspannen (tekenen, dansen, sporten, yoga, mindfulness, wandelen, fietsen etc.)’’ en ‘‘Campagne voeren om mensen te enthousiasmeren in beweging te komen door gebruik van openbare ruimte (buiten spelen, fietsen, wandelen)’’.

Enkele voorbeelden van campagnes die inzetten op verruimende communicatieve prikkels zijn ‘Geen rommel in je trommel’, een campagne gericht op het informeren over het belang van gezonde tussendoortjes op school voor kinderen (Gemeente Halderberge (Melisse, 2021)), en Supermarkt Safari, een campagne gericht op het begeleiden van inwoners naar gezondere leefstijl (Gemeente Venray, 2019). Enkele voorbeelden van beperkende communicatieve prikkels zijn campagnes als Dry Januari, BOB (Gemeente Breda (Breda Brengt Het Samen, 2021)), ‘Aarzel Niet, Pak de pegels, skip de peuken’ (Gemeente Groningen, 2021), Rookvrije Generatie (Gemeente Echt-Susteren, 2021), Ik Pas, We zijn zelf het medicijn, Stoptober, Zien drinken doet drinken, en NIX<18 (bijvoorbeeld Gemeente Halderberge (Melisse, 2021); West-Betuwe (Cents, 2021); Gemeente Epe (2021)).

Voorlichting

Het geven van voorlichting is een voorbeeld van een communicatieve prikkel die ingezet wordt binnen gezondheidsbevordering. In de meeste gevallen wordt ‘voorlichting’ expliciet benoemd. Voorlichting kan gericht zijn op het ontmoedigen van ongezond gedrag (beperkend),

zoals voorlichting over de onaantrekkelijkheid van roken (zie bijvoorbeeld Gemeente Echt-Susteren, 2021) of op het aanmoedigen van gezond gedrag (verruimend), zoals voorlichting gericht op thema's van een gezonde school (zie bijvoorbeeld Gemeente Coevorden (Brink, 2020)).

Kennisdeling

Acties die gericht zijn op het verspreiden van kennis worden beschouwd als communicatieve prikkels. Het verhogen van de kennis beïnvloed immers niet de keuzearchitectuur terplekke. Neem de Gemeente Leeuwarden (Friese Preventie Aanpak, 2020, p. 26): ‘Er is uitwisseling van kennis en expertise over de integrale aanpak van overgewicht tussen de gemeenten en teams.’. Het gaat hierbij om het aanmoedigen van een integrale aanpak van overgewicht, waarbij een bepaald gedrag wordt aangemoedigd (verruimende communicatieve prikkel). Het informeren staat hier simpelweg centraal. Een ander voorbeeld is de Gemeente Almere (2021, p. 11): ‘We besteden aandacht aan het informeren van jongeren over mentaal welbevinden. Onderdeel daarvan is duidelijkheid bieden aan alle jongeren waar zij terecht kunnen voor vragen, een luisterend oor of andere vormen van hulp en ondersteuning.’.

Aandacht

Een groot gedeelte van de geanalyseerde acties is gericht op het onder aandacht brengen van een bepaald fenomeen, zoals: het belang van het terugdringen van overgewicht (Gemeente Terneuzen, 2021), een gezonde en groene leefomgeving zonder lawaai en fijnstof (Gemeente Terneuzen, 2021), de relatie tussen duurzaamheid en gezondheid (Gemeente Haarlemmermeer (Van Overstraten et al., 2021)), terugdringen van prestatiedruk en stress onder jongeren (Gemeente Houten, z.d.), seksuele en relationele vorming (Gemeente Utrecht (Everhardt, 2019)) en gezondheid en welzijn (Gemeente Noordoostpolder, 2021).

Daarnaast staat het stimuleren van bepaald gedrag vaak centraal in beschreven acties, zonder dat de keuzearchitectuur wordt aangepast: Het programma Kansrijke Start van de Gemeente Middelburg (2021) stimuleert het stoppen met alcohol tijdens de zwangerschap. Gemeente Haarlemmermeer (Van Overstraten et al., 2021) stimuleert natuurlijke manieren van bewegen, zoals fietsen of wandelen naar de sportvereniging, school of het werk. Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019) zet via het programma Informele Zorg en ondersteuning (IZO) in op het stimuleren van inwoners om iets voor elkaar te betekenen.

4.5 Inzet van Nudges

Nudges zijn goedkope en vermijdbare opties gericht op het onbewuste denksysteem om mensen in de goede richting te sturen (Thaler & Sunstein, 2008). Tabel 4 weergeeft het aantal geconstateerde Nudges in de concreet beschreven acties in de lokale preventieakkoorden: in totaal zijn er 243 Nudges geconstateerd, waarvan 9 Standaard, 1 Vereenvoudiging, 12 Sociale norm, 199 Toename in gemak en gebruik, 6 Onthulling, 10 Voornemen, 5 Herinnering en 1 Implementatie intentie. De verticale totaallijn weergeeft de som van het aantal Nudges per gemeente: in de interventies van de Gemeente Nieuwkoop zijn bijvoorbeeld 25 Nudge-elementen geconstateerd, de meeste van alle geanalyseerde gemeenten. Waarschuwing en Feedback zijn geen enkele keer geconstateerd in de geselecteerde lokale preventieakkoorden.

Tabel 4*Overzicht Nudges*

Gemeente:	Standaard	Vereenvoudigen	Sociale norm	Gemak en gebruik	Nudges			Totaal:	
					Onthulling	Voornemen	Herinnering Implementatie		
Rotterdam	3	0	1	11	0	0	0	0	15
Nieuwkoop	0	0	0	25	0	0	0	0	25
Utrecht	0	0	1	6	0	1	0	0	8
Houten	0	0	2	1	0	0	0	0	3
Venray	0	0	0	3	0	0	0	0	3
Echt-Susteren	0	0	0	10	0	0	0	0	10
Amsterdam	0	0	0	3	0	0	0	0	3
Haarlemmermeer	0	0	1	9	0	1	0	0	11
Terneuzen	0	0	0	3	0	0	0	0	3
Middelburg	0	0	1	11	0	1	0	0	13
Eindhoven	0	0	0	3	1	0	1	0	5
Oisterwijk	0	0	0	16	0	0	0	0	16
Almere	2	0	0	7	1	0	0	0	10
Noordoostpolder	3	0	1	13	3	0	0	0	20
Leeuwarden	0	0	0	6	0	0	0	0	6
Nijkerk	0	0	2	5	1	0	0	0	8
Groningen	0	0	0	2	0	0	1	0	3
Halderberge	0	0	0	8	0	1	2	0	11
Coevorden	0	1	2	19	0	0	0	0	22
Hoogeveen	0	0	1	3	0	0	0	0	4
Epe	0	0	0	2	0	1	0	0	3
Breda	0	0	0	18	0	3	0	0	21
West-Betuwe	0	0	0	14	0	2	1	0	17
Harderwijk	0	0	0	2	0	0	0	1	3
Totaal:	8	1	12	198	6	10	5	1	243

Gezond voedselaanbod

In veel gemeenten wordt er actief ingezet op de richtlijnen van de Gezonde Kantine. Deze richtlijnen zijn gericht op het aanpassen van het voedselaanbod in kantines (verandering van de keuzearchitectuur): gezonde voeding wordt aantrekkelijker en zichtbaarder gepresenteerd in kantines, zonder de minder gezonde voedingskeuzes uit het aanbod te verwijderen. Het toepassen van de beslisboom (Figuur 6) wijst uit dat het hierbij gaat om een Nudge: toename in gemak en gebruik. Er wordt immers geen financiële incentive of juridische prikkel ingezet, maar

de keuzearchitectuur wordt beïnvloed. Vervolgens wordt er door gezonde voeding aantrekkelijk en opvallend te presenteren een bewuste poging gedaan om de keuze voor gezonde voeding (het doel) te sturen, waarbij de volledige keuzevrijheid behouden blijft. Bovendien worden mensen onbewust gestimuleerd om de gezonde (goedkope en vermijdbare) optie te kiezen. Een voorbeeld hiervan is beschreven in de Gemeente Halderberge (Melisse, 2021, p. 9): ‘‘Gezondere kantines: we werken aan een gezonder aanbod in de kantine. (...). Er is meer gevarieerd aanbod in de kantine. Jongere leden en ouders worden verleid worden om de gezondere keuze te maken in de kantine.’’.

Watertappunten

Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019), Haarlemmermeer (Van Overstraten et al., 2021), Eindhoven (Richters et al., 2021), Halderberge (Melisse, 2021) en West-Betuwe (Cents, 2021) zetten in op de realisatie van watertappunten om het drinken van kraanwater aantrekkelijker te maken. De watertappunten hebben invloed op de keuzearchitectuur: in plaats van te kiezen voor een ongezond drankje is het drinken van water een aannemelijkere keuze geworden. Door het vergroten van het aantal watertappunten wordt het namelijk gemakkelijker om snel, handig, gratis en gezond water te drinken. Ook hier gaat het dus om een Nudge: toename in gemak en gebruik.

Asbakken

De Gemeente Almere (2021, p. 13) en Gemeente Noordoostpolder (2021) stimuleren horecaondernemers om de asbakken niet meer standaard op tafel te zetten: ‘‘We besteden in gesprekken meer aandacht aan de meerwaarde van rookvrije terrassen (niet standaard asbakken op tafel). Inzet hierbij is niet om roken te verbieden, maar om horecaondernemers te stimuleren om roken te demotiveren, bijvoorbeeld door geen asbakken op tafels te plaatsen.’’.

Hierbij is er sprake van een Nudge, doordat er bewust wordt ingespeeld om mensen te ontmoedigen om te roken, het keuzegedrag intact blijft (mensen kunnen nog steeds vragen om een asbak), het om een goedkope optie gaat (sterker nog, het niet standaard plaatsen van asbakken zal tijd besparen voor horecaondernemers en bovendien zijn er geen kosten verbonden voor de burger aan het vragen om een asbak) en er uitsluitend ingespeeld wordt op het onbewuste denksysteem: men ziet geen asbakken staan en dus zal men minder snel worden verleid om een sigaret op te steken. Tot slot gaat het om de Nudge-Standaard, omdat de wenselijke keuze (niet-roken) hierdoor de standaard wordt gemaakt op het terras.

Aanbod en aantrekkelijkheid

Het organiseren van sport- en beweeg activiteiten door gemeenten bevat Nudge-achtige elementen: er worden gratis evenementen georganiseerd die het keuzeaanbod van inwoners vergroot en bewegen gemakkelijker en aantrekkelijker maakt. De Koepel Seniorenverenigingen in de Gemeente Echt-Susteren (2021) bijvoorbeeld organiseert een wekelijks scala aan beweegactiviteiten voor 50-plussers om bewegen gemakkelijker en leuker te maken. De Gemeente Almere (2021) organiseert wandelgroepen. De Gemeente Oisterwijk (Natuurlijk Gezond: Heel Oisterwijk in Beweging, 2021) organiseert Sport4Kids-dag, een schoolsportdag voor alle basisscholen in de gemeente Oisterwijk om bewegen aantrekkelijker en gemakkelijker te maken. In de Gemeente Venray (2019) is de Multi Sports Club Venray opgezet om mensen met een verstandelijke beperking aan te zetten tot het uitproberen van verschillende sporten, zodat ook zij betrokken worden bij sportclubs.

Op het gebied van mentale gezondheid zetten gemeenten ook in op het vergroten van het aanbod van goedkope en vermijdbare opties. De Gemeente Amsterdam (2021) verbreedt de inzet van 'Happylessen', het klassikaal aanbod ter bevordering van het welbevinden en geluk en ter

preventie van depressieklachten. De Gemeente Middelburg (Doorn, 2021) realiseert een passend aanbod van laagdrempelige workshops rondom eenzaamheid en stress.

Fysieke omgeving

De Gemeente Echt-Susteren (2021) zet in op het realiseren van extra voorzieningen in de openbare ruimte, zoals wandelpaden, fietspaden, speelplekken en meer groenvoorzieningen) en stimuleren het gebruik ervan. De stad wordt dan dus zo ingericht dat het onbewust uitnodigt tot bewegen. Gemeente Nieuwkoop (2021) zet ook in op beweegvriendelijke, uitnodigende openbare ruimtes.

Challenges

Diverse lokale programma's zetten in op het stimuleren van mensen om zich te binden aan een bepaald doel (commitment): een doel dat mensen vaak zelf al hebben (zoals stoppen met roken), waarbij een challenge als een 'extra duwtje' gezien kan worden en men uitdaagt om hun doelen na te streven, zonder dat zij zich verplicht voelen (Nudge: voornemen). Voorbeelden hiervan zijn gezondheidsuitdagingen (zoals 30dagenzonder) in Gemeente Haarlemmermeer (Van Overstraten et al., 2021), de Kookchallenge gericht op gezond en duurzaam eten binnen Gemeente Breda (Breda Brengt Het Samen, 2021) en de Diabetes Challenge/de 'Ommetjes Challenge', gericht op dagelijks wandelen (in het bijzonder bij Diabetes patiënten), in Gemeente Halderberge (Melisse, 2021).

Voorbeeldfuncties

Er zijn verschillende acties geanalyseerd waarin een Nudge: sociale norm is verwerkt. In het programma 'Stop Drugs' in de Gemeente Nijkerk (Dijksterhuis, 2021) is er in het bijzonder aandacht voor de rol van ouders: ouders hebben een voorbeeldfunctie en zijn verantwoordelijk voor het stellen van grenzen aan hun kinderen met betrekking tot drugsgebruik. De Gemeente

Rotterdam (De Langen et al., 2019) streeft een vermindering van middelengebruik na door samen te werken met onderwijsinstellingen en de voorbeeldfunctie van bestuursleden van studentenverenigingen. De Gemeente Hoogeveen (Van der Wijk, 2021) zet ambassadeurs in om bedrijven en private organisaties ervan te overtuigen om over te stappen op een rookvrije omgeving.

Bij dit beleidsinstrument wordt het overbrengen van een sociale norm aangemoedigd. Het gaat hierbij om het overbrengen van onderliggende waarden van ouders, medestudenten en ambassadeurs. De invloeden vanuit de sociale omgeving doen een poging om een bepaald gedrag wel of niet te vertonen, omdat mensen veelal onbewust hun gedrag aanpassen aan de normen van de situatie en de sociale rollen die zij verpersoonlijken. Het inzetten op de voorbeeldfunctie is een ongeschreven regel en dus geen juridische prikkel.

Nudges: onthulling

Het onthullen en verspreiden van de schadelijke effecten van ongezond gedrag valt onder de Nudge: onthulling. Bijvoorbeeld de Gemeente Noordoostpolder (2021), waarin er aandacht is voor de preventie van drugsgebruik, waarbij in jongerencentra de gevolgen van drugsgebruik worden gedeeld. Jongeren worden hierdoor blootgesteld aan informatie die hen indirect stuurt om geen drugs te gebruiken. De Gemeente Eindhoven (Richters et al., 2021) zet vooral in op eenduidige informatie rondom roken via brochure, flyers en de website, waarbij negatieve effecten van roken uitgebreid benoemd worden om mensen onbewust te ontmoedigen om een sigaret op te steken. Acties met een element van Nudge: onthulling kunnen ook een poging wagen om bepaald gedrag onbewust aan te moedigen, zoals het delen van best-practises over de positieve effecten van voldoende beweging en het consumeren van gezonde voeding (Gemeente Almere, 2021).

4.6 Inzet van Behavioural Public Policy

Onder de BPP-instrumenten vallen de Nudge-plus (reflectief), Boost (competentie gericht) en de Self-nudge (zelfcontrole). Tabel 5 weergeeft het aantal geconstateerde communicatieve prikkels in de concreet beschreven acties in de lokale preventieakkoorden: in totaal zijn er 133 BPP-elementen geconstateerd, waarvan 14 Nudge-plus, 88 Boost en 31 Self-nudge. De verticale totaalrij weergeeft het aantal BPP-elementen per gemeente: bij de Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019) zijn bijvoorbeeld de meeste BPP-elementen geconstateerd (16).

Tabel 5

Overzicht Behavioural Public Policy (BPP)

Gemeente:	Behavioural Public Policy			Totaal:
	<i>Nudge-plus</i>	<i>Boost</i>	<i>Self-nudge</i>	
Rotterdam	3	8	5	16
Nieuwkoop	2	8	1	11
Utrecht	0	2	1	3
Houten	0	1	1	2
Venray	2	3	2	7
Echt-Susteren	0	3	0	3
Amsterdam	0	1	0	1
Haarlemmermeer	0	1	0	1
Terneuzen	0	1	0	1
Middelburg	0	2	1	3
Eindhoven	0	4	1	5
Oisterwijk	1	5	1	7
Almere	0	4	2	6
Noordoostpolder	0	4	1	5
Leeuwarden	0	5	1	6
Nijkerk	2	1	5	8
Groningen	0	0	2	2
Halderberge	0	4	1	5
Coevorden	0	5	0	5
Hoogeveen	0	6	0	6
Epe	1	3	0	4
Breda	1	5	4	10
West-Betuwe	1	12	2	15
Harderwijk	1	0	0	1
Totaal:	14	88	31	133

Nudge-plus gericht op de Persoonlijke Gezondheidscheck

Er zijn verschillende acties geconstateerd waarbij er mogelijkheden voor bewoners worden gecreëerd om een gezondheidscontrole uit te voeren. Met behulp van de Persoonlijke Gezondheidscheck (PGC) zetten gemeenten in om een beter zelfbeeld te creëren van de algemene gezondheid van inwoners (bijvoorbeeld Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019); Gemeente Epe, 2021). Hierbij worden digitale innovaties (EHealth) ingezet om persoonlijke gezondheidsinformatie overzichtelijk en toegankelijk weer te geven, waardoor mensen een reflectief beeld krijgen van hun gezondheidsstatus. In het bijzonder wordt er ingespeeld op twee doelgroepen: ouderen en jongeren. Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019) organiseert fitfestivals om ouderen kennis te maken met hun eigen gezondheidsdata en de Gemeente Venray (2019) biedt gratis leefstijlscans aan voor alle 70-plussers. Binnen de Gemeente Nieuwkoop (2021) loopt bijvoorbeeld ook het GALM-project om senioren te testen op vitaliteit en daarnaast maken basisscholen scans van de motorische vaardigheden van kinderen om een plan op te stellen richting een passend en wenselijk niveau.

Boost gericht op taalvaardigheden

Een van de varianten van de Boost is het inzetten op taalvaardigheden en kennis over voedsel met als doel om mensen te helpen om gezonde voeding keuzes te maken. Hierbij wordt er ingezet op een vaardigheid: het (h)erkennen van gezonde voeding. Een voorbeeld hiervan is terug te vinden bij de Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019), waarbij kennis en vaardigheden van laaggeletterden op het gebied van gezondheid en zorg worden vergroot.

Daarnaast zet de Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019) ook in op de kennisbevordering over laaggeletterdheid bij zorgverleners, zorgorganisaties en zorgopleidingen, waarmee indirect wordt bijgedragen aan de algemene gezondheidsbevordering. Ook bij de

Gemeente Leeuwarden (Friese Preventie Aanpak, 2020) en de Gemeente Halderberge (Melisse, 2021) zijn meerdere Boost-elementen geconstateerd: er wordt ingezet op een toename van gezondheidsvaardigheden, digitale vaardigheden en geletterdheid.

Boost gericht op een gezonde leefstijl

Diverse gemeenten hebben een leefstijlprogramma opgezet als universele tool om de vaardigheden van bewoners te bevorderen. Dit met als doel om meer bewustzijn voor een gezonde leefstijl aan te wakkeren (bijvoorbeeld Gemeente Venray, 2019; Gemeente Middelburg (Doorn, 2021); Gemeente Echt-Susteren, 2021). Hierbij wordt er ingezet op deskundigheidsbevordering en adviesgesprekken (Gemeente Amsterdam, 2021).

Daarnaast is er ook het programma LekkerFit! binnen de Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019), gericht op het versterken van de kennis, houding en vaardigheden op het gebied van een gezonde leefstijl van kinderen. In het bijzonder is er aandacht voor mensen met overgewicht: aan deze doelgroep worden Gecombineerde Leefstijl Interventies (GLI) of cursussen aangeboden waarbij gecoacht wordt op het gebied van eten, bewegen, stress en slapen (bijvoorbeeld Gemeente Eindhoven (Richters et al., 2021); Gemeente Almere, 2021).

Boost gericht op stress-, angst- en mentaliteitstrainingen

Door de inzet van trainingen wordt er ingezet op de ontwikkeling van vaardigheden om beter om te gaan met stress, angst en mentaliteitsproblemen. Om de mentale gezondheid te verbeteren wordt er actief ingezet om mensen met beweegvrees en werknemers met stress te ondersteunen bij het bewegen (Gemeente Nieuwkoop, 2019). Ook het werken aan het zelfvertrouwen, zelfbepaling en gezonde sociale relaties zijn vormen van een Boost die ingezet worden om gezondheid te bevorderen, zoals in de Gemeente Utrecht (Everhardt, 2019). In het bijzonder wordt er gezet op het verbeteren van de mentale weerbaarheid, zodat jongeren

bewuster durven te kiezen en leren omgaan met groepsdruk (bijvoorbeeld de Gemeente Hoogeveen (Van der Wijk, 2021)).

Self-nudge gericht op zelfregie

De verkregen informatie uit gezondheidschecks kan ook gebruikt worden om aandacht te creëren voor de zelfredzaamheid en zelfregie van mensen, bijvoorbeeld op het gebied van voedingskeuzes en middelengebruik (Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019)). Gemeente Groningen (2021, p. 15) zet actief in op weerbaarheid: ‘Weerbaarheid betekent: versterken van eigen kracht, eigen regie en zelfredzaamheid van burgers van alle leeftijden. Wanneer mensen beter in staat zijn om met de eisen van de samenleving om te gaan en zelfstandig keuzes te maken, worden zij ook weerbaarder voor de tegenslagen van het leven.’.

De beschreven actie bevat dan een Self-nudge element: er wordt actief ingezet om vaardigheden bij mensen te ontwikkelen die gericht zijn op het (her) pakken van de grip over hun eigen leven. Bij een Self-nudge wordt er, anders dan bij een Boost, ingezet op een persoonlijke, persoonsgerichte aanpak. Een voorbeeld hiervan is het project ‘Bewegen op recept’ (Gemeente Nieuwkoop, 2019). De toepassing van digitale toepassingen, zoals een website of app, hebben hierin ook een rol verworven. Gemeente Utrecht (Everhardt, 2019) werkt mee aan de Health Hub: dit is een Persoonlijke Gezondheidsomgeving (PGO) waarmee men toegang heeft tot eigen gezondheidsgegevens, zodat men meer regie heeft over de eigen gezondheidsdata. Ook de Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019) heeft een online platform opgesteld: ‘Zorgzaam010’ is erop gericht om het zelf-organiserend vermogen van mensen te ondersteunen en te versterken om meer sociale cohesie en zelfredzaamheid aan te moedigen. Tot slot zet de Gemeente Leeuwarden (Friese Preventie Aanpak, 2020) ook in op het verhogen van de zelfredzaamheid van jongeren met betrekking tot het omgaan met geld.

4.7 Combinatie van instrumenten

In deze paragraaf wordt er ingegaan op het combineren van de bovenstaande instrumenten. In andere woorden: het aantal keer dat er in één beschreven beleidsactie meerdere elementen van beleidsinstrumenten geconstateerd zijn. Hieronder zullen een aantal voorbeelden worden toegelicht.

Tabel 6

Overzicht combinatie van instrumenten

	Aantal keer combinatie van instrumenten	Aantal interventies
Gemeente:		
Rotterdam	8	42
Nieuwkoop	5	44
Utrecht	4	24
Houten	3	10
Venray	4	12
Echt-Susteren	3	18
Amsterdam	0	11
Haarlemmermeer	2	34
Terneuzen	1	10
Middelburg	6	31
Eindhoven	3	14
Oisterwijk	1	35
Almere	4	28
Noordoostpolder	11	30
Leeuwarden	1	21
Nijkerk	6	16
Groningen	3	10
Halderberge	7	19
Coevorden	2	39
Hoogeveen	0	15
Epe	4	10
Breda	11	35
West-Betuwe	11	47
Harderwijk	1	24
Totaal:	101	579

Juridische prikkel en Nudge

Gemeente Utrecht (Everhardt, 2019, p. 27): “We onderzoeken hoe we een gezonder en waar mogelijk duurzamer voedselaanbod in de stad ook via beleidskaders en vergunningenbeleid kunnen stimuleren.”. Enerzijds is hier sprake van een juridische prikkel: een wijziging in het aantal vergunningen kan ertoe leiden dat bedrijven die een ongezond voedselaanbod hebben mogelijk hun vergunning moeten inleveren en potentiële ondernemers met een gezond voedselaanbod juist een vergunning ontvangen (voor bijvoorbeeld een extra standplaats). Anderzijds stuurt de gemeente hier ook op het aanpassen van de keuzearchitectuur van burgers, en bevat het dus ook een Nudge-element, namelijk een toename in gemak en gebruik. Burgers worden immers onbewust gestimuleerd om (gemakkelijk en goedkoop) gezonder te eten met behoud van volledige keuzevrijheid.

Economische prikkel en Nudge

De Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019) zet in op een cofinanciering voor scholen om watertappunten te realiseren (als onderdeel van landelijke subsidieregeling). Enerzijds is hier sprake van een verruimende economische prikkel, namelijk het aanbieden van een cofinanciering/subsidie waardoor het voor scholen aantrekkelijker wordt om een watertap te realiseren. Anderzijds is er hier sprake van een Nudge, namelijk het doel wat Gemeente Rotterdam wil bereiken met de cofinanciering: watertappunten zichtbaar in de omgeving plaatsen en daarmee het drinken van water een gemakkelijke optie voor scholieren maken.

Communicatieve prikkel en Self-nudge

De Gemeente Houten (z.d.) organiseert jaarlijks een publiekscampagne die inzet op het vergroten van kennis over eenzaamheid en het bespreekbaar maken van eenzaamheid, met als doel om inwoners handvatten te geven om hier zelf iets mee te doen. Enerzijds is hier sprake van

een verruimende communicatieve prikkel, namelijk het aanmoedigen om elkaars kennis over eenzaamheid te delen en te vergroten. Anderzijds is hier sprake van een Self-nudge, aangezien de Gemeente Houten met deze campagne handvatten biedt voor zelfcontrole, waardoor inwoners van de Gemeente Houten over meer zelfregie beschikken.

Nudge-plus en Self-nudge

De Fysiotherapiepraktijken in de Gemeente Venray (2019, p. 1) gaan alle 70-plussers in de gemeente Venray uitnodigen voor een gratis leefstijlscan met leefstijladvies: ‘Met dit project accentueren de fysiotherapeuten ook hun rol in Venray als het gaat om preventie en om antwoord te geven op maatschappelijke vraagstukken als gezond(er) oud worden, zelfredzaamheid en het tegengaan van eenzaamheid.’. Enerzijds is hier sprake van een Nudge-plus, omdat er een scan wordt uitgevoerd dat een beeld creëert van de huidige leefstijl. Het gaat hier dus om een reflectief karakter. Anderzijds is hier ook sprake van een Self-nudge: na het uitvoeren van de leefstijlscan wordt er ingezet op zelfredzaamheid, zodat de 70-plussers in de gemeente Venray zelf aan de slag kunnen met het opkrikken van hun leefstijl.

Hoofdstuk 5: Conclusie en discussie

5.1 Conclusie

In deze paragraaf wordt een antwoord geformuleerd op de onderzoeksvraag: Welke nieuwe gedragswetenschappelijke beleidsinstrumenten worden, naast traditionele beleidsinstrumenten, ingezet in gemeentelijk preventiebeleid in Nederland? Binnen de literatuur was er immers behoefte aan meer inzicht rondom de praktische toepassing van gedragswetenschappelijke beleidsinstrumenten in lokaal beleid (Feitsma, 2019; Raymaekers & Brans, 2020). Doordat gedragsinzichten, waaronder Nudging, vooral in de gezondheidssector worden toegepast (Vlaev et al., 2016; BIN NL, 2021) en er nog weinig bekend is over de

invulling van preventiebeleid (Torenvlied & Akkerman, 2005), is ervoor gekozen om de toepassing van gedragsinzichten in lokaal preventiebeleid te onderzoeken.

Uit de resultaten (Hoofdstuk 4) van de deskstudy (zie Bijlage 2) kan worden gesteld dat er binnen gemeentelijk preventiebeleid het meest gebruik wordt gemaakt van communicatieve prikkels en Nudge-elementen. Tabel 7 weergeeft het aantal elementen van instrumenten in de geanalyseerde interventies. Opvallend is dat er relatief weinig aandacht uitgaat naar economische (24) en juridische prikkels (41). Uit Tabel 7 blijkt dat er naar verhouding wel veel aandacht uitgaat naar interventies met een element van gedragsinzichten: Nudge- (243) en BPP-elementen (133).

Tabel 7

Overzicht inzet beleidsinstrumenten

<i>Instrument</i>	Aantal
<i>Economische prikkels</i>	24
<i>Juridische prikkels</i>	41
<i>Communicatieve prikkels</i>	235
<i>Nudges</i>	243
<i>Behavioural Public Policy</i>	133
Totaal	676

De communicatieve prikkels komen met name tot uiting binnen voorlichtingsbijeenkomsten en campagnes, waarbij het consumeren van gezonde voeding en bewegen wordt aangemoedigd en het gebruik van alcohol, drugs en tabakswaaren wordt ontmoedigd. Centraal staat hierin de informerende functie, waarbij er gestuurd wordt op bewustwording.

Binnen de verschillende typen Nudges is er vooral ingezet op de ‘Nudge: toename in gemak en gebruik’, waarbij de focus ligt op de aantrekkelijkheid en de zichtbaarheid van een bepaalde interventie. Er is met name veel aandacht voor de Gezonde Kantine, een actieplan waarbij gezonde voeding in school- en werkkantines aantrekkelijker en meer in het zicht gepresenteerd worden om scholieren en werknemers te stimuleren richting de gezonde voedingskeuze. Daarnaast zijn er ook veel laagdrempelige en aantrekkelijke initiatieven vanuit de gemeenten georganiseerd waaraan inwoners gemakkelijk kunnen deelnemen om aan hun gezondheid te werken. Ten opzichte van de ‘Nudge: toename in gemak en gebruik’ is de inzet van de andere typen Nudges relatief gezien laag. De Nudge-waarschuwing en Nudge-feedback zijn zelfs geen enkele keer geconstateerd.

Binnen de BPP-beweging is met name de Boost een veelgebruikt element binnen de geanalyseerde interventies. Gemeenten zetten actief in op de taalvaardigheid en competenties van inwoners, zodat zijzelf over de vaardigheid beschikken om gezonde keuzes te maken. In het bijzonder is er veel aandacht voor zelfregie, een element wat verankerd ligt binnen de Self-Nudge. Dit sluit ook aan bij de huidige ontwikkelingen binnen het landelijk preventiebeleid, waarbij er een steeds grotere nadruk komt te liggen op de eigen verantwoordelijkheid van inwoners (WRR, 2014; 2017; BIN NL, 2021).

Tot slot zijn er veel combinaties van instrumenten waargenomen: op ongeveer 1 van de 6 interventies zijn meer dan één element van een instrument waargenomen. Hieruit kan worden afgeleid dat het niet vanzelfsprekend is om één instrument op te hangen aan een bepaalde interventie, maar er ook een combinatie van meerdere instrumenten mogelijk is.

Concluderend kan er worden gesteld dat er binnen gemeentelijk preventiebeleid zowel de traditionele instrumenten als de gedragsinzichten worden ingezet. Waar voorheen de traditionele

beleidsinstrumenten domineerden, is er binnen het gemeentelijk preventiebeleid bijzonder veel aandacht voor Nudges en de BPP-beweging (Nudge-plus, Boost en Self-Nudges).

Gedraginzichten hebben inmiddels dus een dominante plaats verworven binnen lokaal preventiebeleid.

5.2 Methodologische discussie

In deze paragraaf worden de keuzes voor de onderzoeksmethode (Hoofdstuk 3) herzien. De methodologische discussie wordt onderverdeeld in een discussie over de selectieomvang en de zoekcriteria enerzijds en een discussie om de analysestrategie van de geanalyseerde acties anderzijds.

Zoek- en selectiecriteria

Zoekcriteria. Gezien de actualiteit rondom het opstellen van preventieakkoorden, dat sinds het Nationale Preventieakkoord uit 2018 pas ook op lokaal niveau aandacht heeft gekregen, zijn er geen vergelijkingen over tijd mogelijk. De geanalyseerde preventieakkoorden zijn de eerste en enige beschikbare documenten. Dit wil echter niet zeggen dat preventiebeleid niet eerder aanbod is gekomen binnen gemeenten: preventie staat al langer op de gezondheidsagenda van gemeenten (Torenvlied & Akkerman, 2005). De ontwikkeling van het preventiebeleid is een onderbelicht thema binnen dit onderzoek.

Daarnaast is het aannemelijk dat er aanvullende informatie beschikbaar was over lokaal preventiebeleid in andere documenten, zoals een gezondheidsakkoord. Vaak zijn dezelfde campagnes in meerdere akkoorden benoemd, waarbij er vaak slechts in enkele woorden het doel van de campagne is toegelicht. Hierdoor zijn campagnes zonder aanvullende informatie veelal uitsluitend als een communicatieve prikkel bestempeld. Er is doelbewust gekozen om geen aanvullende informatie te raadplegen en het onderzoek te beperken tot de beschikbare informatie

in de lokale preventieakkoorden. Door het vellen van een oordeel op basis van beperkte informatie kan er gesteld worden dat er een zekere interpretatie komt kijken bij het beoordelen van acties, waardoor de betrouwbaarheid van het onderzoek in het geding is gekomen.

Selectiecriteria. Gezien de grootte en duur van het onderzoek is het niet mogelijk geweest om alle lokale preventieakkoorden te onderzoeken. Er zijn slechts 24 gemeenten geanalyseerd, een beperkt aantal ten opzichte van alle Nederlandse gemeenten. Hierdoor is de externe validiteit van dit onderzoek beperkt. Desalniettemin kan ook de vraag worden gesteld in hoeverre een grote selectieomvang van meerwaarde zou zijn op het uiteindelijke resultaat van het onderzoek. Een groot deel van de lokale preventieakkoorden overlappen namelijk. Het Nationale Preventieakkoord is immers leidend en veel lokale preventieakkoorden zijn dan ook daarvan afgeleid.

Analysestrategie. Het beoordelen van beleidsinstrumenten vergt een mate van interpretatie: het conceptueel onderscheid tussen communicatieve prikkel en gedragsinzichten is lastig (definieer- en) meetbaar. Door de beperkte informatie in de lokale preventieakkoorden is het namelijk lastig waarneembaar of er sprake is van beïnvloeding via het automatische systeem of het onbewuste systeem en dus lastig om te oordelen of er sprake is van een Communicatieve prikkel of een Nudge. Hierdoor kunnen de stappen uit de beslisboom (Figuur 6) niet in alle gevallen simpelweg worden toegepast. Door de interpretatie van de onderzoeker komt de herhaalbaarheid en dus de betrouwbaarheid van het onderzoek in het geding (Van Thiel, 2015).

In slechts één interventie is er expliciet benoemd dat er een Nudge wordt ingezet, namelijk bij de Gemeente Rotterdam (De Langen et al., 2019). Bij alle overige interventies zijn de stappen van de beslisboom doorlopen indien mogelijk, waarbij in de praktijk bleek dat er vaak interpretatie om de hoek komt kijken. De Gemeente Middelburg (Doorn, 2021) organiseert

bijvoorbeeld laagdrempelige workshops rondom eenzaamheid en stress die zoveel mogelijk worden gekoppeld aan bestaande activiteiten. In dit voorbeeld wordt er impliciet benoemd dat het gaat om een Nudge. Wanneer de beslisboom wordt gevolgd is er in ieder geval geen sprake van een economisch dan wel juridisch instrument. Er is immers geen sprake van een financiële of juridische incentive. Vervolgens wordt in de beslisboom de vraag gesteld: Is er sprake van een verandering van de keuzearchitectuur? Het organiseren van een workshop wordt geïnterpreteerd als een toename in de keuzearchitectuur. Vervolgens wordt er ook geïnterpreteerd dat de workshop uitsluitend inzet op het onbewuste denksysteem, omdat het aanzetten van deelname aan de workshop via bestaande activiteiten laagdrempelig wordt gestimuleerd. Concluderend gaat het hier dan om een Nudge: toename in gemak en gebruik. Kortom, op basis van de beschikbare informatie komt er meerdere malen interpretatie om de hoek kijken.

Door gebrek aan diepte in enkele preventieakkoorden is het lastig meetbaar hoe expliciet er invulling wordt gegeven aan een beleidsdoel. In sommige gevallen zijn beleidsacties te algemeen geformuleerd, waardoor de actie niet gecategoriseerd kon worden met behulp van de beslisboom. Dergelijke acties zijn daardoor buiten beschouwing gelaten. Een voorbeeld hiervan is bij de gemeente Rotterdam: “Preventie van soa en bevorderen van seksuele gezondheid.” (De Langen et al., 2019, p. 24). Een andere type interventie die niet gecategoriseerd kon worden zijn interventies gericht op het inventariseren van aanbod, wensen en behoeften van inwoners (zie bijvoorbeeld Gemeente Coevorden (Brink, 2020); Gemeente Noordoostpolder, 2021).

5.3 Inhoudelijke discussie

De tegenstrijdigheid binnen de literatuur over de gehanteerde definities en kenmerken van nieuwe gedragswetenschappelijke inzichten (bijvoorbeeld Sunstein, 2014; Raymaekers & Brans, 2020) maakt het complex om aan de hand van de geringe beschikbare informatie in de

lokale preventieakkoorden te oordelen welke elementen van een beleidsinstrument een interventie bezit. In het bijzonder is het theoretisch onderscheid tussen communicatieve prikkels en gedragsinzichten (waaronder Nudging, Nudge-plus, Boost en Self-nudge) in de praktijk lastig van elkaar te onderscheiden.

Dit is in de veel analysegevallen de meest complexe vraag geweest. Vanuit het perspectief van gezondheidsbevordering kan het organiseren van een bijeenkomst worden beschouwd als een 'extra' keuze binnen het aanbod van gezondheidsbevordering. Volgens Zuure (2014) is het daadwerkelijk keuzemoment hetgeen wat het onderscheid tussen communicatieve prikkels en Nudging schetst, waardoor het vergroten van het aanbod niet beschouwd kan worden als een Nudge. Een informatieve workshop rondom eenzaamheid heeft immers geen directe invloed op het gedrag. In andere woorden, het theoretisch onderscheid tussen keuzearchitectuur en keuzemoment bij de definities van Nudges is bepalend of een instrument gecategoriseerd wordt als een communicatieve prikkel of als een Nudge.

De interpretatie komt ook tot uitdrukking in de vergelijking met andere onderzoeken naar de toepassing van gedragsinzichten in de praktijk. Volgens Schuttelaars en Partners (2017) valt het zichtbaarder en toegankelijker maken van watertappunten niet alleen onder de Nudge: toename in gemak en gebruik, maar ook onder de Nudge: sociale norm. Het inzetten op het drinken van water op zoveel mogelijk plekken draagt namelijk bij aan het normaliseren van water drinken.

Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Dit onderzoek heeft een inventarisatie opgesteld van beleidsinstrumenten in lokaal preventiebeleid. Schuttelaars en Partners (2017, pp. 32-33) hebben naar aanleiding van hun onderzoek *Nudging in de praktijk* een aantal aanbevelingen gedaan die in dit onderzoek zijn

opgevolgd en die ook voor toekomstig onderzoek aangemoedigd worden, zoals: “Trek de definiëring van Nudging breder naar het toepassen van gedragskennis. Nudging is vaak een onderdeel van een bredere strategie die wordt gebruikt.” en “Verzamel alle voorbeelden van Nudging in één database, dit illustreert de meerwaarde van nudging en inspireert gezondheidsprofessionals.”. Dit onderzoek heeft een eerste poging gedaan in het opstellen van een database op lokaal niveau. Schuttelaars en Partners (2017) roepen hierbij op om de database breder te trekken, op zowel landelijk als lokaal niveau, met de focus op toegepast onderzoek naar de implementatie van nudging in de beleidspraktijk en de effecten hiervan. Volgens Schuttelaars en Partners (2017) is het hierbij essentieel om in dergelijk onderzoek de bredere impact op de sociale norm en culturele veranderingen mee te nemen.

In dit onderzoek is er geen aandacht besteed aan de effectiviteit van beleidsinstrumenten. In de literatuur is er namelijk geen eenduidigheid over het meten van de effectiviteit van beleidsinstrumenten. Er is hiervoor een tekort aan voldoende empirisch materiaal (Raymaekers & Brans, 2020). Alhoewel het aantal kwantitatieve studies en meta-analyses naar de effectiviteit van Nudging de laatste jaren zijn toegenomen (Kooreman & Dillingh, 2017), leverden de uitkomsten van die analyses zelden eenduidige resultaten op (Raymaekers & Brans, 2020). Uit de resultaten van het onderzoek is gebleken dat ook een combinatie van beleidsinstrumenten mogelijk is. Er zijn in dit onderzoek geen verdere uitspraken gedaan over onder welke omstandigheden een combinatie van instrumenten kan worden ingezet. Volgens Ly en Soman (2013, p. 8) kan de inzet van meerdere instrumenten bijdragen aan de effectiviteit: “Using a combination of policy tools, such as regulation and choice architecture may help to increase compliance.

Als aanvulling op lokale preventieakkoorden wordt aangeraden om voor toekomstig onderzoek additionele informatie te raadplegen. In enkele akkoorden wordt er bij de beleidsacties uitsluitend de naam van de Rijkscampagne benoemd (bijvoorbeeld Gemeente Amsterdam, 2021). Hierdoor is het niet mogelijk om te analyseren hoe de desbetreffende gemeente op lokaal niveau vorm geeft aan de Rijkscampagne. Als uitbreiding van dit onderzoek zou er een extra onderzoek kunnen worden ingesteld die verder inzoomt op Rijkscampagnes, zoals Stoptober. Dezelfde methodologie als voor dit onderzoek zou gehanteerd kunnen worden (Figuur 10).

Figuur 10

Analyse van Stoptober

Beleidsactie	Typering
Roken	
<p>Stoptober: waarom meedoen?</p> <ol style="list-style-type: none"> Je doet het niet alleen: Je stopt samen met meer dan 50.000 andere rokers. Meer kans op blijvend succes: Na 28 dagen niet roken heb je vijf keer meer kans om het vol te houden. Samen stoppen helpt: Stoptober heeft al meer dan 350.000 rokers geholpen om te stoppen. Meedoen is gratis: Tips, adviezen, live events, een magazine, een app, een actieve social community en meer: Stoptober heeft alles en kost je niets. 	<ol style="list-style-type: none"> Nudge: sociale norm Nudge: toename in gemak en gebruik Nudge: sociale norm Nudge: toename in gemak en gebruik
<p>Stoptober. Hoe?</p> <ol style="list-style-type: none"> Als je de Stoptober App gedownload hebt, ontvang je elke dag positieve berichten die je aanmoedigen en helpen om je stoppoging vol te houden, ook als het even wat minder gaat. Met filmpjes, puzzels, tips en adviezen helpen we je door de moeilijkste momenten heen. De Stoptober App is vanaf 2 september gratis beschikbaar voor iOS en Android. Je kunt op de inschrijfpagina ook aangeven dat je via e-mail begeleid wilt worden. Via Stoptober heb je ook toegang tot een grote online community. Op Facebook, LinkedIn, Twitter, TikTok en Instagram blijf je in contact met je medestoppers en vind je afleiding en support op de momenten dat jij dat nodig hebt. Deel je eigen ervaringen, lees hoe het andere stoppers vergaat en ervaar de kracht van samen stoppen. 	<ol style="list-style-type: none"> Nudge: herinnering Nudge: toename in gemak en gebruik

Literatuurlijst

- Baars, E. W. (2011). Professioneel preventief en curatief gezondheid bevorderen draagt bij aan duurzaamheid in de gezondheidszorg. In E. W. Baars, & G. H. van der Bie (Reds.), *Health promotion: preventief en curatief. Naar een duurzame gezondheidszorg* (pp. 13-33). SWP Amsterdam.
- https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/antroposofische-gezondheidszorg/publicaties/boeken_rapporten/850290-health-promotion-press.pdf
- Banerjee, S., & John, P. (2021). Nudge plus: incorporating reflection into behavioral public policy. *Behavioural Public Policy*, 116. <https://doi.org/10.1017/bpp.2021.6>
- Behavioural Insights Netwerk Nederland. (2017). *Rijk aan gedragsinzichten: editie 2017* (105273). Ministerie van Economische Zaken en Klimaat.
- <https://binnl.nl/PageByID.aspx?sectionID=188967&forcedownload=true&contentPageID=1395617>
- Behavioural Insights Netwerk Nederland. (2021). *Rijk aan gedragsinzichten: editie 2021* (21404585). Ministerie van Economische Zaken en Klimaat.
- <https://binnl.nl/PageByID.aspx?sectionID=228731&contentPageID=2085344>
- Benartzi, S., Beshears, J., Milkman, K. L., Sunstein, C. R., Thaler, R. H., Shankar, M., Tucker-Ray, W., Congdon, W. J. & Galing, S. (2017). Should governments invest more in nudging? *Psychological Science*, 28(8), 1041–1055.
- <https://doi.org/10.1177%2F0956797617702501>
- Beshbishy, A. M., Hetta, H. F., Hussein, D. E., Saati, A. A., Uba, C. C., Rivero-Perez, N.,

- Zaragoza-Bastida, A., Shah, M. A., Behl, T., & Batiha, G. E. S. (2020). Factors associated with increased morbidity and mortality of obese and overweight COVID-19 patients. *Biology*, 9(9), 280. <https://doi.org/10.3390/biology9090280>
- Bhanot, S., & Linos, E. (2019). Behavioral public administration: Past, present and future. *Public Administration Review*, 80(1), 168–171. <https://doi.org/10.1111/puar.13129>
- Blom, M., & Schillemans, T. (2010). De ondefinieerbare staat. *Beleid en maatschappij*, 37(4), 341-354. <https://www.researchgate.net/publication/48327834>
- Blom, S. S., Gillebaart, M., De Boer, F., Van der Laan, N., & De Ridder, D. T. (2021). Under pressure: Nudging increases healthy food choice in a virtual reality supermarket, irrespective of system 1 reasoning. *Appetite*, 160, 105–116. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2021.105116>
- Boogers, M. J. G. J. A., & Reussing, R. (2019). Decentralisatie, schaalvergroting en lokale democratie. *Bestuurswetenschappen 2019*, 73(2), 22–46. <https://doi.org/10.5553/Bw/016571942019073002003>
- Bovens, M. A. P., 't Hart, P., Van Twist, M. J. W., Van den Berg, C. F., Van der Steen, M., & Tummers, L. G. (2017). *Openbaar bestuur, beleid, organisatie en politiek* (9e herz. dr.). Wolters Kluwer.
- Breda Brengt Het Samen. (2021). *Bredaas Lokaal Preventieakkoord 2021-2022*. Gemeente Breda, GGD West-Brabant en lokale partners. https://drive.google.com/file/d/1008dVg5af1YiMa0YQPBqLcz_UDUsgWkC/view?usp=sharing
- Brink, J. (2020). *Sport- en preventieakkoord: Gezond Coevorden 2020 - 2022*. Gemeente

Coevorden.

<https://drive.google.com/file/d/1G7fq55QB7Dw6tyzMRiCtI9WCMFJG448/view?usp=s>
haring

Center for Systems Science and Engineering. (2021). *COVID-19 Dashboard, 28 december*

[Dataset]. Johns Hopkins University. Geraadpleegd op 28 december 2021, van

<https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/dashboards/index.html#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022). *Gemeentelijke indeling op 1 januari 2022* [Dataset].

Geraadpleegd op 27 februari 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze->

[diensten/methoden/classificaties/overig/gemeentelijke-indelingen-per-jaar/indeling-per-jaar/gemeentelijke-indeling-op-1-januari-2022](https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/classificaties/overig/gemeentelijke-indelingen-per-jaar/indeling-per-jaar/gemeentelijke-indeling-op-1-januari-2022)

Cents, S. (2021). *Lokaal Preventieakkoord Gemeente West-Betuwe: Samen Gezond in West-Betuwe 2021-2023*. Gemeente West-Betuwe.

<https://drive.google.com/file/d/1NjbR9H3RHRxGNAEH4EoNLr4kTmH8uzWE/view?usp=sharing>

Colpani, V., Baena, C. P., Jaspers, L., Van Dijk, G. M., Farajzadegan, Z., Dhana, K., Tielemans,

M. J., Voortman, T., Freak-Poli, R., Veloso, G. G. V., Chowdhury, R., Kavousi, M.,

Muka, T., & Franco, O. H. (2018). Lifestyle factors, cardiovascular disease and all-cause mortality in middle-aged and elderly women: a systematic review and meta-analysis.

European journal of epidemiology, 33(9), 831–845.

<https://doi.org/10.1007/s10654-018-0374-z>

Companjen, M. (2021). *Lokaal Preventieakkoord gemeente Harderwijk*. Gemeente Harderwijk.

- <https://drive.google.com/file/d/1S94bLu3ehEwpKpIyBF407DmnScNSyQF/view?usp=s>
haring
- Dai, M., Tao, L., Chen, Z., Tian, Z., Guo, X., Allen-Gipson, D. S., Tan, R., Li, R., Ai, F., & Liu, M. (2020). Influence of cigarettes and alcohol on the severity and death of COVID-19: a multicenter retrospective study in Wuhan, China. *Frontiers in physiology, 11*(588553).
<https://doi.org/10.3389/fphys.2020.588553>
- De Langen, S., Beenackers, M. & Van Luijk, P. (2019). *Gezond010: het akkoord*. Gemeente Rotterdam. <https://vng.nl/sites/default/files/2019-12/preventieakkoord-rotterdam-gezond010.pdf>
- De Vet, E., Kroese, F., Schillemans, T., & de Ridder, D. (2015). Nudging: een opinieverkenning onder gezondheidsprofessionals. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen, 93*(8), 298–299. <https://doi.org/10.1007/s12508-015-0119-2>
- De Vet, E. W. M. L. (2019). Een gezonde leefstijl stimuleren: van individu tot context. *Nederlands Tijdschrift voor Voeding en Dietetiek, 4*, 12–15.
<https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/475421>
- Dijksterhuis, H. (2021). *Leefstijlakkoord Gemeente Nijkerk 2021-2023*. Gemeente Nijkerk.
<https://drive.google.com/file/d/18AiP6iydw8Xh6fyxxHiqZsekeM6WKI9/view?usp=sharing>
- Dong, E., Du, H., & Gardner, L. (2020). An interactive web-based dashboard to track COVID-19 in real time. *The Lancet infectious diseases, 20*(5), 533–534.
[https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(20\)30120-1](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(20)30120-1)
- Doorn, C. (2021). *Lokaal preventieakkoord: Samen voor een gezonder Middelburg*.

Gemeente Middelburg.

https://drive.google.com/file/d/1Eq817KUhCuEYeLVqG_cvv3hIdZON4zy7/view?usp=s
haring

Duckworth, A. L. (2011). The significance of self-control. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *108*(7), 2639–2640. <https://doi.org/10.1073/pnas.1019725108>

Elmore, R. F. (1987). Instruments and strategy in public policy. *Review of Policy Research*, *7*(1), 174–186. <https://doi.org/10.1111/j.1541-1338.1987.tb00036.x>

Everhardt, V. (2019). *Gezondheid voor iedereen: Volksgezondheidsbeleid Utrecht 2019 – 2023*. Gemeente Utrecht.

<https://omgevingsvisie.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/zz-omgevingsvisie/thematisch-beleid/gezondheid/2019-10-nota-gezondheid-voor-iedereen-volksgezondheidsbeleid-2019-2023.pdf>

Ewert, B. (2020). Moving beyond the obsession with nudging individual behaviour: Towards a broader understanding of Behavioural Public Policy. *Public Policy and Administration*, *35*(3), 337–360. <https://doi.org/10.1177%2F0952076719889090>

Faddegon, K. (2011). Gezondheidsbevordering door nudgen: ongeoorloofde inmenging in iemands keuzevrijheid?. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, *89*(5), 248–249. <https://doi.org/10.1007/s12508-011-0081-6>

Favre, G., Legueult, K., Pradier, C., Raffaelli, C., Ichai, C., Iannelli, A., Redheuil, A., Lucidarme, O., & Esnault, V. (2020). Visceral fat is associated to the severity of COVID-19. *Metabolism Clinical and Experimental*, *115*(2021), 1–4. <https://doi.org/10.1016/j.metabol.2020.154440>

Feitsma, J. N. P., & Schillemans, T. (2018). Behaviour experts in government: from newcomers

- to professionals?. In H. Straßheim, & S. Becke (Reds.), *Handbook of behavioural change and public policy* (pp. 1-17). Edward Elgar Publishing.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3250352
- Feitsma, J. N. P. (2019). Meters maken: Gedragsexperts in het lokaal bestuur.
Bestuurswetenschappen, 73(1). <https://doi.org/10.5553/Bw/016571942019073001002>
- Fobé, E., Brans, M., & Wayenberg, E. (2014). *Beleidsinstrumenten: theoretische perspectieven en keuzemodellen*. Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek.
<https://biblio.ugent.be/publication/5967164/file/5967180>
- Friese Preventie Aanpak. (2020). *Friese Preventieaanpak: Waar wij ons samen sterk voor maken!* https://drive.google.com/file/d/1TZq6dKmlu3Q_6y41wLW-7Fb9tEYh9V3R/view?usp=sharing
- Galizzi, M. M. (2014). What is really behavioral in behavioral health policy? And does it work?. *Applied Economic Perspectives and Policy*, 36(1), 25–60.
<https://doi.org/10.1093/aep/ppt036>
- Gemeente Almere. (2021). *Samen aan de slag voor een gezonder Almere! Almeers Preventieakkoord*.
https://drive.google.com/file/d/1M_w62Iy2VEqidor9zTkH3pbmzZhI9otg/view?usp=sharing
- Gemeente Amsterdam. (2021). *Lokaal Preventieakkoord Amsterdam*.
<https://drive.google.com/file/d/1KMTIZOIAfI0SPs4MQQIIHMGvycIkr-do/view?usp=sharing>
- Gemeente Echt-Susteren. (2021). *Lokaal preventieakkoord Echt-Susteren: Samen gezond*.

<https://drive.google.com/file/d/1ihANETAJecBp9kxDmHCFhZE9z1NCb0MP/view?usp=sharing>

Gemeente Epe. (2021). Preventieakkoord Gezondheid 2021-2023.

<https://www.epe.nl/document.php?m=10&fileid=72003&f=6c24498494c141a368a924479d3c81fc&attachment=1&c=43776>

Gemeente Groningen. (2021). *Lokaal Preventie Akkoord Gemeente Groningen*.

<https://drive.google.com/file/d/1AddEWvnP18Yl0ZKTc3AAr-Mg7ZJabUIC/view?usp=sharing>

Gemeente Nieuwkoop. (2021). *Van Sportakkoord naar Vitaliteitsplan*.

https://drive.google.com/file/d/1Iz5exvWqBGJ_ybnXK7qVa9YD9nfrRBxc/view?usp=sharing

Gemeente Noordoostpolder. (2021). *Lokaal Preventieakkoord Noordoostpolder*.

<https://drive.google.com/file/d/1pazNA8FLrofgRFZ0hioUrM8bv3AmWqiB/view?usp=sharing>

Gemeente Terneuzen. (2021). *Preventie Akkoord Zeeuws-Vlaanderen: een leven lang Gezond & Fit!* GGD Zeeland, Gemeente Sluis, Gemeente Terneuzen, Gemeente Hulst.

<https://drive.google.com/file/d/1Om1zT6f55BtToPDXvuXgGarr2ty6B2Ky/view?usp=sharing>

Goris, P., Burssens, D., Melis, B., & Vettenburg, N. (2008). Algemene preventie: concepten, kaders en wenselijke preventie. *WelzijnsGids*(69), 109–126.

<https://www.researchgate.net/publication/260386328>

Grüne-Yanoff, T., & Hertwig, R. (2016). Nudge versus Boost: How coherent are policy and

theory?. *Minds and Machines*, 26(1), 149–183. <https://doi.org/10.1007/s11023-015-9367-9>

Hamer, M., Kivimäki, M., Gale, C. R., & Batty, G. D. (2020). Lifestyle risk factors, inflammatory mechanisms, and COVID-19 hospitalization: A community-based cohort study of 387,109 adults in UK. *Brain, behavior, and immunity*, 87(2020), 184–187. <https://doi.org/10.1016/j.bbi.2020.05.059>

Hansen, P. G., & Jespersen, A. M. (2013). Nudge and the manipulation of choice: A framework for the responsible use of the nudge approach to behaviour change in public policy. *European Journal of Risk Regulation*, 4(1), 3–28. <https://doi.org/10.1017/S1867299X00002762>

Healthy Houten. (z.d.). *Leefstijlakkoord Healthy Houten 2021-2025*.

<https://www.houten.nl/zorg-onderwijs-en-inkomen/zorg-en-gezondheid/healthy-houten>

<https://drive.google.com/file/d/1Om1zT6f55BfToPDXvuXgGarr2ty6B2Ky/view?usp=sharing>

Hertwig, R., & Grüne-Yanoff, T. (2017). Nudging and Boosting: Steering or empowering good decisions. *Perspectives on Psychological Science*, 12(6), 973–986. <https://doi.org/10.1177/1745691617702496>

Howlett, M. (1991). Policy instruments, policy styles, and policy implementation: National approaches to theories of instrument choice. *Policy studies journal*, 19(2), 1–21. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0072.1991.tb01878.x>

Howlett, M. (2018). Matching policy tools and their targets: Beyond nudges and utility maximisation in policy design. *Policy & Politics*, 46(1), 101–124. <https://doi.org/10.1332/030557317X15053060139376>

- Howlett, M., Mukherjee, I., & Woo, J. J. (2018). Thirty years of research on policy instruments. In H. K. Colebatch en R. Hoppe (Red.), *Handbook on Policy, Process and Governing* (pp. 147-168). Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781784714871.00015>
- John, P., & Stoker, G. (2017). *From nudge to nudge plus: Behavioural public policy for a self-guiding society*.
<http://www.governanceinstitute.edu.au/magma/media/upload/ckeditor/files/From%20nudge%20to%20nudge%20plus%20behavioural%20public%20policy%20for%20a%20self-guiding%20society.pdf>
- John, P., & Stoker, G. (2019). Rethinking the role of experts and expertise in behavioural public policy. *Policy & Politics*, 47(2), 209–226.
<https://doi.org/10.1332/030557319X15526371698257>
- Kahneman, D. (2017). *Thinking, fast and slow* [E-book]. Farrar, Straus and Giroux.
<http://dspace.vnbrims.org:13000/jspui/bitstream/123456789/2224/1/Daniel-Kahneman-Thinking-Fast-and-Slow-.pdf>
- Kemper, P. F., Lemmens, L. C., & De Bekker, A. (2021). *Evaluatie preventie in het zorgstelsel: samenwerking gemeenten en zorgverzekeraars ten aanzien van preventie in 2020* (RIVM-rapport 012875). Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.
<https://vng.nl/sites/default/files/2021-07/evaluatie-preventie-in-het-zorgstelsel.pdf>
- Kooiker, S. (2011). Gezondheidsbevordering als splijtzwam?. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 89(3), 132–134.
<https://doi.org/10.1007/s12508-011-0045-x>
- Kooreman, P., & Dillingh, R. (2017). Nudging in de gezondheidszorg: Zachte

heelmeesters?. *TPE Digitaal*, 11(2), 22–35.

<https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/nudging-in-de-gezondheidszorg-zachte-heelmeesters>

Koster (2011). Competent gezondheid bevorderen. In E. W. Baars, & G. H. van der Bie (Reds.), *Health promotion: preventief en curatief. Naar een duurzame gezondheidszorg* (pp. 131-153). SWP Amsterdam.

https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/antroposofische-gezondheidszorg/publicaties/boeken_rapporten/850290-health-promotion-press.pdf

Krugman, P., & Wells, R. (2018). *Economics* (5e ed.). Worth Publishers.

Leung, J. M., Yang, C. X., Tam, A., Shaipanich, T., Hackett, T. L., Singhera, G. K., Dorscheid, D. R., & Sin, D. D. (2020). ACE-2 expression in the small airway epithelia of smokers and COPD patients: implications for COVID-19. *European Respiratory Journal*, 55(5). <https://doi.org/10.1183/13993003.00688-2020>

Li, Y., Schoufour, J., Wang, D. D., Dhana, K., Pan, A., Liu, X., Song, M., Liu, G., Shin, H. J., Sun, Q., Al-Shaar, L., Wang, M., Rimm, E. B., Hertzmark, E., Stampfer, M. J., Willett, W. C., Franco, O. H., & Hu, F. B. (2020). Healthy lifestyle and life expectancy free of cancer, cardiovascular disease, and type 2 diabetes: prospective cohort study. *BMJ* 2020, 368(16669), 1–10. <https://doi.org/10.1136/bmj.l6669>

Leong, C., & Howlett, M. (2020). Theorizing the behavioral state: Resolving the theory-practice paradox of policy sciences. *Public Policy and Administration*, 37(2), 203–225.

<https://doi.org/10.1177%2F0952076720977588>

Lourenço, J. S., Ciriolo, E., Almeida, S. R., & Troussard, X. (2016). *Behavioural insights*

applied to policy (European Report 2016-EUR 27726 EN). Joint Research Centre (European Commission). <https://doi.org/10.2760/707591>

Ly, K., & Soman, D. (2013). *Nudging around the world*. University of Toronto. https://rotman.utoronto.ca/-/media/Files/Programs-and-Areas/behavioural-economics/Nudging%20Around%20The%20World_Sep2013.pdf

Melisse, T. (2021). *Lokaal Preventieakkoord Halderberge*. Gemeente Halderberge. https://drive.google.com/file/d/1HO6uu_z1kNatnIP6PcACqk1P1ApPhaqH/view?usp=sharing

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2018). *Nationaal Preventieakkoord: naar een gezonder Nederland*. <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord/nationaal-preventieakkoord.pdf>

Moen, N. (2021, 16 november). Al 300 gemeenten hebben een lokaal preventieakkoord. *Gemeente.nu*. Geraadpleegd op 13 april 2022, van <https://www.gemeente.nu/sociaal/al-300-gemeenten-hebben-een-lokaal-preventieakkoord/>

Natuurlijk Gezond: Heel Oisterwijk in Beweging. (2021). *Leefstijlakkoord: Gezonde Inwoners in een Gezonde Omgeving*. Gemeente Oisterwijk. https://drive.google.com/file/d/12wkRsgM7Ou2eoS9e0Y_d9XC1q_xTQHV3/view?usp=sharing

Nyberg, S. T., Singh-Manoux, A., Pentti, J., Madsen, I. E., Sabia, S., Alfredsson, L., Bjorner, J. B., Borritz, M., Burr, H., Goldberg, M., Heikkilä, K., Jokela, M., Knutsson, A., Lallukka, T., Lindbohm, J. V., Nielsen, M. L., Nordin, M., Oksanen, T., Pejtersen, J. H., . . . & Kivimäki, M. (2020). Association of healthy lifestyle with years lived without major

- chronic diseases. *JAMA internal medicine*, 180(5), 760–768.
<https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2020.0618>
- Oliver, A. (2013). From nudging to budging: using behavioural economics to inform public sector policy. *Journal of social policy*, 42(4), 685–700.
<https://doi.org/10.1017/S0047279413000299>
- Oliver, A. (2019). Towards a new political economy of behavioural public policy. *Public Administration Review*, 79(6), 917–924. <https://doi.org/10.1111/puar.13093>
- Peeters, R. (2015). *Het verlangen naar voorkomen: Hoe het preventieparadigma de overheid verandert*. Van Gennepe.
https://bestanden.boeken.cafe/winkelbestanden/92/9789461643292_fragm.pdf
- Penris, M. J. E., & Den Broeder, J. M. (2005). *Gezondheidseffectschatting. Integraal gezondheidsbeleid: theorie en toepassing* (RIVM-rapport 270851002). Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. <https://rivm.openrepository.com/handle/10029/256875>
- Post, N. A. M., De Bekker-Grob, E. W., Mackenbach, J. P., & Slobbe, L. C. J. (2010). *Kosten van preventie in Nederland 2007* (RIVM-briefrapport 270751020). Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.
<https://rivm.openrepository.com/bitstream/handle/10029/255673/270751020.pdf?sequence=3>
- Raymaekers, P., & Brans, M. (2020). Nudging in perspectief. De verbreding van gedragsinzichten in beleid. *Beleidsonderzoek Online*, 1–28.
<https://doi.org/10.5553/BO/221335502020000004001>
- Raymaekers, P., Migchelbrink, K., Lerusse, A., & Brans, M. (2021). *Nudging in actie*.

Beleidsexperimenten ontwerpen op basis van gedragsinzichten.

<https://lirias.kuleuven.be/retrieve/636899>

Reddy, R. K., Charles, W. N., Sklavounos, A., Dutt, A., Seed, P. T., & Khajuria, A. (2021). The effect of smoking on COVID-19 severity: A systematic review and meta-analysis.

Journal of Medical Virology, 93(2), 1045–1056. <https://doi.org/10.1002/jmv.26389>

Reijula, S., & Hertwig, R. (2020). Self-nudging and the citizen choice architect. *Behavioural*

Public Policy, 6(1), 119–149. <https://doi.org/10.1017/bpp.2020.5>

Richters, R., Steenbakkens, S., Thijs, R. & List, M. (2021). *Eindhovens Preventieakkoord.*

Gemeente Eindhoven.

<https://drive.google.com/file/d/1Cc6TmBmQ1FvV0UnJ5MgxHKYAItdJgERd/view?usp=sharing>

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2020, 27 november). *Verder kijken dan corona, over de toekomst van onze gezondheid.* Geraadpleegd op 21 december 2021, van

<https://www.volksgezondheidtoekomstverkenning.nl/c-vtv>

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2021a, 21 juli). *Trend obesitas volwassenen.*

Geraadpleegd op 23 december 2021, van

<https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/overgewicht/cijfers-context/trends#node-trend-obesitas-volwassenen>

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2021b, 21 juli). *Trend overgewicht*

volwassenen. Geraadpleegd op 23 december 2021, van

<https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/overgewicht/cijfers-context/trends#node-trend-obesitas-volwassenen>

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2021c, 7 december). *Cijfers COVID-19*

- vaccinatieprogramma*. Geraadpleegd op 8 december 2021, van <https://www.rivm.nl/covid-19-vaccinatie/cijfers-vaccinatieprogramma>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2021d, 7 december). *Ontwikkeling COVID-19 in grafieken*. Geraadpleegd op 8 december 2021, van <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/grafieken>
- Salamon, L. (2002). *The tools of government: A guide to the new governance* [E-book]. Oxford University Press.
http://spia.uga.edu/faculty_pages/tyler.scott/teaching/PADP6950_Spring2017/Readings/Salamon.2002.Ch1.pdf
- Schaap, L. (2015). *Lokaal Bestuur*. Convoy Uitgevers BV.
- Scherpenisse, J., Van Twist, M., Van der Steen, M., De Jong, I., & Chin-A-Fat, N. (2014). *Nudges onderscheiden: Over de inbedding van gedragspsychologie in overheidsbeleid*. Nederlandse School voor Openbaar Bestuur.
<https://www.nsob.nl/sites/www.nsob.nl/files/2019-10/NSOB-2014-Nudges-onderscheiden.pdf>
- Schillemans, T. & De Vries, G. (2016). De Homo Psychologicus op het Schip van Staat. Gedragskennis in bestuur en beleid. *Bestuurskunde*, 25(3), 3–8.
<https://doi.org/10.5553/Bk/092733872016025003001>
- Schlesinger, S., Neuenschwander, M., Ballon, A., Nöthlings, U., & Barbaresko, J. (2020). Adherence to healthy lifestyles and incidence of diabetes and mortality among individuals with diabetes: a systematic review and meta-analysis of prospective studies. *J Epidemiol Community Health*, 74(5), 481–487.
<https://doi.org/10.1136/jech-2019-213415>

- Selinger, E., & Whyte, K. P. (2012). Nudging cannot solve complex policy problems. *European Journal of Risk Regulation*, 3(1), 26–31. <https://doi.org/10.1017/S1867299X0000177X>
- Sen, A. K. (1977). Rational fools: A critique of the behavioral foundations of economic theory. *Philosophy and Public Affairs*, 6(4), 317–344. <https://www.jstor.org/stable/2264946>
- Slobbe, L. C. J., Smit, J. M., Groen, J., Poos, M. J. J. C., & Kommer, G. J. (2011). *Kosten van ziekten in Nederland 2007: Trends in de Nederlandse zorguitgaven 1999-2010* (RIVM-rapport 270751023). Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. <https://rivm.openrepository.com/handle/10029/262360>
- Stinesen, B., & Renes, R. J. (2014). *Overheidsbeleid gericht op gedragsverandering: meer dan een mooi streven?: Een analyse van gedragsbeïnvloedende overheidsinitiatieven in de domeinen gezondheid, mobiliteit en financiën*. Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. https://www.narcis.nl/publication/RecordID/oai:hbokennisbank.nl:sharekit_hu%3Aoi%3Aasurfsharekit.nl%3A1703f858-ccc1-4f6b-b56d-59916fee83b0
- Sunstein, C. R. (2014). Nudging: a very short guide. *Journal of Consumer Policy*, 37(4), 583–588. <https://doi.org/10.1007/s10603-014-9273-1>
- Sunstein, C. R., Reisch, L. A., & Rauber, J. (2018). A worldwide consensus on nudging? Not quite, but almost. *Regulation & Governance*, 12(1), 3–22. <https://doi.org/10.1111/rego.12161>
- Ten Have, M., & Willems, D. L. (2016). Een gezonde leefstijl: heiligt het doel de middelen?. *Bijblijven*, 32(3), 195–203. <https://doi.org/10.1007/s12414-016-0140-7>
- Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. (2008). *Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness* [E-book]. Yale University Press. <https://b-ok.cc/book/690384/a1ea55>

- Torenvlied, R., & Akkerman, A. (2005). *Preventiebeleid: een verkennende achtergrondstudie*. Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.
<https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/46323/46323.pdf?sequence=1>
- Tontrup, S., & Sprigman, C. J. (2019). Experiments on Self-Nudging, Autonomy, and the Prospect of Behavioral-Self-Management. *NYU Law and Economics Research Paper*, 2019, 1–43. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3484529>
- Torma, G., Aschemann-Witzel, J., & Thøgersen, J. (2018). I nudge myself: exploring ‘self-nudging’ strategies to drive sustainable consumption behaviour. *International journal of consumer studies*, 42(1), 141–154. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12404>
- Tummers, L. G. (2019). Gedragen gedragsverandering. *Bestuurskunde*, 28(2), 83–90.
<https://doi.org/10.5553/bk/092733872019029002012>
- Van Dale. (z.d.). Preventie. In *Van Dale Online*. Geraadpleegd op 1 maart 2022, van <https://www.vandale.nl/gratiswoordenboek/nederlands/betekenis/preventie#.YioTq3rMK3A>
- Van den Berg, M., Post, N. A. M., Hamberg-van Reenen, H. H., Baan, C. A., & Schoemaker, C. G. (2013). *Preventie in de zorg: themarapport Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2014* (RIVM-rapport 010003002). Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.
<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/010003002.pdf>
- Van der Doelen, F. C. J. (1991). Legitiem en effectief overheidsbeleid: geven en nemen. *Beleid en Maatschappij*, 18(2), 90–99.
<https://ugp.rug.nl/beleidmaatschappij/article/download/26679/24120>
- Van der Heiden, L., Ruwaard, D., & Van Bolhuis, A. (2008). Een jaar na de preventievisie. *TSG*, 86(7), 370–372. <https://doi.org/10.1007/BF03082113>

- Van der Lucht, F., & Polder, J. J. (2010). *Van gezond naar beter. Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2010* (RIVM-rapport 270061005). Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.
<https://rivm.openrepository.com/bitstream/handle/10029/259616/270061005.pdf?sequence=3>
- Van der Wijk, J. B. (2021). *Hoogeveen en de dorpen doen mee: Hoogeveens preventie akkoord 2021-2023*. Gemeente Hoogeveen.
<https://drive.google.com/file/d/10BJeYbmdvAM9O2pd92ZHY1zjXTkapOQ/view?usp=sharing>
- Van Overstraten, M., Warmerdam, D. & Geerdink, R. (2021). *Gezond & Meer: Lokaal Preventieakkoord Haarlemmermeer 2021-2024*. Gemeente Haarlemmermeer.
<https://drive.google.com/file/d/1km0-dwD5g67lubPiBrcpfz1LszgRYDmn/view?usp=sharing>
- Van Thiel, S. (2015). *Bestuurskundig Onderzoek: Een methodologische inleiding* (3e herz. dr.). Coutinho.
- Vedung, E. (1998). Policy instruments: typologies and theories [E-book]. In M. Bemelmans-Videc, R. Rist, & E. Vedung (Eds.), *Carrots, sticks and sermons: Policy instruments and their evaluation* (pp. 21-58). Transaction Publishers.
<https://doi.org/10.4324/9781315081748-2>
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (z.d.). *Lokale Preventieakkoorden*. Geraadpleegd op 13 april 2022, van https://gis.vng.nl/v2/?t=3&key=2PACX-1vRYlehJPKKfJL7FpxW9ipHa4d8y3QdpAqeOIL641xpr7pU_p1c_axxQrSDHwMcgEuKtPRkqvJiO8BwC&jaar=2021&data=1315569296&config=1948697261

- Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2020, 13 november). *Nieuwe voorbeelden van Lokale Preventieakkoorden*. Geraadpleegd op 17 april 2022, van <https://vng.nl/nieuws/nieuwe-voorbeelden-van-lokale-preventieakkoorden>
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2022). *Lokale Preventieakkoorden*. Geraadpleegd op 14 juni 2022, van <https://vng.nl/rubrieken/onderwerpen/lokale-preventieakkoorden#:~:text=Voor%20gemeenten%20is%20een%20lokaal,zoals%20schulden%2C%20armoede%20en%20eenzaamheid.>
- Vlaev, I., King, D., Dolan, P., & Darzi, A. (2016). The theory and practice of “nudging”: changing health behaviors. *Public Administration Review*, 76(4), 550–561.
<https://doi.org/10.1111/puar.12564>
- Werkgroep IBO Gezonde leefstijl. (2016). *IBO Gezonde leefstijl: Eindrapportage van de werkgroep “IBO Gezonde leefstijl”*. Ministerie van Financiën.
<https://www.rijksbegroting.nl/system/files/12/ibo-gezonde-leefstijl-rapport.pdf>
- Wesseling, M. F. (2014). *Gerechtvaardigheid van interventies ter beïnvloeding van leefstijl: Een waardeneutraal beoordelingsmodel* [Academisch Proefschrift, Vrije Universiteit Amsterdam]. Google Scholar.
<https://research.vumc.nl/ws/portalfiles/portal/252658/dissertation.pdf>
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2014). *Met kennis van gedrag beleid maken* (WRR-rapport 92). Amsterdam University Press.
<https://www.wrr.nl/binaries/wrr/documenten/rapporten/2014/09/10/met-kennis-van-gedrag-beleid-maken/R092-Kennis-gedrag-beleid.pdf>
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2017). *Weten is nog geen doen: een*

- realistisch perspectief op redzaamheid* (WRR-rapport 97). Amsterdam University Press.
<https://www.wrr.nl/binaries/wrr/documenten/rapporten/2017/04/24/weten-is-nog-geen-doen/R097-Weten-is-nog-geen-doen.pdf>
- Whitehead, M., Jones, R., Lilley, R., Pykett, J., & Howell, R. (2017). *Neuroliberalism: Behavioural government in the twenty-first century*. Routledge.
https://www.sps.ed.ac.uk/sites/default/files/assets/pdf/Neuroliberalism_-_accepted.pdf
- Wilkinson, T. M. (2012). Nudging and Manipulation. *Political Studies*, *61*(2), 341–355.
<https://doi.org/10.1111%2Fj.1467-9248.2012.00974.x>
- Zheng, Z., Peng, F., Xu, B., Zhao, J., Liu, H., Peng, J., Li, Q., Jiang, C., Zhou, Y., Liu, S., Ye, C., Zhang, P., Xing, Y., Guo, H., & Tang, W. (2020). Risk factors of critical & mortal COVID-19 cases: A systematic literature review and meta-analysis. *Journal of infection*, *81*(2), e16–e25. <https://doi.org/10.1016/j.jinf.2020.04.021>
- Zhong, R., Chen, L., Zhang, Q., Li, B., Qiu, Y., Wang, W., Tan, D., & Zou, Y. (2021). Which factors, smoking, drinking alcohol, betel quid chewing, or underlying diseases, are more likely to influence the severity of COVID-19?. *Frontiers in Physiology*, *11*(623498), 1–12. <https://doi.org/10.3389/fphys.2020.623498>
- Zuure, J. (2014). Een duwtje om over na te denken: De belofte van nudging voor de terugtrekkende overheid. *Bestuurskunde 2014*, *23*(3), 55–64.
<https://doi.org/10.5553/bk/092733872014023003007>

Bijlage 1. Verschillende vormen van preventie

1.1 Preventie naar doelgroep

Universele preventie	Richt zich op de gezonde bevolking (of delen daarvan) en bevordert en beschermt actief de gezondheid van de bevolking. Bijvoorbeeld de bewaking van de kwaliteit van het drinkwater of het Rijksvaccinatieprogramma.
Selectieve preventie	Richt zich op bevolkingsgroepen met een verhoogd risico en voorkomt dat personen met één of meerdere risicofactoren (determinanten) voor een bepaalde aandoening daadwerkelijk ziek worden. Bijvoorbeeld de griepvaccinatie voor ouderen of bevolkingsonderzoek borstkanker.
Geïndiceerde preventie	Richt zich op mensen met beginnende klachten en voorkomt dat beginnende klachten verergeren tot een aandoening. Bijvoorbeeld een beweegprogramma voor mensen met lage rugklachten of online groepscursus voor jongeren die last hebben van depressieve klachten.
Zorggerelateerde preventie	Richt zich op mensen met een ziekte of aandoening en voorkomt dat een bestaande aandoening leidt tot complicaties, beperkingen, een lagere kwaliteit van leven of sterfte. Bijvoorbeeld een stoppen-met-roken-programma voor een COPD-patiënt of een Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI) voor een patiënt met obesitas.

1.2 Preventie naar fase van ziekte

Primaire preventie	Activiteiten die voorkomen dat gezonde mensen een bepaald gezondheidsprobleem, ziekte of ongeval krijgen.
Secundaire preventie	Vroege opsporing van ziekten of afwijkingen bij personen die ziek zijn, een verhoogd risico lopen of een bepaalde genetische aanleg hebben. De ziekte kan daardoor eerder worden behandeld, zodat deze eerder geneest of niet erger wordt
Tertiaire preventie	Voorkomen van complicaties en ziekte verergering bij patiënten. Ook het bevorderen van de zelfredzaamheid van patiënten valt hieronder.

1.3 Preventie naar doel

Ziektepreventie	Voorkomt specifieke ziekten of signaleert deze vroegtijdig. Voorbeelden: screening, vaccinaties en preventieve medicatie
Gezondheidsbevordering	Bevordert een gezonde leefstijl en een gezonde sociale en fysieke omgeving
Gezondheidsbescherming	Beschermt de bevolking tegen gezondheidsbedreigende factoren. Voorbeelden: kwaliteitsbewaking van drink- en zwemwater, afvalverwijdering en verkeersveiligheid

1.4 Preventie naar pijlers integrale aanpak

Pijler voorlichting en educatie	Zoals agendasetting, groepsvoorlichting, lesprogramma's en landelijke publiekscampagnes
Pijler fysieke en sociale omgeving	Zoals protocollen, signaleren op scholen en adviesgesprekken
Pijler signalering, advies en ondersteuning	Zoals leefomgeving en burgerparticipatie
Pijler regelgeving en handhaving	Zoals wettelijke en beleidskaders en handhaving van wetten en regels

Bijlage 2. Deskstudy

2.1 Rotterdam

Gezond010: het akkoord.

Beleidsactie	Typering
Spoor I. Houding en vaardigheden	
Inzet en stimuleren van de Persoonlijke Gezondheidscheck (PGC) d.m.v. het gebruik van digitale innovaties (EHealth) om persoonlijke gezondheidsinformatie inzichtelijk en toegankelijk te maken waardoor (juist kwetsbare) Rotterdammers (weer) de regie kunnen pakken en meer grip krijgen op hun gezondheid.	Nudge-plus (inzicht/reflectie) + Self-nudge (regie pakken/zelfcontrole)
Betrouwbare gezondheidsapps in de GGD-Appstore: het creëren van een aanbod van leefstijlapps met aandacht voor gebruiksvriendelijkheid, functionaliteit, privacy, betrouwbaarheid en onderbouwing, en vervolgens tot het gebruik van de app aanzetten.	Nudge: toename in gemak en gebruik + Verruimende communicatieve prikkel (expliciet aanzetten tot)

Fitfestivals: 1. kennismaking met hun eigen gezondheidsdata voor meer gezondheidsinzicht bij ouderen.	Nudge-plus (stimuleren van een beter zelfbeeld, zelfreflectie)
Fitfestivals: 2. het creëren van een passend aanbod in de eigen wijk/gebied met een mogelijkheid hebben om een persoonlijk schema te maken gericht op een persoonlijke aanpak, en waarbij ook lokale aanbieders van preventieve interventies de kans krijgen zich hier te presenteren (i.s.m. huisartsen, zorgverzekeraars, zorg-, welzijn-, sport- en beweegaanbieders).	Nudge: toename in gebruik en gemak (aanbod) + Self-nudge (persoonlijke tool)
Mentale gezondheid: Omgaan met druk in het dagelijks leven. 1. Aanbieden van laagdrempelige groepsbijeenkomsten in de wijken, om beter om te kunnen gaan met stress, piekeren en slaapproblemen. De bijeenkomsten helpen mensen weer vat op hun leven te krijgen.	Nudge: toename in gemak en gebruik (laagdrempelige bijeenkomst) + Boost (aanleren van een vaardigheid) + Self-nudge (zelfcontrole)
2. Versterken van het bewustzijn en het bespreekbaar maken van mentale problemen via de social mediacampagne ‘Alles Goed’.	Boost (zelfbewustwording) + Verruimende communicatieve prikkel (campagne)
3. In gesprek gaan met Rotterdammers over mentale gezondheid in een podcast om het onderwerp bespreekbaar te maken.	Verruimende communicatieve prikkel (voorlichting)
4. Aanbieden van trainingen voor vrijwilligers en professionals zonder GGZ-achtergrond om mentale problemen te herkennen, bespreekbaar te maken en mensen te wijzen op mogelijke hulpverlening.	Boost (aanleren competentie)
Aanpak om middelengebruik (roken, gebruik van alcohol, soft- en/of harddrugs) te verminderen: i.s.m. onderwijsinstellingen en de voorbeeldfunctie van bestuursleden van studentenverenigingen).	Nudge: sociale normen
Onderzoek naar het effect van verruiming openingstijden op gokproblematiek: aanpassen wetgeving omtrent openingstijden en eventueel toegangsverbod.	Beperkende juridische prikkel
Stimuleren veilig luistergedrag bij jonge Rotterdammers: We zetten campagnes in om ouders, kinderen en jongeren te stimuleren in het gebruik van oordoppen op evenementen met harde muziek, maar bijvoorbeeld ook bij andere evenementen met hard geluid zoals bij vuurwerk.	Verruimende communicatieve prikkel (campagne)
Leefstijl in het curriculum en onderdeel van professioneel handelen (i.s.m. onderwijsinstellingen en zorgverzekeraars): het overdragen van kennis en aandacht voor gezondheid en leefstijl verankeren in het onderwijs.	Verruimende juridische prikkel (gebod)

	+ Verruimende communicatieve prikkel (kennis overdracht)
Spoor II. Gezonde omgeving	
Stimuleren gevarieerd voedselaanbod: Minder ongezond voedsel beschikbaar stellen op plekken rondom scholen en andere openbare en drukbezochte plekken (concentratie van fastfoodwinkels).	Nudge: toename in gemak en gebruik
Stimuleren gevarieerd voedselaanbod: We onderzoeken wat de gemeente kan doen om de balans tussen gezonde en ongezonde voeding te creëren door middel van maatregelen en regelgeving. Aangrijpingspunten die worden onderzocht zijn bijvoorbeeld de standplaatsvergunning en de bestemmingsplannen. Ook reclame-uitingen zijn daar een voorbeeld van. Op termijn biedt de omgevingswet mogelijk aangrijpingspunten voor beïnvloeding.	Verruimende juridische prikkel (vergunning)
Gezonde schoolomgeving: 1. LekkerFit! zet in op versterking van kennis, houding en vaardigheden op gebied van gezonde leefstijl bij professionals waar kinderen mee in aanmerking komen. 2. Kinderboerderijen en schooltuinen: kennis over voedselverbouwing en gezonde voeding. 3. Cofinanciering voor scholen om watertappunten op scholen te realiseren (als onderdeel van landelijke subsidieregeling). 4. Gezonde kantine. 5. Het praten over studiedruk, stress- en burn-out onder studenten stimuleren.	Boost
	Verruimende communicatieve prikkel
	Verruimende economische prikkel + Nudge: toename in gemak en gebruik (watertappunten)
	Nudge: toename in gemak en gebruik
	Verruimende communicatieve prikkel
Bedrijven met een vitale werkvloer: uitwisselen van expertise en ervaringen over rookvrije omgeving, gezond voedselaanbod en aandacht voor stress/burn-out en werkplezier, o.a. in masterclasses.	Verruimende communicatieve prikkel (uitwisselen van kennis centraal)
Leerwerkakkoorden (LWA): masterclass t.b.v. kennisdeling.	Verruimende communicatieve prikkel
Themabijeenkomsten voor werkgevers ‘Werk & Gezondheid’: tools aanreiken om hun vitaliteitsbeleid naar een volgend/hoger niveau te tillen.	Boost (vaardigheid/universele tool aanreiken)
Life, Science en Health (LSH010): stimuleren van innovatiekracht in de preventie en zorg via koplopers/leiderschap bij professionals in de zorg.	Verruimende communicatieve prikkels

Gezond dagje uit: rookvrije speelplekken, kinderboerderijen en recreatie door het benoemen van rookvrije zones.	Beperkende juridische prikkel
Tijdens festivals en evenementen meer sturen op bewustwording over de schaduwkant van recreatief drugsgebruik onder festivalbezoekers. Beoogd doel is gebruik te verminderen of te stoppen.	Boost (bewustwording)
Gezonde sportomgeving: voldoende aanbod van sportlocaties, Gezonde Kantine predicaten (gezond voedselaanbod), watertappunten realiseren.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Gezonde Huizen van de Wijk: beperkingen in vergunningen voor de horeca, met als doel dat er minder alcohol geschonken wordt.	Beperkende juridische prikkel
Spoor III. Wijkpreventieketen.	
Informele Zorg en ondersteuning (IZO): stimuleren van inwoners om iets voor elkaar te betekenen.	Verruimende communicatieve prikkel
Online platform 'Zorgzaam010': zelf organiserend vermogen ondersteunen en versterken om zo bij te dragen aan meer sociale cohesie en zelf- en samenredzaamheid.	Self-nudge
Subsidie voor bewonersinitiatieven (Stichting Opzoomer Mee).	Verruimende economische prikkel
Verkennen van het inzetten van nudges om gezonder te 'Opzoomeren' (Opzoomer Mee).	Nudge: toename in gemak en gebruik
Faciliteren van onderlinge kennisdeling en netwerkondersteuning bij sociale ondernemers.	Verruimende communicatieve prikkel
Preventieve dagbesteding in een Huis van de wijk: De welzijnspartijen leveren een overzicht van de activiteiten die vanaf 2020 worden uitgevoerd. Daarbij wordt meegenomen voor welke doelgroepen de activiteiten zijn bedoeld, de frequentie, aantal unieke deelnemers dat wordt bereikt, organisaties waarmee wordt samengewerkt en wijze van signalering, monitoring en opvolging. Het aanbod wordt gepubliceerd op het online platform Zorgzaam010.	Nudge: toename in gemak en gebruik (overzicht van aanbod, om meer deelnemers te trekken)
Integraal wijkprogramma: ondersteunen van gezinnen in gezond gedrag rond leefstijl en emotionele weerbaarheid.	Verruimende communicatieve prikkel
Rotterdam Sportsupport: inzetten op kennismaking met laagdrempelig bewegen binnen verenigingsverband.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Rotterdam eHealth Agenda: het doel is om meer Rotterdammers toegang te geven tot technologie en het gebruik ervan te ondersteunen en te stimuleren. Kennisdeling, opschaling en zichtbaarheid van eHealth.	Nudge: toename in gebruik en gemak
Rotterdam eHealth Agenda: subsidie verlenen.	Verruimende economische prikkel

Proeftuin Inzicht Persoonlijke Gezondheidsomgeving (PGO): een PGO geeft de gebruiker (de patiënt) de regie in het beheren en delen van de eigen zorggegevens met zorg- en welzijnsnetwerk.	Nudge-plus (reflectie) + Self-nudge (zelfregie)
Spoor IV. Gezonde basis.	
Programma Stevige Start: bevorderen van een gezonde en veilige gehechtheidsrelatie tussen ouder en kind.	Verruimende communicatieve prikkel
VGZ Rotterdampakket: mogelijkheden tot preventiebudget door een uitgebreid aanvullend ziektekostenpakket.	Verruimende economische prikkel
Gezondheidstrajecten Prestatie010: bevorderen van de gezondheid om mensen duurzaam te activeren.	Verruimende communicatieve prikkel
Bevorderen van taalvaardigheden voor betere gezondheid: bevorderen kennis en vaardigheden van laaggeletterden op het gebied van gezondheid en zorg.	Boost
Het bevorderen van kennis over laaggeletterdheid bij zorgverleners, zorgorganisaties en zorgopleidingen.	Boost

2.2 Nieuwkoop

Van Sportakkoord naar Vitaliteitsplan.

Beleidsactie	Typering
Sport: Vitale aanbieders	
Goede opleidingen, begeleiding en coaching van bestuurders en vrijwilligers van de verenigingen met hulp van sportbonden.	Boost
Samenwerking tussen commerciële en niet-commerciële sport- en beweegaanbieders.	Nudge: toename in gemak en gebruik (meer aanbod om keuze te beïnvloeden)
Het thema alcohol en rookbeleid op de vereniging: - Actie: Roland Pijper van VV St. Nicolaas Boys gaat anti rookbeleid invoeren en stappen zetten naar een rookvrije accommodatie.	Beperkende juridische prikkel
Vraag en aanbod in beeld brengen en netwerk bouwen en onderhouden: - Actie: de sportmakelaar samen met de deelnemende partijen en met behulp van een platform.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Het aantrekken van jeugdleden: - Actie: organiseren van een sportcarroussel op scholen. - Actie: het maken van een communicatieplan voor de vereniging om meer aanbod te creëren en om meer jeugdleden te trekken.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Bredere inzet van de accommodatie: - Actie: de Ter Aarse IJclub wil haar accommodatie breder inzetten voor andere sporten en inzetten van de kantine.	Nudge: toename in gemak en gebruik

- Actie: SV Nieuwkoop stelt sportpark open voor beweeglessen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
- Actie: Cora van Rongen wil project als “Reuring” opzetten bij een sportaccommodatie in Nieuwkoop.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Positieve sportcultuur	
Kinderen worden goed en positief begeleid en getraind waardoor ze met plezier sporten. Fun in de sport staat voorop. - Actie: masterclass over waarden, normen en respect door sportadviseur.	Boost
Sportorganisaties hebben trainers met de juiste skills om het sporten zo goed, leuk en veilig mogelijk aan te bieden. Actie: coaching van de trainers samen met sportbonden en verenigingen. Agressie en intimidatie langs de lijn worden uitgebannen.	Boost
Iedereen kan meedoen	
Het Aanbod voor specifieke doelgroepen wordt inzichtelijk gemaakt.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Sportverenigingen zijn aanbieder van sport voor iedereen. Eenzaamheid wordt tegengegaan: - Actie 1: Advendo Ter Aar/Scarabe Ter Aar creëren een groter sociaal aanbod. Vooral voor ouderen gym organiseren. - Actie 2: LTV Zevenhoven legt een jeu de boules baan aan voor ouderen en viert het 45-jarig bestaan met het hele dorp. - Actie 3: sportaanbieder Martine van Zon gaat aan de slag met mensen met vrees om weer te gaan bewegen en werknemers te laten ontstressen. - Actie 4: Worxout wil samen met andere sportaanbieders een kennismakingsprogramma maken voor nieuwe inwoners. Ze wil daarnaast samen met de inwoners van Nieuwkoop een grote tienkamp organiseren. Ook gaat zij 6 domeinencursussen organiseren i.s.m. supermarkt Spar, DA drogist en Beauty by Connie. - Actie 5: Golfclub Liemeer gaat 50+ sporten organiseren en mensen met een beperking stimuleren om te komen golfen. Zij gaan samenwerken met de hockey, tafeltennis en volleybal. Project Tijd voor vitaliteit. - Actie 6: de Participatie Academie gaat het thema sport en bewegen onder de aandacht van statushouders en migranten brengen. - Actie 7 : SV Zevenhoven vergroot het aanbod zoals bootcamp en bewegen voor de wachtende ouders bij de training. Project Jeugd behouden. - Actie 8: Lekker hollen gaat meer bekendheid geven aan het project “Lekker Hollen”. - Actie 9: Visvereniging Nieuwkoop Noorden gaat een project starten om kinderen achter hun computer vandaan te krijgen door	Nudge: toename in gemak en gebruik
	Nudge: toename in gemak en gebruik
	Nudge: toename in gemak en gebruik
	Boost
	Boost (kennisprogramma: universele tool) + Nudge: toename in gemak en gebruik
	Nudge: toename in gemak en gebruik
	Verruimende communicatieve prikkel
	Nudge: toename in gemak en gebruik
	Verruimende communicatieve prikkel
Verruimende communicatieve prikkel	

<p>natuureducatie op scholen en door kinderen kennis te laten maken met vissen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Actie 10: Robey's loopgroep gaat een beweegkundige, trainers en een vitaal coach inzetten voor vitaal Nieuwkoop. - Actie 11: Yogahoeve (Silvia de Groot, Aarlanderveen en Nieuwkoop) biedt bewegen, rust en ontspanning voor deze doelgroep. - Actie 12: Manege de Vossenburch werkt met het programma voor kinderen met een beperking "Young Leaders". - Actie 13: Het GALM project wordt ingezet om senioren te testen op vitaliteit en een beweegprogramma aan te bieden. 	<p></p> <p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p> <p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p> <p>Verruimende communicatieve prikkel</p> <p>Nudge-plus</p>
Van jongs af aan vaardig in bewegen	
<p>Motorische vaardigheden en voldoen aan de beweegnorm:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Actie 1: onderwijs en gemeente zetten bij de start van het schoolseizoen een scan in om een beeld te krijgen van de motorische vaardigheden van de kinderen op de basisschool. Met de gegevens uit deze scan wordt per school een plan van aanpak gemaakt om kinderen op een passend en wenselijk niveau te krijgen. Door inzet van motorisch remedial teaching. - Actie 2: onderwijs en gemeente zetten een actieprogramma in als middel om kinderen meer kennis te maken met het sportaanbod van Nieuwkoop. - Actie 3: het bedrijf Yofi wil een programma aanbieden voor scholen door bewustzijn te creëren onder de jeugd gericht op fysieke, mentale en sociale gezondheid aan de hand van actieve trainingen. - Actie 4: onderwijs en gemeente zetten zo mogelijk judo klassikaal in als preventief instrument om kinderen valtraining te geven en sociaalvaardig en weerbaar te maken. - Actie 5: onderwijs en gemeente zetten bijvoorbeeld een JOGG programma in om bij te dragen aan het project over gezondheid en voeding en het tegengaan van obesitas. 	<p>Nudge-plus (zelfbeeld) + Boost (universele tool voor Boosten van vaardigheden)</p> <p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p> <p>Boost</p> <p>Boost</p> <p>Verruimende communicatieve prikkel (informatief programma)</p>
Duurzame sportinfrastructuur/bewegen in de buitenruimte	
<p>Voor de leeftijdscategorie tot 12 jaar en vanaf 65+ beweeg- en spelmogelijkheden dichtbij huis aanbieden.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>Betrokken partijen gaan met de gemeente aan de slag om ervoor te zorgen dat speelplekkenbeleid én Omgevingsvisie voldoende aandacht hebben voor beweegvriendelijke uitnodigende openbare ruimte en plekken.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>Openbare speelplekken bij sportverenigingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Actie 1: Golfclub Liemeer doet een voorstel voor een beweegvriendelijke inrichting van sporttoestellen en verlichting. 	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>

<p>- Actie 2: buurthuis van de toekomst / Open vereniging. De gemeente inventariseert welke verenigingen open staan voor de concepten 'buurthuis van de toekomst' en 'open vereniging' en onderzoekt subsidiemogelijkheden voor maatschappelijke activiteiten uitgevoerd door sportverenigingen.</p> <p>- Actie 3: inzet van een trainer met expertise van een bepaalde doelgroep die ingezet kan worden om meerdere sporten aan te bieden in overleg met de verschillende verenigingen.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik (extra keuze voor ontmoetingsplek) + Verruimende economische prikkel (subsidie)</p> <p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>Algemene ambities in Nieuwkoop</p>	
<p>Actie: Centrum Jeugd en gezin gaat meer ondersteunend contact maken met scouting en sportverenigingen.</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel</p>
<p>Actie: de GGD gaat het project rookvrije gemeenten ondersteunen en zoekt de verbinding met de sportverenigingen.</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel (rookvrij projecten aanmoedigen)</p>
<p>Actie: fysiotherapeut Bakker & De Vos organiseert bewegen in combinatie met sociale activiteiten, wandelgroepen en senioren zwemmen. Meer verbinding met de sportverenigingen.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>Actie: contact huisarts van Beusekom, meer contacten huisartsen met sport en bewegen. Project bewegen op recept.</p>	<p>Self-nudge (persoonlijke tool)</p>
<p>Het thema alcohol en rookbeleid inzetten bij verenigingen: - Actie: Sportverenigingen gaan anti rookbeleid uitvoeren en stappen zetten naar een rookvrije accommodatie.</p>	<p>Beperkende juridische prikkel</p>
<p>Samenwerking tussen commerciële en niet-commerciële sport- en beweegaanbieders: - Actie 1: Supermarkt de Jumbo heeft aangegeven mee te willen denken op het thema gezondheid en voeding. - Actie 2: de VON wil graag als werkgeversvereniging haar steentje bijdragen op het gebied van bewegen en gezondheid.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p> <p>Verruimende communicatieve prikkel</p>
<p>Vitaliteit en voeding</p>	
<p>Goede voorlichting aan de jonge ouders bij het CJG ondersteunt met programma's op school, bij de sportvereniging en later bij de werkgever. De 1e lijn gezondheidszorg (huisartsen en fysiotherapeuten) kunnen daar een grote ondersteunende rol in vervullen. Dit vraagt wel goede verbinding en afstemming.</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel (voorlichting)</p>
<p>Actie: scholen gaan werken aan de gezonde school en geven lessen over voeding en hygiëne.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik + Verruimende communicatieve prikkel</p>
<p>Actie: verenigingen geven aandacht aan voeding en zetten in op een gezonde kantine.</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel (aandacht)</p>

	+ Nudge: toename in gemak en gebruik (gezonde kantine)
--	--

2.3 Utrecht

Gezondheid voor iedereen, volksgezondheidsbeleid 2019-2023.

Beleidsactie	Typering
Voedsel	
We stimuleren een gezond voedselaanbod in de omgevingen waar mensen wonen, leren, werken, sporten en uitgaan. Voorbeelden hiervan zijn de kantines van sportverenigingen en scholen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
We zoeken verbinding met ondernemers in de horeca en catering en met exploitanten in maatschappelijke instellingen die een voedselaanbod stimuleren, om samen het voedselaanbod gezonder te maken voor mens en milieu. Gezond en duurzaam voedsel gaat immers goed samen: niet teveel eten, een voedingspatroon met meer plantaardige en minder dierlijke producten en minder suikerhoudende en alcoholische dranken.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Samen met horecaondernemers en kennispartijen versterken we de trend in onze stad naar een gezond en duurzaam voedselaanbod op menukaarten.	Nudge: toename in gemak en gebruik
We jagen voedselinnovaties aan die bijdragen aan gezondheid, en waar mogelijk ook aan duurzaamheid en werkgelegenheid.	Nudge: toename in gemak en gebruik
We onderzoeken hoe we een gezonder en waar mogelijk duurzamer voedselaanbod in de stad ook via beleidskaders en vergunningenbeleid kunnen stimuleren.	Verruimende juridische prikkel (vergunning)
Gezond gewicht	
We maken een nieuwe visie over gezond gewicht voor 0-18 jarigen en hun omgeving. Hierin brengen we samen met de stad de focus aan in de aanpak voor gezond gewicht. We leggen hierbij verbanden met achterliggende factoren. We verkennen hoe het landelijk programma Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) de werkwijze van Utrecht hierin kan ondersteunen, met specifieke aandacht voor het delen van kennis, monitoren en verantwoorden.	Verruimende communicatieve prikkel
We stimuleren dat sport, gezond eten en drinken en gezonde reclame steeds meer hand in hand gaan. We richten ons hierbij specifiek op sportevenementen en sportkantines. De sportcoaches hebben een voorbeeldfunctie voor gezond gedrag	Nudge: toename in gemak en gebruik + Nudge: sociale norm (voorbeeldfunctie)
In de Utrechtse uitvoeringspraktijk, zoals de Jeugdgezondheidszorg, stellen we toegankelijke informatie beschikbaar over gezonde voeding. We hebben hierbij speciale aandacht voor Utrechters in een kwetsbare positie zoals mensen in armoede.	Verruimende communicatieve prikkel (informatie) + Nudge: toename in gemak en gebruik (zichtbaarheid)

Seksuele gezondheid	
We stimuleren de aandacht voor seksuele en relationele vorming en seksuele diversiteit in het onderwijs.	Verruimende communicatieve prikkel
We richten ons op de preventie van seksueel overdraagbare aandoeningen, onbedoelde zwangerschappen en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit doen we zowel in contact met inwoners als via deskundigheidsbevordering van onze netwerkpartners.	Verruimende communicatieve prikkel
De kennis en sensitiviteit van professionals over transgenderthematiek wordt vergroot met de nieuw ontwikkelde E-learning 'Jong en transgender'.	Verruimende communicatieve prikkel
Roken	
We zijn partner van de Alliantie Nederland Rookvrij en (op weg naar) een Rookvrije Generatie (RVG). We stimuleren dat omgevingen waar kinderen verblijven rookvrij zijn. Ook onze eigen gemeentelijke locaties bedoeld voor kinderen maken we rookvrij.	Beperkende communicatieve prikkel + Beperkende juridische prikkel
Met partners in de stad gaan we hierover in gesprek, in het bijzonder met partners die werken aan de zorg- en dienstverlening gericht op jeugd. Ook met werkgevers kijken we naar hun rol als het gaat om rookvrije terreinen.	Verruimende communicatieve prikkel
We promoten het minderen van roken in de openbare ruimte. De manier waarop we dat doen, gaat in overleg met de betrokken partijen.	Beperkende communicatieve prikkel
We zetten in op nieuwe methoden om het stoppen met roken te promoten, die beter passen bij de behoeften en de vaardigheden van de inwoners. Wijkchallenges zijn hiervan een voorbeeld.	Boost + Nudge: voornemen (challenge)
Zowel landelijk als gemeentelijk gaan we hierover met de zorgverzekeraars in gesprek, bijvoorbeeld over het vergoeden van meerdere stoppogingen per jaar.	Verruimende economische prikkel (financiële stimulans: vergoeding bij stop)
Middelen- en medicatiegebruik	
Bij drugs hanteren we het uitgangspunt: vóór 18 jaar geen drugsgebruik.	Beperkende juridische prikkel (verbod)
We weten dat sommige mensen drugs gebruiken. Onze inzet richt zich bij gebruikers op het beperken van gezondheidsschade door goede informatie over drugs en drugsgebruik.	Beperkende communicatieve prikkel (gebruik ontmoedigen)
We volgen trends in middelengebruik in het uitgaansleven. Kennis hierover gebruiken we in de voorlichting en als het nodig is, geven we waarschuwingen af over gevaarlijke middelen die in omloop zijn (red alerts).	Beperkende communicatieve prikkel (gebruik ontmoedigen)
Alcohol	

In ons preventie en handhavingsbeleid rond verkoop van alcohol aan minderjarigen blijven we inzetten op NIX18. Onder de 18 geen druppel, daarboven met mate.	Beperkende juridische prikkel
We investeren in goede communicatie met ouders of opvoeders rondom het veilig en gezond uitgaan van pubers. Zij hebben een belangrijke rol bij preventie van middelengebruik. In 'Uit met ouders' is aandacht om in gesprek te gaan en te blijven van ouders of opvoeders met hun kinderen	Verruimende communicatieve prikkel (aanmoediging om het gesprek aan te gaan)
Psychische gezondheid	
We leggen verbinding met initiatieven in wijken waar mensen in groepsverband steun en perspectief vinden en samenwerken aan het zelfvertrouwen, zelfbepaling, gezonde sociale relaties, betekenisvolle rollen en vaardigheden.	Boost
Verkennen en vooruitkijken	
We werken mee aan de regionale (Health Hub) ontwikkelingen rond één persoonlijke gezondheidsomgeving voor alle Utrechters. Een persoonlijke gezondheidsomgeving (PGO) is een digitaal hulpmiddel, bijvoorbeeld een website of app. Hiermee hebben mensen toegang tot hun eigen gezondheidsgegevens en kunnen ze deze verzamelen, beheren en delen, met als doel zelf meer regie te hebben op hun gezondheidsdata.	Self-nudge (zelfregie)

2.4 Houten

Leefstijlakkoord Healthy Houten.

Beleidsactie	Typering
Houtens Healthy Symposium: met inspirerende sprekers, workshops, aandacht voor het versterken van het netwerk en het delen van kennis.	Verruimende communicatieve prikkel
Het ontwikkelen van 'menukaarten' en het bieden van ondersteuning: partijen kiezen zelf wanneer ze mee willen doen en welke invulling bij hen past (op het gebied van bewegen, voeding/drinken, weerbaarheid en genotmiddelen).	Nudge: toename in gemak en gebruik (aanbod)
Resultaten zichtbaar maken: het delen van 'good practises' en campagnes (door verschillende partners).	Nudge: sociale norm + Verruimende communicatieve prikkel (campagne)
Uitvoeren van activiteiten uit het Sport- en beweegakkoord: vroeg beginnen met stimuleren van bewegen en ouders stimuleren om dat samen met hun kinderen te doen.	Verruimende communicatieve prikkel
Financiële ondersteuning van minima: financieel ondersteunen van lagere inkomen om toegang tot sportfaciliteiten mogelijk te maken.	Verruimende economische prikkel

Publiekscampagne over invloed van genotmiddelen op de gezondheid: bewustwording creëren. Het actief benadrukken van de voorbeeldfunctie van ouders, om zodoende een maatschappelijke norm te creëren. Het doel is om bewust te worden van het belang van fitheid, goede nachtrust en een gezond lichaam.	Verruimende communicatieve prikkel (campagne) + Nudge: sociale norm (voorbeeldfunctie)
Ouderavonden op scholen voor voortgezet onderwijs: in gesprek gaan met ouders over hun invloed op de gezondheid van hun kind. Het verstrekken van informatie over het effect van alcohol, drugs en overmatig gamen op de hersenen van een kind, en er is aandacht voor het de manier waarop ouders het gesprek kunnen aangaan met hun kinderen.	Boost
Rookvrije openbare ruimten.	Beperkende juridische prikkel
Jaarlijkse publiekscampagne: kennis over eenzaamheid vergroten, eenzaamheid bespreekbaar te maken en inwoners handvatten te geven om hier zelf iets mee te doen. Jaarlijkse campagne, dus ook aandacht voor het terugblikken (reflectie) en het creëren van een goed zelfbeeld.	Verruimende communicatieve prikkel (kenniscampagne) + Self-nudge (handvatten voor zelfcontrole)
Terugdringen van stress en prestatiedruk onder jongeren. Gemeente Houten wil meer aandacht voor dit thema: Stimuleren van deelname aan onderzoek (doordat er nog te weinig informatie beschikbaar is).	Verruimende communicatie prikkel

2.5 Venray

Leefstijlakoord Venray.

Beleidsactie	Typering
Supermarkt Safari: Alle grote supermarktketens hebben zich verbonden aan een campagne om inwoners en met name jongeren op het gebied van voeding te begeleiden naar een gezonde(re) leefstijl (voeding en beweging).	Verruimende communicatieve prikkel (campagne)
Kraamzorg en een supermarkt (PLUS Van Dijck) gaan een leefstijlprogramma ontwikkelen voor aankomende en prille ouders en hun baby (inclusief workshops gezond koken).	Boost
Fysiotherapiepraktijken gaan eind 2021 alle 70-plussers in de gemeente Venray uitnodigen voor een gratis leefstijlscan met leefstijladvies. Met dit project accentueren de fysiotherapeuten ook hun rol in Venray als het gaat om preventie en om antwoord te geven op maatschappelijke vraagstukken als gezond(er) oud worden, zelfredzaamheid en het tegengaan van eenzaamheid.	Nudge-plus (leefstijlscan) + Self-nudge (leefstijladvies op maat)
Zorginstellingen en sportaanbieders starten samen een proeftuin: Multi Sports Club Venray. Mensen met een verstandelijke beperking en/of met een psychiatrische kwetsbaarheid kunnen lid worden van de club, zo wekelijks sporten uitproberen bij reguliere sportaanbieders, met als doel om uiteindelijk lid te worden van een reguliere sportclub (inclusie).	Nudge: toename in gemak en gebruik

<p>Tien Venrayse aanbieders op het gebied van leefstijl hebben de krachten gebundeld in een Leefstijlclub, die de duurzame inzetbaarheid van werknemers wil vergroten aan de hand van gepersonaliseerde programma's op het gebied van onder meer voeding en beweging. De Leefstijlclub zoekt per persoon naar een sportaanbod op maat, passend bij de wensen en mogelijkheden van de werknemer.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik (aanbod) + Self-nudge (zelfredzaamheid, tool op maat)</p>
<p>Kinderopvangorganisatie 't Nest, SPOVenray en Venray Beweegt investeren in een leefstijlcoach die met ingang van januari 2020 op basisscholen en kinderopvangcentra in Venray aan de slag is gegaan met de leefstijl (bewegen en voeding) van de leerlingen. Doel is meer inzicht in wat een gezond leven is en het stimuleren van vaardigheden in bewegen bij leerlingen in het primair onderwijs, in samenwerking met sportverenigingen in Venray.</p>	<p>Nudge-plus (inzicht/reflectie) + Boost (vaardigheid)</p>
<p>In Venray gaan we een pilot starten waarin sporters de energie die ze opwekken tijdens een work-out, kunnen toevoegen aan hun eigen energienetwerk. Op deze wijze werken ze aan hun vitaliteit én reduceren ze hun energierekening. Past bovendien bij de duurzaamheidsambities van de Gemeente Venray.</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel</p>
<p>Venray gaat alle locaties die al rookvrij zijn en gaan worden, zichtbaar maken door de fysieke uiting 'rookvrij' eraan te verbinden.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>In 2022 dienen alle openbare locaties in de gemeente Venray rookvrij te zijn. Denk hierbij aan verenigingen, organisaties, instellingen, bedrijven, bushaltes, treinstation, scholen, speeltuinen, enz.</p>	<p>Beperkende juridische prikkel</p>
<p>De Gemeente Venray gaat onderzoeken of het mogelijk is rookvrij als voorwaarde te stellen voor het verkrijgen van subsidie.</p>	<p>Verruimende economische prikkel (subsidie) + Beperkende juridische prikkel (rookverbod)</p>
<p>Leerlingen van Gilde Zorg & Welzijn (MBO opleiding) ontwikkelen een campagne om jeugd uit de basisschoolleeftijd te stimuleren om niet te gaan roken. Door en voor jongeren dus. Het is geen 'stoppen met roken' campagne, maar een 'niet beginnen met roken' campagne. De leerlingen van Gilde Zorg & Welzijn zijn zelf in de lead als het gaat om de invulling en uitvoering van de campagne (i.s.m. reclame- en communicatiebureaus uit de gemeente Venray die hun kennis en ervaring belangeloos inzetten).</p>	<p>Beperkende communicatieve prikkel (ontmoedigen om te beginnen met roken)</p>
<p>We gaan inzetten op het meer nuttigen van alcoholvrij bier, als een aantrekkelijk alternatief. Om dat aan te jagen, stimuleren en faciliteren we jongeren vanaf 18 jaar om hun eigen 0.0% bier te brouwen. Dat krijgt het karakter van een challenge. We organiseren in 2021, 2022 en 2023 een '0.0% bierfestival', waarbij bezoekers het bier - gebrouwen door jongeren - kunnen proeven en</p>	<p>Boost</p>

beoordelen. Op deze wijze willen we het bewustzijn van het gebruik van alcohol en het kennisniveau over de effecten ervan, bij jongeren verhogen. Dus niet met een voorlichtingscampagne, maar met een challenge om 0.0% bier te brouwen	
--	--

2.6 Echt-Susteren

Lokaal preventieakkoord Echt-Susteren Samen gezond juli 2021.

Beleidsactie	Typering
Gezonde voeding	
De kinderKOOKschool laat kinderen van de basisscholen kennismaken met (het belang van) gezonde voeding. In een combinatie van theorie- en praktijklessen leren kinderen op speelse wijze wat goede voeding is, hoe een gezond eetpatroon eruitziet én dat gezond ook nog eens echt lekker is! We maken slimme verbindingen tussen de activiteiten van onze partners om de activiteiten van de kinderKOOKschool breder in te zetten.	Nudge: toename in gemak en gebruik
In Echt-Susteren starten we met het leefstijlprogramma healthyLIFE voor mensen met overgewicht. Het traject bestaat uit leefstijlcoaching en beweegcoaching; bewegen, gedrag, voeding en positieve gezondheid staan hierin centraal. In dit traject wordt intensief samengewerkt en afgestemd met de huisartsen, Stichting Ecsplora en Stichting Menswel	Boost
In Echt-Susteren zijn goede initiatieven die eraan bijdragen dat ouderen gezond (blijven) eten. Zo wordt in onze huiskamerprojecten een warme maaltijd geserveerd en zijn kookclubs actief in de gemeenschapshuizen. Het bereik van deze initiatieven is nog klein. Omdat we zien dat ze een positief effect hebben op het voedingspatroon van ouderen, gaan we deze kookactiviteiten voor ouderen uitbreiden. Deze activiteiten dragen tevens bij aan het tegengaan van eenzaamheid.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Bewegen en sporten	
We brengen extra voorzieningen aan in de openbare ruimte zoals wandelpaden, fietspaden, speelplekken en meer groenvoorzieningen. We laten het echter niet alleen bij het realiseren van dit soort voorzieningen, maar zetten vooral in op het stimuleren van het gebruik ervan.	Nudge: toename in gemak en gebruik
We betrekken onder andere buurtsportcoaches/beweegcoaches en overige sportaanbieders bij het Lokaal Preventieakkoord om zo een grotere doelgroep te bereiken.	Nudge: toename in gemak en gebruik
De Koepel Seniorenverenigingen organiseert wekelijks een scala aan beweegactiviteiten voor 50-plussers. Samen zetten we in op een toename van deze activiteiten én van de deelnemers.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Stichting Menswel organiseert in Zwembad 'In de Bandert' begeleide wateractiviteiten voor senioren en chronisch zieken. De	Verruimende communicatieve prikkel

belangstelling is goed, maar kan nog beter. We breiden het aantal deelnemers uit door een gerichte PR-campagne en verhogen het aantal beweegactiviteiten per week.	(campagne) + Nudge: toename in gemak en gebruik
We gaan middels het Lokaal Sportakkoord de komende jaren meer verbindingen leggen en afstemming zoeken tussen de diverse sportverenigingen, andere sportaanbieders en sleutelfiguren in de diverse kernen. We brengen de voordelen van sport en bewegen meer onder de aandacht om daarmee een opstap te maken naar bevordering van gezond gedrag.	Verruimende communicatieve prikkel (aandacht) + Nudge: toename in gemak en gebruik (meer activiteiten)
Met de start van het leefstijlprogramma healthyLIFE brengen we het belang van bewegen nog meer onder de aandacht en wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan onze ambities.	Boost
Rookvrije generatie	
Het aansluiten bij de campagne Rookvrije Generatie.	Beperkende communicatieve prikkel
Het uitbreiden en bereiken van rookvrije locaties, door onder meer het aanpassen van regelgeving of het verlenen van een eenmalige subsidie.	Beperkende juridische prikkel (regelgeving) + Verruimende economische prikkel (subsidie)
Steeds meer sportvelden, sportparken en speeltuinen worden rookvrij.	Beperkende juridische prikkel
We willen roken onaantrekkelijk en onmogelijk maken voor jongeren. Onder meer door het geven van voorlichting en individuele begeleiding.	Beperkende communicatieve prikkel
Sociaal en actief leven	
Organiseren van bijeenkomsten gericht op het verzamelen van informatie en het bieden van mogelijkheden aan inwoners om op het gebied van sociale activiteiten hun inbreng te leveren.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Optimaliseren van deelname aan huiskamerprojecten, ontmoetingsbijeenkomsten in onze wijkcentra en actieve deelname aan het verenigingsleven in buurten en kernen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Het verbinden van activiteiten en faciliteiten van het Connect College met bestaande initiatieven zoals de maatschappelijke stages en de huiskamerprojecten. Bestaande verbindingen worden versterkt en uitgebreid.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Inzetten op stress-sensitieve dienstverlening binnen de gemeentelijke uitvoering en bij de maatschappelijke partners.	-
Met het open jongerenwerk Echt is de afspraak gemaakt dat zij een Plan van Aanpak maken voor jongeren vanaf 16 jaar waarbij het tegengaan van alcoholgebruik een belangrijk aandachtspunt is.	Boost

2.7 Amsterdam

Lokaal preventieakkoord Amsterdam.

Beleidsactie	Typering
Gezonde Schoolkantine	
Het Programma De Gezonde Schoolkantine wordt ingezet op de mbo-scholen met hulp van de Adviseurs Eetomgevingen van het Voedingscentrum.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Integrale aanpak genotmiddelen	
Inzet van het preventieprogramma Helder Op School.	Verruimende communicatieve prikkel
Verbeteren van het mentaal welbevinden	
Versterken van het mbo jeugdteam.	Verruimende communicatieve prikkel
Inzet op preventieve psycho-educatie op mbo-scholen.	Verruimende communicatieve prikkel
Verbreden inzet van het Dip & Depressie aanbod op mbo-scholen waaronder de inzet van Happyles (klassikaal aanbod ter bevordering van welbevinden en geluk, en ter preventie van depressieklachten bij jongeren).	Nudge: toename in gemak en gebruik
Het Open Spreekuur breder inzetten.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Training/groepsinterventie Met Lef breder inzetten.	Verruimende communicatieve prikkel
Inzet op deskundigheidsbevordering en adviesgesprekken.	Boost
Inzet van initiatieven van de sociale beweging Thrive Amsterdam Mentaal Gezond.	Verruimende communicatieve prikkel
Stoppen met roken ondersteuning	
Inzetten van het programma 'Stoppen met roken voor ambtenaren'	Beperkende communicatieve prikkel
Inzet Rookvrije Generatie op het mbo	Beperkende communicatieve prikkel

2.8 Haarlemmermeer

Gezond & Meer Lokaal Preventieakkoord Haarlemmermeer 2021-2024.

Beleidsactie	Typering
1. Gezonde gewoontes	
Zo veel mogelijk scholen, sportverenigingen, speeltuinen, kinderboerderijen, bedrijven etc. aansluiten bij de Rookvrije Generatie.	Beperkende communicatieve prikkel
Meedoen met stoppen met roken interventies.	Verruimende communicatieve prikkel

Introduceren van (meer) alcoholvrije opties in horeca en sportgelegenheden.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Organiseren van of aansluiten bij een gezondheidsuitdaging (bijvoorbeeld , IkPas, Stoptober, 30dagengezonder, Ommetje).	Nudge: voornemen (pre-commitment)
Inzetten van ambassadeurs voor gezonde gewoontes.	Nudge: sociale norm
Aandacht genereren voor gezonde gewoontes via campagne.	Verruimende communicatieve prikkel
Realiseren van omgevingen die gezonde gewoontes bevorderen (rookvrije generatie, NIX18, stress verminderende omgevingen bij bedrijven en de wijk, beweegvriendelijke omgeving).	Nudge: toename in gemak en gebruik
Samenwerking in het voorkomen van middelengebruik bij jongeren door voorlichting, beleid en campagne.	Beperkende communicatieve prikkel (gebruik ontmoedigen)
2. Gezonde voeding	
Scholen, sportverenigingen, bedrijven en buurthuizen en andere plekken waar maaltijden worden aangeboden, stimuleren en helpen met het realiseren van gezonder aanbod (gezonde lunches).	Nudge: toename in gemak en gebruik
Extra watertappunten op scholen of in de openbare ruimte.	Nudge: toename in gemak en gebruik
In gesprek met supermarkten en horeca om meer gezonde keuzes aan te bieden en deze zichtbaarder te maken.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Campagne om kennis over gezonde voeding te vergroten. Wat is gezonde voeding, hoe maak ik gezonde gerechten (filmpjes met rolmodellen), welke verenigingen of organisaties helpen hun leden of bezoekers met meer gezonde keuzes?	Verruimende communicatieve prikkel
Inwoners activeren en enthousiasmeren tot een gezonde leefstijl.	Verruimende communicatieve prikkel
Inzetten van Meer voor Elkaar als bestaand platform om boodschap over Gezond & Meer te verspreiden onder zoveel mogelijk inwoners van de Haarlemmermeer.	Verruimende communicatieve prikkel
3. Blijven bewegen	
Stimuleren van natuurlijke manieren van bewegen zoals fietsen of wandelen naar de sportvereniging, school of het werk.	Verruimende communicatieve prikkel
Onder de aandacht brengen en versterken van het diverse beweegaanbod in Haarlemmermeer bij verschillende doelgroepen via verschillende kanalen. Denk hierbij aan bijvoorbeeld sport, valpreventie en de gecombineerde leefstijlinterventie (GLI).	Nudge: toename in gemak en gebruik
Campagne voeren om mensen te enthousiasmeren in beweging te komen door gebruik van openbare ruimte (buiten spelen, fietsen, wandelen).	Verruimende communicatieve prikkel
Samenwerken om de openbare ruimte uitnodigend te laten zijn om te bewegen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Bewegen stimuleren op en rond de school en kinderopvang.	Verruimende communicatieve prikkel

Gezonde werkvloer stimuleren bij organisaties.	Verruimende communicatieve prikkel
4. Sociale connecties en zingeving	
Zichtbaar maken van plekken waar je sociaal actief kunt zijn zoals sportverenigingen, culturele en welzijnsactiviteiten, de bibliotheek, openbare parken etc.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Campagne voeren op projecten en initiatieven uit Haarlemmermeer die gericht zijn op het bevorderen van sociale connecties en zingeving.	Verruimende communicatieve prikkel
Organiseren van activiteiten waar mensen elkaar ontmoeten.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Aandacht besteden aan de campagne "Een tegen eenzaamheid".	Verruimende communicatieve prikkel
5. Gezonde financiën	
Zoveel mogelijk inwoners van Haarlemmermeer laten zien wat er is op het gebied van gezonde financiën en hulp die daarbij aanwezig is.	Verruimende communicatieve prikkel
Jongeren verleiden om zich te interesseren in hoe verstandig om te gaan met geld.	Boost
Campagne voeren om het taboe rondom geld en inkomen te doorbreken.	Verruimende communicatieve prikkel
6. Gezonde leefomgeving	
Campagne voeren waarin we aandacht vestigen op de openbare ruimte en de mogelijkheden om in het groen te recreëren.	Verruimende communicatieve prikkel
Inwoners enthousiasmeren om tegeltuinen om te vormen tot meer groene natuurlijke tuinen.	Verruimende communicatieve prikkel
Zoveel mogelijk locaties aansluiten bij Rookvrije Generatie.	Verruimende communicatieve prikkel
Op een leuke manier aandacht geven aan de relatie tussen duurzaamheid en gezondheid (bijvoorbeeld meer groen, isolatie en ventilatie).	Verruimende communicatieve prikkel
7. Stress en ontspanning	
Contact leggen met werkgevers om aandacht te besteden aan manier van ontspanning voor werknemers en relatie te leggen met aanbod uit Haarlemmermeer.	Verruimende communicatieve prikkel + Nudge: toename in gemak en gebruik (aanbod)
Campagne voeren om inwoners te inspireren en te leren over kwalitatief goede manieren om te ontspannen (tekenen, dansen, sporten, yoga, mindfulness, wandelen, fietsen etc.).	Verruimende communicatieve prikkel
Samenwerken voor het verminderen van prestatiedruk en stress onder jongeren door voorlichting, advies en beleid.	Beperkende communicatieve prikkel

	(voorlichting) + Beperkende juridische prikkel (beleid)
--	--

2.9 Terneuzen

Preventie Akkoord Zeeuws-Vlaanderen: een leven lang Gezond & Fit! (Inzet gemeente Terneuzen).

Beleidsactie	Typering
Normaliseren van een gezonde leefstijl via een gemeente brede, integrale aanpak.	Verruimende communicatieve prikkel
We activeren meer vindplaatsen binnen flankerende domeinen, zoals winkelcentra, schuldhulpverlening, sport- en welzijnslocaties, kinderopvang en scholen, informele netwerken en sociale media;	Nudge: toename in gemak en gebruik
We gaan met alle relevante partijen een laagdrempelig aanbod samenstellen van gezondheid bevorderende activiteiten voor alle inwoners. De promotie hiervan gebeurt niet alleen generiek, maar ook gericht op verschillende typen verwijzers in Terneuzen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Bevordering van mentale weerbaarheid van jeugdigen.	Boost
Blijvende aandacht voor een gezonde en groene leefomgeving zonder lawaai en fijnstof;	Verruimende communicatieve prikkel
Meer participatie van jongeren, volwassenen en senioren (ook met een migratieachtergrond of beperking) bij het ontwikkelen van een eigentijds aanbod en passende communicatie.	Verruimende communicatieve prikkel
Terugdringen overgewicht: dit zal bij alle leeftijdsgroepen vooral aandacht krijgen via het normaliseren van beweegactiviteiten en aandacht voor een gezonde leefstijl.	Verruimende communicatieve prikkel
Roken: ook in Terneuzen wordt het beleid gericht op een gezonde leefomgeving geïntensiveerd. Zie de inzet onder 'Collectieve ambities tot 2030' (=Natuurlijk breiden we het aantal rookvrije plekken in Zeeuws-Vlaanderen verder uit. Niet alleen op de bekende locaties, zoals op en rond school- en sportlocaties, maar ook in het uitgaansleven. Daar zal de handhaving van wet- en regelgeving worden aangescherpt om overmatig alcohol- en middelengebruik te voorkomen).	Beperkende juridische prikkel
Verleiden tot gezonde leefstijl in de openbare ruimte krijgt bijvoorbeeld vorm op het Busstation Terneuzen. Een initiatief van de Provincie ter bevordering van de vitaliteit, ook vanwege de regionale functie van bushalte WST.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Alcohol- en middelengebruik: naast voorlichting en bewustwording in het onderwijs en binnen sportverenigingen, zal de handhaving van wet- en regelgeving worden aangescherpt om overmatig alcohol- en middelengebruik te voorkomen. Ook in Terneuzen zoeken we hiertoe de samenwerking met horecaondernemers en werkgevers die hiervoor willen gaan.	Beperkende communicatieve prikkel + Beperkende juridische prikkel

2.10 Middelburg

Lokaal preventieakkoord Samen voor een gezonder Middelburg.

Beleidsactie	Typering
Roken	
Het ontmoedigen van roken bij jongeren gebeurt al op verschillende manieren. Scholen zijn rookvrij, er is voorlichting op scholen via Inul1 preventie. Deze lijnen worden voortgezet en waar mogelijk verbreed naar andere locaties en doelgroepen.	Beperkende communicatieve prikkel
We zorgen dat minimaal 10 (sport)verenigingen rookvrij zijn. In Middelburg zijn op het moment van schrijven van dit akkoord al 5 sportverenigingen en verschillende speeltuinen (gedeeltelijk) rookvrij. Hierbij wordt aangesloten bij het Lokaal Sportakkoord waarin 'Vitale aanbieders' als een van de speerpunten is opgenomen. De Toolkit 'Sport Gezond' van Team FIT van JOGG biedt hiertoe handvatten: - Iedere vereniging is geïnformeerd over Rookvrije verenigingen - 10 verenigingen zijn (gedeeltelijk) rookvrij.	Verruimende communicatieve prikkel Beperkende juridische prikkel
In samenwerking met de Middelburgse bedrijven stimuleren we stoppen met roken op de werkvloer.	Beperkende communicatieve prikkel
We stimuleren stoppen met roken tijdens de zwangerschap via Kansrijke start.	Beperkende communicatieve prikkel
Mogelijkheid onderzoeken om vanaf 2025 of in elk geval zoveel eerder als mogelijk de verplichting tot het invoeren van een rookvrij beleid op te nemen in de subsidieverlening voor o.a. speeltuinen, kinderboerderijen, sportterreinen en evenementen waar veel kinderen komen.	(Potentieel) Verruimende economische prikkel + Beperkende juridische prikkel
Alcohol	
In Middelburg is het programma 'Laat ze niet (ver)zuipen!', een samenwerking tussen alle Zeeuwse gemeenten, GGD Zeeland, Emergis Inul1 preventie, Politie Zeeland-West-Brabant en andere maatschappelijke partners, al jaren succesvol voor zowel jongeren als volwassenen (en 55+).	Beperkende communicatieve prikkel
Inzet op de gezonde (sport)vereniging, de gezonde kantine. Alcohol in de sportkantines minder vanzelfsprekend maken.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Handhaven van de leeftijdsgrens en omgaan met dronken mensen. Hierbij wordt aangesloten bij het Lokaal Sportakkoord waarin 'Vitale aanbieders' als een van de speerpunten is opgenomen. De Toolkit 'Sport Gezond' van Team FIT van JOGG biedt hiertoe handvatten.	Beperkende juridische prikkel (handhaven verbod <18)

Alle (sport)verenigingen zijn geïnformeerd over de mogelijkheden van de Gezonde Kantine.	Verruimende communicatieve prikkel (informereren)
5 extra 'Gezonde sportkantines' in de komende 3 jaar.	Nudge: toename in gemak en gebruik (gezond aanbod)
We stimuleren stoppen met alcohol tijdens de zwangerschap via Kansrijke start.	Verruimende communicatieve prikkel (stopgedrag aanmoedigen)
Gezond Gewicht	
Reeds bestaande succesvolle initiatieven nog meer inzichtelijk en toegankelijk maken en verbreden naar andere wijken of doelgroepen waar mogelijk: - Cool2beFit, gestart vanuit het Lokaal Sportakkoord. - Zeeuwse leefstijlroute: een leefstijlprogramma waar de bestaande interventies Elke Stapt Telt en Zeeland In Beweging zijn samengevoegd als één programma, waarbij gezonde leefstijl op basis van in beweging komen centraal staat en verbinding wordt gelegd tussen de eerstelijnszorg en het preventieve veld. - Vijf scholen zijn 'Gezonde School', wat betekent dat een gezonde leefstijl op school vanzelfsprekend wordt gemaakt. - Er wordt maximaal ingezet op het Jeugd Sport en Cultuurfonds, waardoor bewegen voor iedereen toegankelijk wordt gemaakt. - De JOGG-aanpak is de afgelopen 3 jaar effectief ingezet op een gezond gewicht in de wijk Dauwendaele (focus nu op 4-12-jarigen). Concrete speerpunten zijn Fruit, water drinken en meer bewegen. Deze aanpak zal in de komende jaren Middelburg breed worden ingezet (JOGG fase 2). Ook zal de JOGG-aanpak worden verbreed naar andere locaties, zoals sportlocaties. In samenwerking met TeamFit en JOGG Middelburg wordt gewerkt aan Gezonde Sportlocaties en -verenigingen.	Verruimende communicatieve prikkel Boost Nudge: sociale norm Nudge: toename in gemak en gebruik Verruimende communicatieve prikkel + Nudge: toename in gemak en gebruik
Stichting OPEN Mind: We stimuleren op een laagdrempelige manier het praten over gevoelens en mentale problemen door de reizende multimediale buitententoonstelling OPEN van Stichting Open Mind naar Middelburg te halen. De tentoonstelling is geplaatst op 12 april 2021.	Verruimende communicatieve prikkel + Nudge: toename in gemak en gebruik
In samenwerking met de Middelburgse bedrijven stimuleren we vitaliteit op de werkvloer. Eind 2020 is een bijeenkomst georganiseerd in Middelburg samen met NL Vitaal. Dit was een goede start om het bedrijfsleven warm te maken en ideeën hiervoor uit te wisselen. We sluiten daarbij aan op kansen die zich voordoen en zwengelen dit aan. Goed voorbeeld doet volgen: begin 2021 heeft gemeente Middelburg de Ommetjes Challenge gestart (via de	Verruimende communicatieve prikkel + Nudge: voornemen

app van de hersenstichting) om dagelijks wandelen onder haar medewerkers te stimuleren. We zetten in op meer dit soort initiatieven vanuit werkgevers. JOGG Ambassadeur Erben Wennemars sprak de Middelburgers toe om zich hierbij aan te sluiten en in beweging te komen.	
We zetten in op sociale projecten met gecombineerde doelen, bijvoorbeeld het stimuleren van bewegen in combinatie een taalproject of een begeleidingstraject rondom armoede.	Nudge: toename in gemak en gebruik (aanbod) + Boost (taal- of begeleidingstraject)
Mentale gezondheid	
Gemeente Middelburg is aangesloten bij het Platform Eenzaamheid Walcheren, die zich inzet om het taboe te doorbreken, samenwerking tussen verschillende initiatieven te versterken en mensen te bereiken die eenzaam zijn met passend duurzaam aanbod.	Verruimende communicatieve prikkel
Een sterkere verbinding en samenwerking tussen het medisch en sociaal domein. Hiertoe wordt Welzijn op recept geïmplementeerd in twee huisartsenpraktijken, waarna het verbreed wordt naar heel Middelburg. Welzijn op Recept is een alternatief voor mensen met psychosociale klachten. In plaats van het 'traditionele pilletje' voor te schrijven, verwijst de huisarts of de praktijkondersteuner huisarts (POH) deze patiënten door naar een welzijnscoach.	Self-nudge (persoonlijk programma via de welzijnscoach)
We realiseren passend aanbod en/of een laagdrempelige workshop rondom eenzaamheid en stress en met name het herkennen en praten over deze gevoelens. Deze workshops worden zoveel mogelijk gekoppeld aan bestaande activiteiten, in bestaande settingen, zodat het bereik in alle lagen van de bevolking is.	Nudge: toename in gemak en gebruik (laagdrempelig aanbod)
Het voorkomen van stress is uitermate van belang bij een Kansrijke Start. Stress tijdens de zwangerschap wordt vaak veroorzaakt door ongunstige levensomstandigheden zoals armoede en schulden. Samenwerking met schuldhulpverlening en andere betrokken partijen rondom een zwangerschap is essentieel. Coalitiepartners Kansrijke start kunnen bijdragen aan het verminderen van stress en voorkomen dat zij zelf stress toevoegen.	Verruimende communicatieve prikkel (samenwerking aanmoedigen) + Boost (vaardigheid: omgaan met stress).
Gezonde Leefomgeving	
We omarmen, verbreden en stimuleren samenwerking rondom bestaande succesvolle initiatieven, zoals:	
- de moestuinen van CitySeeds.	Nudge: toename in gemak en gebruik
- de beweegroute in de Griffioen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
- de Gezonde school en kinderopvang.	Nudge: toename in gemak en gebruik

- sporttoestellen in parken.	Nudge: toename in gemak en gebruik
De invulling van de gezonde leefomgeving is een samenspel tussen bewoners, gemeente (zowel sociaal als fysiek domein) en maatschappelijke organisaties. We bepalen daarom wijkgericht samen met de inwoners waar de behoeften liggen en spelen vooral in op de initiatieven waar energie ligt. We creëren ruimte voor bewonersinitiatieven.	Verruimende communicatieve prikkel (meedenken aanmoedigen)
Voor een Kansrijke Start is het faciliteren van de ontmoeting tussen ouders in de eigen directe omgeving en het versterken van hun netwerken erg relevant, hier is aandacht voor.	Verruimende communicatieve prikkel
We zetten in op sociale projecten met gecombineerde doelen, bijvoorbeeld het stimuleren van bewegen in combinatie met het samenkomen van mensen en het project Wonen en Werken. Op deze manier dragen initiatieven bij aan meerdere speerpunten uit dit preventieakkoord.	Nudge: toename in gemak en gebruik

2.11 Eindhoven

Eindhovens Preventieakkoord.

Beleidsactie	Typering
Gezond gewicht	
Jongeren op gezond gewicht. Eindhoven is JOGG-gemeente geworden en gaat zich samen met partners inzetten om de leefomgeving van kinderen gezonder te maken en een gezonde leefstijl te stimuleren bij kinderen en hun ouders.	Verruimende communicatieve prikkel
Aanbieden cursus: overgewicht voor ouders en kinderen: Omnia Jeugdzorg en GGD gaan zich inzetten voor het organiseren van de Triple P Lifestyle cursus in verschillende talen.	Boost (vaardigheid)
Gezonde kantines: Bij scholen, sportverenigingen, buurthuizen, speeltuinen en Kinderboerderijen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Gezonde voeding en leefstijl leuk maken: We gaan inzetten op interventies, initiatieven en het geven van training die gezonde voeding en leefstijl leuk maken. We willen inwoners intrinsiek motiveren, onder andere door spelvormen in te zetten met het gebruik van apps en voorlichtingsbijeenkomsten.	Verruimende communicatieve prikkel (voorlichting) + Boost (intrinsieke motivatie)
Overzicht/platform. Het opstellen van een overzicht of platform om op wijkniveau op het gebied van leefstijl en gezond gedrag (gezonde voeding, sport- en bewegen, slaap, ontspanning, zingeving), zodat een huisarts, partijondersteuner of andere partij makkelijk kan doorverwijzen.	Self-nudge (aanzet tot persoonsgerichte aanpak)
Beschikbaar voor iedereen! Gezonde voeding is over het algemeen duurder. We willen graag van de gezonde keuze, de makkelijke en betaalbare keuze maken.	Verruimende economische prikkel + Nudge: toename in gemak en gebruik

Om het drinken van kraanwater in de stad te stimuleren gaan we meer watertappunten in de stad plaatsen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Rookvrij	
Eenduidige informatie: In een brochure, flyer of op een website komt de juiste informatie moeten komen te staan over de negatieve effecten van roken.	Beperkende communicatieve prikkel + Nudge: onthulling
Gemeentelijke accommodaties rookvrij: Gemeente Eindhoven wil het goede voorbeeld geven. In 2021 start de gemeente met het rookvrij maken van drie sportaccommodaties in gemeentelijk beheer en minimaal één gemeentelijk kantoor.	Beperkende juridische prikkel
Rookvrije buurthuizen	Beperkende juridische prikkel
Rookvrije leer-en zorgomgevingen: doordat alleen het terrein van de instelling rookvrij is, verplaatst het probleem zich. Studenten en scholieren gaan om de hoek of net buiten het terrein roken waardoor overlast ontstaat van rokers en gebruikte sigaretten op de grond. Door de zone te verbreden en rookvrije plekken te clusteren, wordt het lastiger gemaakt voor mensen om te gaan roken.	Beperkende juridische prikkel
Rookvrij bordjes ophangen	Nudge: herinnering
De sleutel in het niet roken zit voornamelijk in het gedrag van mensen. Groepsdruk en voorbeelden geven zijn met name de boosdoeners voor mensen om te gaan roken. Deelnemende partners zetten zich in voor het implementeren van bestaande programma's en initiatieven, zoals Helder op School en Aarzelniet.nl, ter preventie dat mensen gaan roken.	Boost (bewust van gedrag en uitstraling daarvan)
Ook worden cursussen gegeven over hoe je rokers kunt aanspreken op hun gedrag op plekken die rookvrij zijn.	Boost (vaardigheid aanleren)
Deelakkoord Alcohol en Drugs is in ontwikkeling.	

2.12 Oisterwijk

Leefstijlakoord Oisterwijk.

Beleidsactie	Typering
Natuurlijk gezond opgroeien	
Onder de aandacht brengen van bestaande financiële regelingen (o.a. Stichting Leergeld) bij ouders van kinderen en verenigingen, vanuit centrale communicatie door de gemeente;	Verruimende communicatieve prikkel + Verruimende economische prikkel
Organiseren Sport4Kids (schoolsportdag) voor alle basisscholen in de gemeente Oisterwijk. Verbinding leggen tussen combinatiefuncties, basisscholen en 2College om zo verder te kijken waar het sportaanbod na schooltijd kan worden uitgebreid;	Nudge: toename in gemak en gebruik
Wensen en behoeften van VO-leeftijdsgroep in kaart brengen in	-

samenwerking met 2College Durendael;	
Kinderen sociaal met elkaar om leren gaan, focus op samenwerken tijdens gym en sporten en het ontwikkelen van social skills;	Boost
Naschools sportaanbod bij sportpark of vereniging, hiervoor leegstaande velden gebruiken. Kinderen kunnen dan verschillende sporten afwisselen;	Nudge: toename in gemak en gebruik
Versterken van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs middels coaching en begeleiding van leraren in het onderwijs (gymondersteuning);	Boost
Beweegaanbod in samenwerking met kinderopvang waarbij wordt gewerkt aan deskundigheidsbevordering van de pedagogisch medewerkers;	Boost
Ouder-kind sport. Ouders/verzorgers benutten als doelgroep bij het naschools programma. Ouders en kinderen betrekken bij activiteiten.	Nudge: toename in gebruik en gemak
Natuurlijk gezond ontwikkelen	
Web van Positieve Gezondheid bekend maken rondom jongeren, vrijwilligers en professionals. Het web Positieve Gezondheid is een integrale en handzame tool die inzicht geeft in het welbevinden van jongeren. Door hierover het gesprek te voeren, ontstaat inzicht;	Nudge-plus
We organiseren het jaarlijkse maatschappelijk debat over het tegengaan van roken, alcohol en overgewicht onder de noemer 'Puberbrein'. De focus ligt hierbij juist op een positieve leefstijl en daarmee het voorkomen van het grijpen naar middelen;	Verruimende communicatieve prikkel
In de wijk gebeurt het: Samen met het onderwijs en het jongerenwerk organiseren we lokale brainstormsessies en/of formeren we een werkgroep van jongeren. Waardoor zij inspraak hebben als het gaat om ambities en actiepunten rondom het versterken van mentale gezondheid;	Nudge: toename in gemak en gebruik (aanbod om inspraak aan te moedigen)
Door ondersteuning en coaching voelen jongeren zich vertrouwt om ook echt standpunten naar voren te brengen en te 'debatteren'.	Nudge: toename in gemak en gebruik (ondersteuning verhoogt aantrekkelijkheid)
Gereedschapskist ontwikkelen, voor partijen waar jongeren buiten schooltijd te vinden zijn, met daarin tools hoe jongeren ECHT verder te helpen en te luisteren naar ze en weten waar ze naar door te verwijzen;	Boost (universele tool)
Routekaart Werkgevers van jongeren, zoals: horecaondernemers en supermarktmanagers Werkgevers merken op dat jongeren (werknemers) behoeften hebben aan begeleiding en hulp. Van belang is dat er een routekaart wordt gemaakt voor horecaondernemers en supermarktmanagers; met daarin de bestaande jongereninstanties en adviezen rondom welke stappen gezet kunnen worden;	Boost (universele tool)

Professionele partners verzorgen voorlichtingsavonden over roken, drugs, alcohol, eetverslaving onder de noemer puberbrein.	Beperkende communicatieve prikkel (slecht gedrag ontmoedigen)
Extra inzetten op schoolprojecten en/of -campagnes, zoals NIX-18: Voorlichtingsbijeenkomsten houden omtrent middelengebruik en groepsdruk/groepsprocessen. Belangrijk om hier structureel meer aandacht voor te hebben op het voortgezet onderwijs.	Beperkende communicatieve prikkel (slecht gedrag ontmoedigen)
Workshops voor (sport)verenigingen en coaches	Verruimende communicatieve prikkel
Alcoholbeleid bij verenigingen: verenigingen worden gestimuleerd om verantwoord alcoholgebruik te ontwikkelen.	Verruimende communicatieve prikkel (verantwoordelijkheid aanmoedigen)
Ketensamenwerking rondom overgewicht opzetten	-
Concept broedplaats verder uitwerken en implementeren: het creëren van een hotspot waar bedrijven, zorg, jongerenwerkers en de jongeren elkaar vinden.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Natuurlijk gezond meedoen	
Focus op het binnenhalen van de doelgroep; 55+ sportinitiatieven vanuit Sportpark Stokeind opzetten voor tennis, voetbal en softbalvormen;	Nudge: toename in gemak en gebruik
Stimuleren, adviseren en ondersteunen van lokale initiatieven en evenementen m.b.t. uitbreiding van sport en beweegaanbod voor senioren	Nudge: toename in gemak en gebruik
Aangepast Sporten: bekendheid vergroten.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking wordt gestimuleerd door Steunpunt Aangepast Sporten;	Nudge: toename in gemak en gebruik
Ontwikkelen van een app/pagina, gekoppeld aan de website Natuurlijk Gezond Oisterwijk voor een overzicht van alle sportaanbieders.	Nudge: toename in gemak en gebruik
'Sportmarkt': clinics voor mensen met een beperking en 55-plussers Oppakken vanuit een vereniging, ondersteund door Steunpunt Aangepast Sporten.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Initiëren, organiseren en begeleiden van sport- en beweegactiviteiten	Nudge: toename in gemak en gebruik
Natuurlijk gezond verenigen	
Inzichtelijk voor iedereen binnen de gemeente wat er mogelijk is en welke evenementen er zijn,	Nudge: toename in gemak en gebruik
Belangrijk om sportaanbieders te stimuleren om informatie up-to-date te houden;	Verruimende communicatieve prikkel
Laagdrempelige activiteiten organiseren voor (niet) leden om nieuwe aanwas te vergaren, onder de aandacht brengen	Nudge: toename in gemak en gebruik

via de website;	
Zelfbeheer binnen verenigingen stimuleren. Sportclubs i.c.m. maatschappelijke ondernemers en zorg- en welzijnsorganisaties zorgen dat velden en hallen bezet zijn;	Self-nudge
Centrale flexibele lidmaatschappen/abbonementen voor jongeren;	Nudge: toename in gemak en gebruik
Subsidie voor incidentele (vernieuwende) activiteiten en evenementen op het gebied van sport en bewegen;	Verruimende economische prikkel
Cofinanciering: Partners die zich verbinden aan het akkoord kunnen ook een (financiële) bijdrage leveren;	Verruimende economische prikkel
Regionale financiering stimuleren: Door regionaal de krachten te bundelen, kunnen we ook budget bundelen. We willen als (sub)regio vervolgens ook een beroep gaan doen op dekking van andere partners.	Verruimende economische prikkel

2.13 Almere

Almeers Preventieakkoord.

Beleidsactie	Typering
Voldoende bewegen	
Organiseren wandelengroepen en andere vormen van bewegen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
We brengen het belang van genoeg en gevarieerd bewegen en het ontmoedigen van langdurig zitten bij 0-4 jarigen bij alle Almeerse kinderopvangorganisaties onder de aandacht.	Verruimende + Beperkende communicatieve prikkel
Laagdrempelig beweegaanbod voor alle Almeerse peuters en kleuters mogelijk te maken: Dit doen we onder andere door alle Almeerse kinderopvangorganisaties te stimuleren om met de aanpak Gezonde Kinderopvang aan de slag te gaan.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Bij elk evenement dat we organiseren, gaan we na hoe sport en bewegen op een toegankelijke manier bij bezoekers onder de aandacht kan worden gebracht.	Nudge: toename in gemak en gebruik
We doen onderzoek naar de behoefte om alle Almeerse inwoners van 70 jaar en ouder uit te nodigen voor een gratis leefstijlscan met leefstijladvies.	Self-nudge
We bieden aan mensen met overgewicht een gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) waarbij deelnemers met fors overgewicht gecoacht worden op het gebied van eten, bewegen, stress en slapen.	Boost
Gezonde voeding	
Ontwikkeling gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) voor kinderen.	Boost
We stimuleren en motiveren onze leden om geen reclame te maken voor ongezonde voeding en juist wel voor gezonde voeding.	Beperkende + Verruimende communicatieve prikkel

We stimuleren en motiveren onze leden om tijdens evenementen standaard een gevarieerd aanbod van gezonde voeding te organiseren i.p.v. hoofdzakelijk fastfood.	Nudge: standaard + Nudge: toename in gemak en gebruik
Vanuit de ervaringen van Gezonde Basisschool van de Toekomst gaan we tweede helft 2021 bij een aantal basisscholen proefdraaien met het aanbieden van gratis gezonde lunches.	Verruimende economische prikkel
We maken inzichtelijk wat de mogelijkheden zijn om de komende jaren een bijdrage te leveren aan het doneren van gezond voedsel aan goede doelenorganisaties, waaronder de voedselbanken in Almere.	-
Mentaal welbevinden	
We besteden aandacht aan het informeren van jongeren over mentaal welbevinden. Onderdeel daarvan is duidelijkheid bieden aan alle jongeren waar zij terecht kunnen voor vragen, een luisterend oor of andere vormen van hulp en ondersteuning.	Verruimende communicatieve prikkel
Tweede helft 2021 besteden we een maand lang aandacht aan het thema mentaal welzijn onder jongeren. Stichting SCHERP maakt daarnaast een documentaire over mentaal welzijn, organiseert hierover in 2022 een grootschalig evenement en werkt daarbij samen met diverse Almeerse partijen.	Verruimende communicatieve prikkel
Een komt een gerichte campagne om alle jongeren in het basis-, voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs te informeren over mentaal welzijn.	Verruimende communicatieve prikkel
Ook in de eerste- en tweedelijns zorg besteden we meer aandacht aan de mentale gezondheid van jongeren.	Verruimende communicatieve prikkel
We geven meer bekendheid aan de plekken waar mensen met problemen op het gebied van mentaal welzijn of psychische kwetsbaarheid naartoe kunnen. Dit geldt onder andere voor mensen die op een GGZ-wachttijd staan: zij kunnen in hun 'wachttijd' bij diverse plekken terecht voor een luisterend oor waarmee een verslechtering van het mentaal welzijn kan worden voorkomen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Momenteel wordt gewerkt aan een fysieke vindplek voor jongeren in het centrum van Almere. Hier kunnen zij terecht om elkaar te ontmoeten, te sporten en antwoord te krijgen op levensvragen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Rookvrije generatie	
We besteden in gesprekken meer aandacht aan de meerwaarde van rookvrije terrassen (niet standaard asbakken op tafel). Inzet hierbij is niet om roken te verbieden, maar om horecaondernemers te stimuleren om roken te demotiveren, bijvoorbeeld door geen asbakken op tafels te plaatsen.	Nudge: standaard
We besteden in voorlichting en gesprekken met de leden aandacht aan het aanspreken van mensen die voor de ingang van een winkel of horecazaak roken. Hierdoor leveren we een bijdrage aan rookvrije winkelstraten.	Beperkende communicatieve prikkel

We maken gezamenlijk een plan om een bepaalde straal rond openbare gebouwen rookvrij te maken. Door roken te verbieden in gebouwen en te ontmoedigen in de nabije omgeving, dragen we bij aan een gezonde leefomgeving.	Beperkende juridische prikkel + Beperkende communicatieve prikkel
Huisartsen zorgen voor een goed aanbod aan stoppen met-roken begeleiding, en verwijzen mensen met verslavingsproblemen naar de juiste zorgverlening.	Self-nudge (zelf-controle)
Kennisverbreding	
We besteden – waar mogelijk en relevant – in subsidie- en inkooprelaties eisen aan maatregelen op het gebied van gezondheid en preventie, als voorwaarde om in aanmerking te komen voor subsidie of financiering door de gemeente.	Verruimende economische prikkel
We beschikken via het netwerk van het Almeers Preventieakkoord over veel ervaringsdeskundigen die kunnen worden benut om de positieve effecten te delen, onder andere van voldoende bewegen, stoppen met roken, stoppen met overmatig alcoholgebruik, stoppen met ongezond eten/drinken, en bespreekbaar maken van psychische problemen zoals eenzaamheid, stress, stemmingswisselingen en suïcide. Betrokken organisaties trekken hierin samen op en werken uit hoe zij voor netwerkpartners van meerwaarde kunnen zijn.	Nudge: onthulling (best-practises)
We besteden meer aandacht aan het trainen van onze buurtwerkers om in gesprek te gaan met mensen met een ongezonde levensstijl. Onderdeel van deze training is het op effectieve en opbouwende manier bespreekbaar maken ervan.	Boost
Tweede helft 2021 en in 2022 organiseren we een aantal themabijeenkomsten voor de achterban van de VBA. Ook niet-leden van de VBA zijn welkom om aan te sluiten. Hierbij gaan we in op zowel mentale- als fysieke gezondheid. Bij mentale gezondheid gaat het om het trainen van vaardigheden om problemen op het gebied van mentaal welzijn bij werknemers te herkennen en hierover het gesprek aan te gaan. Met betrekking tot fysieke gezondheid is er tijdens de themabijeenkomsten aandacht voor het aanspreken van medewerkers op hun ongezonde levensstijl en het nut van bewegen.	Boost (zelfbewustwording en vaardigheden)
We gaan alle beschikbare gegevens en informatie over de gezondheid van inwoners op wijk- en buurtniveau beter benutten. Dit doen we door uit te wisselen wie waarover beschikt en hoe hier – binnen de mogelijkheden van de AVG – analyses van kunnen worden gemaakt. Deze analyses moeten leiden tot een overzicht van wijken en buurten waar sprake is van relatief grote gezondheidsachterstanden, zodat we daar extra aandacht aan kunnen besteden.	-
We maken één website waarop alle initiatieven uit het Almeers Preventieakkoord worden genoemd. Nu is voor Almeerse inwoners niet altijd duidelijk waar ze terecht kunnen met hun vragen en behoeften. Door één vindplaats met één overzicht te maken, kunnen	Nudge: toename in gemak en gebruik

we bijdragen aan de toegankelijkheid van initiatieven die bijdragen aan een gezonde levensstijl	
Bij alle vormen van communicatie over gezonde leefstijl en preventie – zowel gesproken als geschreven teksten – geven we meer aandacht aan inclusie en diversiteit, rekening houdend met het VN-verdrag Handicap.	Verruimende communicatieve prikkel

2.14 Noordoostpolder

Lokaal preventieakkoord Noordoostpolder.

Beleidsactie	Typering
Voor zowel kinderen als ouderen is het prettig en gezond om naar buiten te gaan en in beweging te komen. We willen wandelingen organiseren met een groepje kinderen van de kinderopvang en ouderen. We beogen hiermee twee doelen: (1) zowel ouderen als kinderen laten bewegen en (2) via de verbinding de eenzaamheid onder ouderen aan te pakken.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Muziek in het Portiek brengt muziek tot aan de voordeur en zorgt voor meer verbinding tussen wijkbewoners. Vaak zijn dit mensen die eenzaamheid ervaren en nauwelijks buiten de deur komen. In Noordoostpolder werken Carrefour, Cultuurbedrijf Noordoostpolder en een aantal wijkplatforms samen om via huiskamerconcerten verbinding en ontmoeting te stimuleren.	Nudge: toename in gemak en gebruik
In diverse opleidingen van ROC Friese Poort – vooral op het gebied van zorg en welzijn – zijn er praktijkdagen waarbij activiteiten met ouderen worden ondernomen. Naast aandacht voor de praktijkervaring is er ook aandacht voor de ontwikkeling van sociale- en communicatieve vaardigheden.	Nudge: toename in gemak en gebruik + Boost
Eerste helft 2022 organiseren we een dag om aandacht te besteden aan wat je kunt doen om eenzaamheid onder ouderen te voorkomen, hoe je dementie kunt herkennen (o.a. door professionals in de publieke en private dienstverlening zoals medewerkers in winkels, bibliotheek en gemeente), dementerende ouderen kunt helpen (bijvoorbeeld boodschappen doen, de heg knippen of de vuilcontainers buiten zetten) en wat je als mantelzorger kunt bijdragen. Met aansprekende werkvormen willen we jongeren meer bekend maken met deze thema's en hen enthousiasmeren om hieraan een bijdrage te leveren.	Boost (vaardigheden) + Verruimende communicatieve prikkel (bekendheid)
Daarom zetten we in Noordoostpolder een zogenaamd Breinpunt Noordoostpolder op. Het Breinpunt Noordoostpolder kan mensen met dementie en hun mantelzorger voorzien van informatie, advies en ondersteuning. Tevens kan het een plek zijn waar lotgenoten elkaar kunnen ontmoeten.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Bewegen	

<p>Uit onderzoeken blijkt dat bewegen een van de beste medicijnen is bij veel verschillende diagnoses. Om die reden is Huisartsenpraktijk Marknesse e.o. gestart met het initiatief Wandelen op recept. Wekelijks wordt er vanuit de praktijk een wandeling gestart. Elke keer sluit ook een professional aan: de ene week de huisarts, de andere week een fysiotherapeut of diëtiste.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>Onderdeel van vitaal ouder worden is voldoende blijven bewegen. In de gemeente richten verschillende initiatieven zich specifiek op ouderen. We willen het overzicht en de bekendheid ervan verbeteren, onder andere door de beweegcoaches in verbinding te brengen met overleggen van ouderenbonden, dorpenbelangen en wijkplatforms.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>Uit onderzoek blijkt dat er veel inactiviteit is bij 0-4 jarigen in de Nederlandse kinderopvang. We brengen het belang van genoeg en gevarieerd bewegen en het ontmoedigen van langdurig zitten bij 0-4 jarigen bij alle kinderopvangorganisaties in Noordoostpolder onder de aandacht. Dit doen we in combinatie met aandacht voor gezonde voeding, onder andere door kinderen zelf te laten koken en hen enthousiast te maken voor gezonde producten. We stimuleren alle kinderopvangorganisaties om met de aanpak Gezonde Kinderopvang aan de slag te gaan waarbij we er naar streven dat eind 2022 alle kinderopvangorganisaties een Gezonde Kinderopvang coach hebben.</p>	<p>Verruimende + Beperkende communicatieve prikkel + Self-nudge (voor zichzelf laten nadenken)</p>
<p>We willen wandelen in de nabije omgeving aantrekkelijker maken door het uitwerken van korte wandelroutes door de eigen wijk, het dorp of de omgeving. Deze wandelingen willen we bovendien verrijken door in de route een aantal weetjes over de buurt, wijk of dorp te verwerken. Met deze wandelingen vanuit huis willen we ook stimuleren dat inwoners niet alleen zelf vaker gaan wandelen, maar hiervoor ook burens uitnodigen.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>Gezonde voeding</p>	
<p>Een Gezonde School werkt planmatig, structureel en effectief aan het verbeteren van de gezondheid van haar leerlingen. De school kiest, afhankelijk van wat er op school speelt, een of meer gezondheidsthema's. Scholen kiezen zelf of ze zich voor Gezonde Scholen willen laten certificeren. Wel brengen we dit nadrukkelijk bij de scholen onder de aandacht en motiveren hen om met het gedachtegoed van Gezonde School aan de slag te gaan.</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel</p>
<p>Veel kinderen leven in een gezin waar gezonde voeding geen vanzelfsprekendheid is. We willen hier meer aandacht aan besteden door kookworkshops aan te bieden voor kinderen waarin ze leren koken met gezonde producten. We willen deze workshops door ouderen laten uitvoeren. Hierdoor ontstaat niet alleen aandacht voor gezonde voeding, maar ook verbinding tussen de kinderen uit de</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik + Nudge: sociale norm (respect voor ouderen)</p>

kinderopvang en ouderen inwoners die hun kennis en ervaring kunnen overdragen.	
Binnen Kwintes is een project gestart waarbij voorlichting wordt gegeven over gezonde voeding. Onderdeel daarvan zijn kookworkshops over hoe je groenten en andere gezonde producten kunt bereiden. Deze voorlichting en kookworkshops worden uitgebreid naar andere doelgroepen binnen de gemeente waarbij gezonde voeding ook een aandachtspunt is. Hierbij wordt ook verbinding gezocht met het thema 'bewegen', onder andere via de beweegcoaches.	Verruimende communicatieve prikkel
We stimuleren en motiveren onze leden om geen reclame te maken voor ongezonde voeding en juist wel voor gezonde voeding.	Beperkende + Verruimende communicatieve prikkel
We stimuleren dat bij evenementen in ons dorp of onze wijk standaard aandacht is voor een gevarieerd aanbod van voeding in plaats van uitsluitend fastfood. Ook grijpen we deze momenten aan om het belang van gezonde voeding bij inwoners onder de aandacht te brengen.	Nudge: standaard + Nudge: toename in gemak en gebruik + Verruimende communicatieve prikkel
Verslaving	
De aandacht voor verslavingsproblematiek richt zich in het onderwijs vooral op de leerlingen en studenten. Het bereiken van ouders blijft onderbelicht. We willen hier meer aandacht aan besteden (o.a. door het organiseren van bijeenkomsten, het thema te bespreken tijdens ouderavonden en mentorgesprekken, en een reclamecampagne). We zien hier nadrukkelijk een rol voor ervaringsdeskundige jongeren en ouders.	Verruimende communicatieve prikkel
Diverse organisaties in de gemeente nemen zelf het initiatief om roken te ontmoedigen. We gaan deze initiatieven coördineren met als doel om als Noordoostpolder effectiever te zijn in het realiseren van de doelen van Rookvrije Generatie. We starten door in kaart te brengen wat er al loopt. Vervolgens kijken we welke effectieve interventies uit andere Rookvrije Generatie-gemeenten we kunnen toepassen in Noordoostpolder.	-
We besteden in gesprekken meer aandacht aan de meerwaarde van rookvrije terrassen (niet standaard asbakken op tafel). Inzet hierbij is niet om roken te verbieden, maar om horecaondernemers te stimuleren om roken te demotiveren, bijvoorbeeld door geen asbakken op tafels te plaatsen.	Nudge: standaard
We besteden in voorlichting en gesprekken met de leden aandacht aan het aanspreken van mensen die voor de ingang van een winkel of horecazaak roken. Hierdoor leveren we een bijdrage aan rookvrije (winkel)straten.	Beperkende communicatieve prikkel
In diverse gemeenten zijn er ervaringen met het organiseren van een cursusavond Stoppen met roken door de lokale welzijnsorganisatie.	Nudge: toename in gemak en gebruik

We willen begin 2022 een dergelijke avond in Noordoostpolder organiseren en onderzoeken met elkaar wat hiervoor nodig is.	
Het is bekend dat iemand die verslaafd is aan gamen meer vatbaar is voor alcohol-, tabaks- en/of drugs, ongezonde voeding en onvoldoende bewegen. Echter, er is nog niets ontwikkeld om hier aandacht aan te besteden, bijvoorbeeld in het onderwijs. We gaan daarom gezamenlijk aan de slag om iets te ontwikkelen dat onder zoveel mogelijk inwoners van Noordoostpolder kan worden verspreid.	Beperkende communicatieve prikkel
Verbinding	
BV Noordoostpolder geeft 3 keer per jaar een magazine uit voor alle circa 800 leden. Daarnaast ontvangen alle leden maandelijks een digitale nieuwsbrief. De komende jaren benutten we minimaal 2 keer per jaar deze communicatiemiddelen om bij ondernemers uit de Noordoostpolder het belang van gezondheid en preventie onder de aandacht te brengen. Suggesties: gezonde voeding in bedrijfskantines, stimuleren reclame voor gezonde voeding en ontmoedigen reclame voor ongezonde voeding, het aanspreken van mensen die voor de ingang van een winkel of horecazaak roken (stimuleren rookvrije winkelstraten), ontmoedigen roken tijdens werktijd, stimuleren voldoende beweging tijdens of na een werkdag.	Nudge: toename in gemak en gebruik (Gezonde Kantine) + Beperkende (ontmoedigende reclame) + Verruimende (aanmoedigen) communicatieve prikkel
In 2022 en 2023 organiseren we een aantal themabijeenkomsten voor de achterban (werkgevers) van BV Noordoostpolder. In deze bijeenkomsten besteden we aandacht aan het herkennen en bespreekbaar maken van ongezonde leefstijl bij werknemers. Het gaat hierbij zowel om fysieke gezondheid (ongezonde voeding, problematisch alcoholgebruik, middelengebruik, weinig bewegen) als mentale gezondheid (psychische problemen, eenzaamheid, stress, taal en leesproblemen). BV Noordoostpolder brengt het bestaan ervan via hun nieuwsbrief onder de aandacht bij de leden en motiveert hen om hieraan deel te nemen.	Boost (vaardigheid: herkennen van ongezonde leefstijl) + Verruimende communicatieve prikkel (nieuwsbrief)
De gezamenlijke ouderenbonden organiseren twee keer per jaar een themamiddag voor alle leden. We besteden in de komende jaren in één themamiddag per jaar aandacht aan een thema rond gezondheid en preventie, onder andere door het uitnodigen van sprekers. Tijdens de themamiddag van eerste helft 2022 besteden we aandacht aan een verborgen probleem, namelijk alcoholgebruik onder ouderen. Er is veel onwetendheid over de combinatie alcohol en medicijnen. In de themamiddag proberen we ouderen te bereiken en dit vraagstuk onder de aandacht te brengen. Dit doen we onder ander door ervaringsdeskundigen aan het woord te laten over de gevolgen van alcohol en medicijnen. Daarnaast organiseren de ouderenbonden ledenmiddagen en zijn er maandelijks nieuwsbrieven. Beide kanalen worden benut om meer aandacht te besteden aan gezonde leefstijl, zoals gezonde voeding en bewegen	Beperkende communicatieve prikkel (voorlichting over alcoholgebruik) + Nudge: onthulling (gevolgen van alcohol en medicijnen) + Verruimende communicatieve prikkel (nieuwsbrief om gezonde leefstijl aan te moedigen)

<p>Er zijn veel initiatieven in de gemeente waar ouderen aan kunnen deelnemen. Bij veel ouderen ontbreekt het overzicht of dit overzicht staat op een website die lang niet alle ouderen bereikt. We maken een overzichtelijke papieren publicatie van alle voorzieningen rond bewegen, gezonde voeding en lichamelijke en mentale gezondheid.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>Problematiek als gevolg van een ongezonde leefstijl (o.a. verslaving), eenzaamheid en dementie zijn in de ene buurt of wijk meer aan de orde dan in de andere. Het is daarom belangrijk dat alle betrokken partners beschikken over relevante data op wijk- en buurtniveau. Op basis van een analyse van deze data werken we gezamenlijk uit welke initiatieven in een specifieke buurt of wijk – inclusief scholen – het meest effectief kunnen zijn en wie welke bijdrage kan leveren.</p>	<p>-</p>
<p>We besteden – waar mogelijk en relevant – in subsidie- en inkooprelaties eisen aan maatregelen op het gebied van gezondheid en preventie, als voorwaarde om in aanmerking te komen voor subsidie of financiering door de gemeente.</p>	<p>Verruimende economische prikkel</p>
<p>Heelal is een fysieke vindplek voor jongeren in het centrum van Emmeloord. Hier kunnen zij terecht om elkaar te ontmoeten, te sporten en antwoord te krijgen op levensvragen. Ook is er aandacht voor preventie, bijvoorbeeld de gevolgen van drugsgebruik. We brengen deze vindplek onder de aandacht bij alle partners van het Lokaal Preventieakkoord Noordoostpolder en proberen op die manier het bereik onder jongeren te vergroten.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik (ontmoetingsplek) + Nudge: onthulling (gevolgen van drugsgebruik) + Verruimende communicatieve prikkel</p>
<p>We beschikken via het netwerk van het Lokaal Preventieakkoord Noordoostpolder over ervaringsdeskundigen die kunnen worden benut om de positieve effecten te delen, onder andere van voldoende bewegen, stoppen met roken, stoppen met overmatig alcoholgebruik, stoppen met ongezond eten/drinken, en bespreekbaar maken van psychische problemen zoals eenzaamheid, stress, stemmingswisselingen en suïcide.</p>	<p>Nudge: onthulling (positieve effecten delen)</p>
<p>Vanuit verschillende professies wordt aandacht besteed aan de gezondheid en het welzijn van jongeren. Zo zijn vanuit de welzijnsorganisatie jongerenwerkers actief om activiteiten van jongeren tot 23 jaar te ondersteunen. Ook het onderwijs besteedt aandacht aan deze thema's. We stemmen onze activiteiten beter op elkaar af met als doel om inzet te plegen in dorpen, wijken en buurten waar dat het meest nodig en effectief is.</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel</p>
<p>De afgelopen twee jaar is in Noordoostpolder het project Preventief Positieve Gezondheid Ouderen (PPGO) uitgevoerd. Vanuit dit project zijn 8 welzijn-/zorgmedewerkers opgeleid om aan de slag te kunnen gaan met de gedachte van Positieve gezondheid en het gesprek hierover met inwoners te voeren. We benutten de presentatie van het Lokaal Preventieakkoord Noordoostpolder om alle partners kennis te laten nemen van de resultaten van het project.</p>	<p>Boost (opleiden) + Verruimende communicatieve prikkel (presentatie/aandacht voor positieve gezondheid)</p>

Daarnaast werken we gezamenlijk uit hoe we de komende jaren blijvend aandacht kunnen genereren aan het werken volgens de gedachte van positieve gezondheid, onder andere door het organiseren van masterclasses over dit thema voor alle partners van het Lokaal Preventieakkoord Noordoostpolder.	
--	--

2.15 Leeuwarden

Friese Preventieaanpak.

Beleidsactie	Typering
Thema 1. Opvoeden	
Kansrijke Start: - Alle ouders hebben toegang tot betrouwbare informatie over hun zwangerschap, ouderschap en opvoeding. - Alle ouders kunnen gebruik maken van advies en ondersteuning bij de zwangerschap, ouderschap en opvoeding, zij ervaren hierbij geen fysieke of financiële belemmeringen. - Er zijn meer verschillende kanalen – vooral digitaal – beschikbaar voor ouders voor advies en ondersteuning.	Nudge: toename in gemak en gebruik
	Nudge: toename in gemak en gebruik
	Nudge: toename in gemak en gebruik
Thema 2. Leefstijl	
Betere naleving wettelijk leeftijds grenzen alcoholverkoop.	Beperkende juridische prikkel
Toename van rookvrije omgevingen in Fryslân (schoolterreinen, kinderdagverblijven, speelplekken, sportverenigingen).	Beperkende juridische prikkel
Fryslân heeft een dekkend netwerk van Stoppen Met Roken-zorg in 2025. GGD Fryslân verzorgt tot die tijd een vangnetfunctie.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Meer Friese organisaties en instellingen zet zich actief in voor de aanpak van overgewicht onder Friese jongeren dan in 2015, door middel van JOGG of andere activiteiten.	Beperkende communicatieve prikkel
Er is uitwisseling van kennis en expertise over de integrale aanpak van overgewicht tussen de gemeenten en teams.	Verruimende communicatieve prikkel
Thema 3. Financiën	
- Verhogen van zelfredzaamheid van jongeren als het gaat om omgaan met geld.	Self-nudge
Thema 4. Onderwijs, werk en participatie	
- Ontmoedigen van schooluitval onder de 18 jaar en aanzetten tot het verminderen van schoolverzuim.	Beperkende communicatieve prikkel
- Bevorderen van deelname aan buurt- of dorpsinitiatieven, dagbesteding, vrijwilligerswerk of verenigingen van alle inwoners.	Verruimende communicatieve prikkel
Thema 5. Gezondheidsvaardig	
Verminderen van laaggeletterdheid.	Boost

Toename van kennis en vaardigheden van laaggeletterden op het gebied van gezondheid, zorg en trainen van vaardigheden om op passende wijze met deze doelgroep om te gaan.	Boost
Toename van gezondheidsvaardigheden	Boost
Toename van digitale vaardigheden	Boost
Thema 6. Psychologische gezondheid	
Doorbreken van taboe rondom eenzaamheid, depressie, suïcidale gedachten en andere psychosociale problemen.	Verruimende communicatieve prikkel
Vergroten weerbaarheid en sociale vaardigheden bij kwetsbare doelgroepen.	Boost
Vergroten van aandacht voor onderliggende factoren van stress en overbelasting.	Verruimende communicatieve prikkel
Aandacht voor psychosociale gezondheid in (gezondheids)beleid van gemeenten.	Verruimende communicatieve prikkel
Thema 7. Leefomgeving	
Gezondheid wordt een vast onderdeel van de belangenafweging in ruimtelijk beleid. In omgevingsplannen is aandacht voor het creëren van een beweegvriendelijke omgeving.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Thema 8. Zorg en voorzieningen	
Het Fries Preventieakkoord biedt een platform om preventie op het snijvlak van medisch en sociaal domein, maar ook publieke gezondheidszorg, een Boost te geven. Dat kan door kennis en ervaringen te delen, vernieuwing te initiëren en te werken aan een preventieve infrastructuur.	Verruimende communicatieve prikkel + Nudge: toename in gemak en gebruik

2.16 Nijkerk

Leefstijlakoord Nijkerk.

Beleidsactie	Typering
Speerpunt 1: De gezonde keuze = de makkelijke keuze	
Met Samen Starten en de interventies die hier bij horen zorgen we voor permanente begeleiding van kinderen van 0 tot 4 jaar, ook waar het gaat om voeding en beweging. Hierna volgt een ketenaanpak 4-12 jaar (en een doorloop naar 15 jaar). Hiermee geven we passende ondersteuning en zorg aan kinderen met overgewicht. Vanuit de eerstelijnszorg kunnen ze altijd worden doorverwezen naar een eerste opstap richting het bewegen. Het doel is: plezier in bewegen krijgen. Extra nadruk leggen we daarbij op de rol van de ouders: zij moeten het goede voorbeeld geven. Dit sluit aan op zowel het gemeentelijk Jeugdprogramma 'Een kind- en gezinsvriendelijke gemeente Nijkerk 2019-2023' als de JOGG-aanpak.	Boost + Nudge: sociale norm (voorbeeldfunctie ouders)

We ondersteunen scholen om het predicaat Gezonde School te verkrijgen. We zetten vooral in op de thema's Voeding, Bewegen en Sport, Alcohol en Roken.	Verruimende communicatieve prikkel + Beperkende communicatieve prikkel
In het verlengde daarvan willen we ook Gezonde Sportomgevingen. De gezonde sportkantine is in het Sport- en Bewegakkoord al benoemd, daarnaast willen we rookvrije en zoveel mogelijk alcoholvrije sportaccommodaties.	Nudge: toename in gemak en gebruik + Beperkende juridische prikkel
Mensen met overgewicht of obesitas willen we helpen om gezonder te eten en meer te bewegen. De interventie Smartsized 4 All is een programma dat mensen ondersteunt bij het aanleren van strategieën om hun eigen eet- en beweggewoonten structureel aan te passen. Daarmee willen we hen leren om de verantwoordelijkheid te nemen over hun eigen gezondheid en welzijn. Ook de fysieke en sociale thuisomgeving, zelfmanagement en terugvalpreventie horen daarbij.	Self-nudge
Het aantal ouderen in de gemeente Nijkerk neemt de komende jaren toe. We willen ervoor zorgen dat zij hun zelfredzaamheid en eigen regie zo lang mogelijk kunnen behouden. Bewegactiviteiten, zoals benoemd in het Sport- en Bewegakkoord, leveren daar een bijdrage aan. Meer specifiek zetten we met dit Leefstijlakkoord in op Valpreventie: Vallen Verleden Tijd. Leren vallen, balans- en krachtraining zijn daarbij het fysieke aspect, ervaren dat (samen) durven bewegen plezier en voldoening schenkt is misschien nog belangrijker.	Self-nudge
Gezonde keuzes in de supermarkt. In samenspraak met andere partners in het Leefstijlakkoord wil Albert Heijn meehelpen met activiteiten om gezonde keuzes te stimuleren bij haar klanten en personeel.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Speerpunt 2: Rookvrije generatie	
Met sportorganisaties maken we afspraken over rookvrije sportaccommodaties.	Beperkende juridische prikkel
In de buurten zijn scholen, kinderdagverblijven en sport- spelvoorzieningen rookvrij. Daarover worden afspraken gemaakt met scholen, buurt- en welzijnsorganisaties.	Beperkende juridische prikkel
Stoppen-met-roken moet gestimuleerd worden o.a. door effectieve hulp te bieden bij stoppen met roken. We geven een extra impuls en bekendheid aan stopinterventies in Nijkerk. Specifiek richten we ons daarbij op de lagere inkomensgroepen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Speerpunt 3: Verslavingsrisico's beperken	
De inzet op jongeren vanuit het bestaande programma Stop Drugs Nijkerk blijft. Specifieke aandacht is er daarbij voor het groeiende gebruik en de gevaren van lachgas. Aanvullend zetten we interventies in om de entourage van middelengebruikers te beïnvloeden. Zo is er de rol van ouders: voorbeeldgedrag,	Beperkende communicatieve prikkel + Nudge: sociale norm

grenzen stellen. Maar ook het verspreiden en dealen van drugs en de verheerlijking van de levensstijl die daarbij hoort.	
Alcohol kan voor bijvoorbeeld fietsers of autorijders een negatief effect hebben op de snelheid waarmee men kan reageren op een obstakel. En bij (problematisch) alcoholgebruik kan de kwaliteit van spier- en bindweefsel verslechteren. Ook heeft alcohol een negatieve invloed op de kwaliteit van de hersenen. Los van de directe effecten daarvan, wordt het risico op vallen groter. Mede in het licht van vitaal ouder worden gaan we volwassenen en ouderen meer bewust maken van de negatieve gevolgen van alcohol drinken.	Nudge: onthulling (negatieve gevolgen van alcoholgebruik benadrukken)
In de wijk Paasbos wordt een initiatief opgezet om jongeren van 9-15 jaar (die bijvoorbeeld overmatig vaak gamen) in beweging te krijgen, juist door bewegen en gamen te verbinden. Als dit succesvol is, kan dit naar andere wijken worden uitgebreid. Dit wordt in samenspraak met jongeren uit de wijk uit de wijk opgezet en mede door hen zelf georganiseerd.	Nudge: toename in gemak en gebruik + Self-nudge
Speerpunt 4: Iedereen doet mee	
Steeds meer huisartsen en praktijkondersteuners benutten Welzijn op Recept als verwijsoptie bij psychosociale problematiek. Veelvoorkomende redenen voor verwijzing zijn eenzaamheid, down gevoel, gemis van dag invulling, gebrek aan aansluiting, gemis aan zingeving en inactiviteit. De Mobility Mentoring aanpak zet een extra stap om mensen te helpen hun soms chaotische situatie te in beeld te brengen en te ordenen.	Nudge-plus
Mensen die niet over voldoende veerkracht beschikken om de uitdagingen in het leven aan te kunnen zijn extra kwetsbaar. Ze voelen zich vaker eenzaam en zijn in mindere mate zelfredzaam. Die mensen willen we steun in de rug geven, hen ondersteunen om hun financiële en sociale problemen aan te pakken, met als doel een zelfredzaam leven. We richten ons daarbij op kwetsbare mensen en gezinnen.	Self-nudge
Met name de werkwijze 'Brug naar Zelfredzaamheid' is daarvoor geschikt. De professionals en vrijwilligers van de partners die reeds met elkaar samenwerken, leren hiermee werken. Ze stemmen hun aanpak daarop af, om vervolgens met kleine acties en stappen mensen meer zelfvertrouwen te geven, elkaar meer in de wijk te laten ontmoeten en zicht te geven op gezondere keuzes.	Self-nudge (i.c.m. Nudge: toename in gemak en gebruik)
Dat gaat dus ook over het in kaart brengen en betrekken van de sociale leefomgeving. Het 'Buurthub' concept sluit hier goed op aan. In 2B Paashuis wordt dit actief ingezet om vanuit langdurige relaties buurtbewoners elkaar te laten ontmoeten én te verbinden aan informele en formele hulp. Hulpvragers worden hulpbieders met een positieve impact op welzijn en zelfbeeld. Dit willen we breder in de gemeente inzetten.	Nudge: toename in gemak en gebruik + Nudge-plus (zelfbeeld)

2.17 Groningen

Lokaal Preventie Akkoord Gemeente Groningen 2021.

Beleidsactie	Typering
Roken	
Rookvrije omgeving: Er wordt binnen de gemeente Groningen al volop ingezet om te voorkomen dat jongeren beginnen met roken. Zo is de gemeente Groningen voorloper bij het inrichten van rookvrije publieke ruimtes op grond van een aanpassing van de Algemeen Plaatselijke Verordening (APV).	Beperkende juridische prikkel (regelgeving)
Publiekscampagnes: NIX<18, Stopober, 'Áarzel Niet', 'Pak de pegels, skip de peuken'	Beperkende communicatieve prikkel
Rookvrije Generatie materialen plaatsen: borden, posters, tegels, etc.	Nudge: herinnering
Puur Rookvrij, Iedereen rookvrij, Stoptober	Verruimende communicatieve prikkel (stopgedrag aanmoedigen)
Kansrijke Start	Beperkende communicatieve prikkel
Overgewicht	
Voorkomen is beter dan genezen. De sleutel voor een gezond gewicht ligt in een actieve levensstijl met gezonde voeding en voldoende beweging. Daarom zet gemeente Groningen zich in om Groningers van jongs af aan te laten zien dat bewegen en gezond leven, leuker is dan niet-bewegen en ongezond leven.	Verruimende communicatieve prikkel
Living Labs: Activiteiten voor mensen met weinig financiële middelen om hen te ondersteunen in gezonder eten.	Verruimende economische prikkel (financiële stimulans, namelijk door het gratis aanbieden van voedsel) + Nudge: toename in gemak en gebruik
Jong Leren Eten (JLE): Samenwerking tussen het rijk, provincies, gemeentes, onderwijs en maatschappelijke organisaties om kinderen (0-18 jaar oud) meer in aanraking te brengen met kennis en activiteiten over voedsel, zodat ze zelf gezonde én duurzame keuzes kunnen maken.	Self-nudge
Stichting Kinderopvang Stad Groningen (SKSG): Verkennen hoe de kinderopvang kan bijdragen aan gelijke kansen voor alle kinderen door gezondere maaltijden beschikbaar te stellen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Weerbaarheid	

<p>Weerbaarheid betekent: versterken van eigen kracht, eigen regie en zelfredzaamheid van burgers van alle leeftijden. Wanneer mensen beter in staat zijn om met de eisen van de samenleving om te gaan en zelfstandig keuzes te maken, worden zij ook weerbaarder voor de tegenslagen van het leven. Ook leidt regie over eigen leven tot bewustere gezondheidskeuzes. Iemand kan immers stoppen met roken en snoepen omdat iemand vertelt dat dat ongezond is, maar meestal heeft dit slechts tijdelijk effect. Stoppen met roken en drinken omdat je er zelf van overtuigd bent dat het niet hoort bij de persoon die jij wilt zijn, heeft een veel grotere kans van slagen. In dit kader zet gemeente Groningen in op bewustwording, het bespreekbaar maken en ondersteuning bieden waar nodig is, ook op het werk en in de buurt.</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel + Self-nudge</p>
--	--

2.18 Halderberge

Lokaal Preventieakkoord Halderberge.

Beleidsactie	Typering
<p>Netwerk positieve preventie behouden 'van verbod tot genot':</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1x per jaar een netwerkbijeenkomst georganiseerd rondom het thema positieve gezondheid. - 1x per jaar een speeddate bijeenkomst georganiseerd waar men nieuwe ideeën en plannen kan pitchen. - aangesloten bij een bestaand evenement om kennis te delen. 	<p>Verruimende communicatieve prikkel</p> <p>Verruimende communicatieve prikkel</p> <p>Verruimende communicatieve prikkel</p>
<p>Krachten bundelen bij bestaande interventies: Er wordt een jaarkalender gemaakt met alle lokale en landelijke interventies waar op aangesloten kan worden. Organisaties kiezen zelf aan welke interventies ze deel gaan nemen met hun leden, cliënten of collega's. Te denken aan interventies als: Ik Pas, We zijn zelf het medicijn, Stoptober, Zien drinken doet drinken, NIX 18</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik (jaarkalender nodigt nieuwe deelnemers uit) + Beperkende communicatieve prikkel (campagnes die roken en alcoholgebruik ontmoedigen)</p>
<p>FITWEEK Halderberge: 1 week per jaar staat Halderberge in het teken van Gezondheid tijdens de FITWEEK. Alle partners kunnen op hun eigen manier deelnemen aan deze week door gezondheid te promoten of activiteiten aan te bieden voor werknemers of klanten. Bewustwording van een gezondere omgeving bij inwoners van de gemeente Halderberge is het gewenste resultaat. Door samen met alle betrokken partijen deze boodschap uit te dragen is het bereik groot. Door de FITWEEK elk jaar terug te laten komen wordt het een vast gegeven in de gemeente.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik + Boost (bewustwording) + Nudge: herinnering (jaarlijks).</p>
<p>Gezonde voorwaarden vergunningen en subsidies Gemeente: Op dit moment staan er nog geen 'gezonde' voorwaarden omschreven in bijv. evenementenvergunningen en subsidieverstrekking vanuit de</p>	<p>Verruimende juridische prikkel (vergunning)</p>

<p>gemeente. Het is wenselijk om te onderzoeken wat hierin mogelijk is rondom de onderwerpen rookvrije ruimtes, alcohol schenken en gezonde omgeving voor (kinder)activiteiten. Het doel hiervan is dat organisaties van evenementen ook hun bijdrage leveren aan een gezondere omgeving tijdens de activiteiten. Hier kan de gemeente tips voor geven of promotiemateriaal voor leveren. Te denken aan duidelijkheid over waar je kunt roken, promotie NIX18, watertappunt plaatsen, gezondere traktaties bij kinderevenementen. Hiermee verleiden we betrokken om de gezondere keuze te maken en het goede voorbeeld te geven aan kinderen.</p>	<p>+ Verruimende economische prikkel (subsidie) + Nudge: toename in gemak en gebruik (gezonde leefomgeving, posters, watertappunten, gezonde traktaties)</p>
<p>Actie 'Geen rommel in je trommel': Een campagne om ouders en kinderen meer bewust te maken van een gezond ontbijt en een afwisselende lunchtrommel voor naar school. Het wordt uitgegeven in een boekvorm die speciaal is ontwikkeld voor kinderopvang en basisonderwijs. Er staan veel tips, ideeën en weetjes in rondom het maken van gezonde keuzes. Dit boekje is ook een mooie gesprekstool om samen met school te kijken naar gezondere ambities. Daarnaast kunnen er ook gastlessen aangevraagd worden voor extra ondersteuning via Jong leren Eten. Het is een laagdrempelige manier om ouders, kinderen, leerkrachten en begeleiders meer bewust te maken van de gezondere keuze en waarom het zo belangrijk is</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel (campagne) + Boost (zelfbewustwording)</p>
<p>Heel Halderberge Kookt: Een programma voor oudere jeugd (10-18 jaar) om deel te nemen aan een kookuitdaging. Ook kinderen uit een armoede situatie worden ondersteund om mee te kunnen koken. De recepten worden gejureerd door restauranteigenaren uit de gemeente. Het is een jaarlijks terugkerend programma. Dat meer kinderen zelf gaan koken en vers gaan koken. Zeker voor de kinderen in achterstandsgezinnen is het belangrijk dat zij verse producten kunnen eten en weten hoe ze basisrecepten kunnen bereiden. Daarnaast wordt gestimuleerd om samen met ouders te koken, zodat ook zij het belang zien van een gezonde en verse maaltijd.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik (aantrekkelijk aanbod) + Nudge: voornemen + Nudge: herinnering (jaarlijks) + Boost (bewustwording en vaardigheid aanleren)</p>
<p>Laag geletterdheid de baas: Alles start bij de basis. Als men de basisvaardigheden (taal en digitale vaardigheden) niet of onvoldoende machtig is, dan zal heel veel informatie over thema's rondom het preventieakkoord deze doelgroep niet bereiken. Taalachterstanden hebben invloed op de gezondheid. Dat begint bijvoorbeeld al bij de mate waarin laaggeletterden en anderstaligen hun weg in het Nederlandse zorgsysteem vinden. Er wordt samen met GGZ WNB gekeken of er binnen de huidige inloopgroepen cliënten in aanmerking komen om bij de bibliotheek te starten met een taalcursus.</p>	<p>Boost (verbeteren van taalvaardigheden om informatie over gezondheid te verduidelijken)</p>
<p>Diabetes Challenge: Een wandeluitdaging specifiek bedoeld voor mensen met diabetes. In samenwerking met SSNB, een fysiotherapeut en huisarts wordt in 2 dorpen de diabetes challenge</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik (extra aanbod) +</p>

<p>opgezet. Deze ambitie is tevens opgenomen in het lokaal Sportakkoord Halderberge. Het doel is dat lotgenoten elkaar treffen en elkaar kunnen stimuleren tot bewegen onder professionele begeleiding. Het doel is om overgewicht tegen te gaan en mensen te stimuleren tot een gezondere leefstijl.</p>	<p>Nudge: voornemen (uitdaging)</p>
<p>Rookvrije sportparken en kinderopvanglocaties: Veel kinderen brengen een groot deel van hun tijd door op de sportvereniging. Zien roken, doet roken. We gaan werken aan een rookvrije sportomgeving, zowel binnen als buiten op het terrein voor alle leden.</p>	<p>Beperkende juridische prikkel (rookverbod)</p>
<p>Gezondere kantines: we werken aan een gezonder aanbod in de kantine. Deze ambitie is tevens opgenomen in het Lokaal Sportakkoord Halderberge. Er is meer gevarieerd aanbod in de kantine. Jongere leden en ouders worden verleid worden om de gezondere keuze te maken in de kantine.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik (Gezonde Kantine)</p>
<p>Praktische thema-avonden: Alle partners hebben een eigen netwerk en vaak overlappende boodschappen die ze willen verkondigen. Partners gaan samen thema-avonden organiseren voor jongeren en hun ouders, dit op een actieve en praktische manier. Bijv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Agogisch boksen zijn met een thema voor ouders - Quiz voor jongeren met bijv. thema alcohol. - Happy Ouders, alternatieve kroegtocht met workshops voor ouders 	<p>Verruimende communicatieve prikkel</p>
<p>Impuls Straatspeeldag/Buitenspeeldag: De dag waarop we vieren dat buitenspelen een feestje is. Vanuit de partners is er behoefte om deze dag weer nieuw leven in te blazen. Op diverse plaatsen worden er straatactiviteiten aangeboden voor jongere kinderen tijdens de straatspeeldag, zodat kinderen weer gestimuleerd worden om laagdrempelig buiten te spelen, elkaar weer te ontmoeten en veel plezier te hebben.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik (laagdrempelig aanbod)</p>
<p>Leefstijlinterventie 13+: Er is op de middelbare scholen best wat zorg over het stijgende percentage overgewicht van de jongeren. Er is behoefte aan samenwerking om de leefstijl van jongeren te verbeteren en meer te gaan bewegen. Dit zou kunnen middels individuele begeleiding door professionals onder en na schooltijd. Het doel is dat jongeren beter in hun vel komen te zitten, gezondere keuzes kunnen maken en uiteindelijk het overgewicht ook zal dalen.</p>	<p>Self-nudge (persoonlijke tool, voor zichzelf sturen)</p>
<p>Maatjes project: Kwetsbare ouderen worden gekoppeld aan een maatje die samen met enige regelmaat een activiteit ondernemen. Dit kunnen studenten, middelbare scholieren of andere vrijwilligers zijn. Ouderen worden uit hun isolement gehaald, contact met diverse doelgroepen die van elkaar kunnen leren.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>Verbeteren preventiemogelijkheden Werkplein: We willen de mogelijkheden onderzoeken hoe we de kwetsbare doelgroep die aangesloten is bij het Werkplein kunnen ondersteunen op het gebied van gezondere leefstijl. Dit kan bijv. met extra inzet van een diëtiste</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel + Boost</p>

of een te ontwikkelen leefstijlprogramma. In dit onderzoek meenemen of de medewerkers van het Werkplein ondersteund kunnen worden door een training/cursus positieve gezondheid vanuit GGD West-Brabant. Het gewenste resultaat is gezondheidsondersteuning van mensen die een uitkering ontvangen op grond van de Participatiewet door het stimuleren van een gezonde leefstijl als onderdeel van het activerings- dan wel re-integratieprogramma.	(leefstijlprogramma en training/cursus)
---	---

2.19 Coevorden

Sport en Preventieakkoord gezond Coevorden 2020-2022.

Beleidsactie	Typering
'Gezond in Coevorden'	
Inzet op de gezondere kantine. Dit gaat om kantines van sportverenigingen, sportaccommodaties (gemeentelijk of geprivatiseerd) en bedrijfskantines.	Nudge: toename in gemak en gebruik
NIX18: sportverenigingen schenken geen alcohol tijdens jeugdwedstrijden en alle vrijwilligers binnen sportkantines hebben een instructie verantwoord alcohol schenken (IVA cursus) gevolgd	Beperkende juridische prikkel + Boost
Benaderen van alle supermarkten in de gemeente Coevorden om aan te sluiten bij de gezondere super. Hierin kan geparticipeerd worden in het provinciale project gezondere supers vanuit Drenthe Gezond. Over 2 jaar hebben we 3 gezonde supermarkten in de gemeente Coevorden.	Nudge: toename in gemak en gebruik
We zetten actief in op het JOGG programma (gezonde jeugd, gezonde toekomst) waarin aandacht is voor gezonde leefstijl specifiek gericht op eten, drinken en bewegen.	Verruimende communicatieve prikkel
Vitale sport- en beweegaanbieders	
Inventarisatie wensen/behoefte van de sportverenigingen in Coevorden in het licht van bovenstaande doelen en resultaten	-
Versterken verenigingshart: - Gezamenlijke deskundigheidsbevordering op bestuurlijk niveau en voor vrijwilligers. - Scholing van trainers daar waar wensen/behoeften zijn. - Denken in aanvullingen en versterking in de samenwerking met andere verenigingen. - Zoeken naar nieuwe oplossingen, technologieën en mogelijkheden, elkaar informeren en verbinden. - Van elkaar leren en horen wat anderen doen.	Boost
	Boost
	Verruimende communicatieve prikkel
	Verruimende communicatieve prikkel
Versterken en verbreden aanbod	Nudge: toename in gemak en gebruik
Verbinding zoeken met de werkgroep Gezond in Coevorden waarin het onder andere gaat om de gezondere sportkantine en andere preventieve maatregelen.	Nudge: toename in gemak en gebruik

Sport en bewegen voor iedereen	
<p>1. Programma ontwikkeling per doelgroep waarbij is geregeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Realiseren van samenwerkingen tussen sportverenigingen, commerciële sportaanbieders, kinderwereld/kinderopvang, scholen, bedrijfsleven, COA. - Aanbod van sport en bewegen voor meerdere doelgroepen in samenwerking met de sportverenigingen en commerciële sportaanbieders. - Realiseren van een netwerk aan geschoolde trainers/begeleiders (betaalbaar). - Samenwerking met onderwijs, kinderwereld en sportvereniging om kinderen tijdens de gymles kennis te laten maken met diverse sporten. - Ondersteuning vanuit de buurtsportcoach voor het stroomlijnen van de initiatieven en het inrichten en het bijhouden van het online platform. 	Nudge: toename in gemak en gebruik
	Nudge: toename in gemak en gebruik
	Boost
	Nudge: toename in gemak en gebruik
	Nudge: toename in gemak en gebruik
Beweegkaart (inclusief bijbehorend kennismakingsaanbod, clinics dan wel in georganiseerd als ongeorganiseerd verband) maken en verspreiden via online- en offlinekanalen. En koppelen aan een online aanmeldformulier voor een kennismakingsles bij de betreffende vereniging/commerciële aanbieder in openbare ruimte of anders.	Nudge: toename in gemak en gebruik
In afstemming met de gemeente kijken naar de voorwaarden voor de Doe-Mee-Pas campagne. Hoe kunnen we het bekender en aantrekkelijker maken? En hoe kunnen we samen met de aanbieders de deelnemers blijvend binden aan de vereniging? Dit kan meegenomen worden met de invoering van de Doe-Mee-Webwinkel waarmee de gemeente Coevorden is begonnen.	Verruimende communicatieve prikkel
Met de kerngroep van het sport- en preventieakkoord Gezond Coevorden bekijken we hoe we de initiatieven structureel kunnen borgen voor de langere termijn. Hierbij vragen we ondersteuning van de gemeenten en inzet van buurtsportcoaches.	-
Sport, preventie en onderwijs	
Ontwikkelen van een positieve houding ten opzichte van deelname aan sporten en bewegen door de inzet van vakleerkrachten (bewegingsonderwijs) en buurtsportcoaches.	Boost
<p>Samenwerking tussen maatschappelijke organisaties en sportverenigingen om gezamenlijk buitenschoolse sportactiviteiten te realiseren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking scholen, BSO's, sportverenigingen. - Interesse en behoefte vanuit de jeugd ophalen, waaraan buitenschoolse sportactiviteiten moeten voldoen. 	Nudge: toename in gemak en gebruik
	-

- Inzet sportverenigingen tijdens evenementen, zoals bijvoorbeeld Koningssspelen en andere buitenschoolse activiteiten).	Nudge: toename in gemak en gebruik
Ondersteuning begeleiding en financiering gezonde school (www.gezondeschool.nl).	Verruimende economische prikkel
Voorlichting geven over diverse thema's van een gezonde school.	Verruimende communicatieve prikkel
In de gemeente Coevorden zet zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs in op de ontwikkeling tot een gezonde school waarbij in ieder geval het deelvignet voeding, bewegen en sport, roken, drugs (alleen voortgezet onderwijs) en alcohol en welbevinden wordt nagestreefd.	Nudge: sociale norm
Coevorden op de kaart	
Sportkrant/kalender voor alle verenigingen en inwoners uit de gemeente Coevorden.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Bijeenkomsten organiseren voor evenementenorganisatoren op gebied van promotie/ vergunningen/subsidie/communicatie:	Verruimende communicatieve prikkel + Beperkende juridische prikkel + Verruimende economische prikkel
Eenvoudigere vergunningaanvraag – format (via een toegankelijk E-formulier).	Nudge: vereenvoudigen
Vergroten impact sportevenementen: Kennissessie over ontwerp evenementen voor maatschappelijke- en economische impact lokaal en regio.	Verruimende communicatieve prikkel
Verkenning tot ontwerp nieuw evenement of upgrade bestaand evenement die als publiekstrekker kan dienen voor zowel eigen inwoners als buiten de gemeente.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Evenementen aanmelden op de website drenthe.nl & ToReCo.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Evenementenkalender ontwikkelen met daarop alle evenementen die plaatsvinden in de gemeente waar inwoners en inwoners van buiten de gemeente aan kunnen deelnemen. Alle betrokkenen zullen naast hun eigen promotie de algehele promotie meenemen en daardoor een heel breed publiek aantrekken.	Nudge: toename in gemak en gebruik
De maand van de sport in de gemeente.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Duurzame infrastructuur voor sport en bewegen	
Inventarisatie sportvoorzieningen en openbare ruimte in de gemeente Coevorden (particulier/gemeente/verenigingen) die verleiden tot sporten, bewegen en spelen.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Inventarisatie bezetting van sportvoorzieningen waarbij gebruikers en tijdstippen van gebruik in kaart worden gebruikt.	Nudge: toename in gemak en gebruik

Inventariseren behoeften huidige gebruikers en mogelijk nieuwe gebruikers (zowel sportaccommodaties als openbare ruimte).	-
Op basis van inventarisatie voorzieningen en wensen/behoeften een aanpak ontwikkelen waarin het gebruik van de voorzieningen wordt bevorderd.	Nudge: toename in gemak en gebruik

2.20 Hoogeveen

Hoogeveen en de dorpen doen mee: Hoogeveens preventie akkoord 2021-2023.

Beleidsactie	Typering
Roken	
Speeltuinen en sportclubs rookvrij maken.	Beperkende juridische prikkel
Stoppen met roken-aanbod ontwikkelen in combinatie met verwijzing naar stress- verminderende activiteiten (met daarbij aandacht voor de aanpak van schulden en armoede).	Nudge: toename in gemak en gebruik (extra aanbod)
Ambassadeurs inzetten om bedrijven of organisaties rookvrij te krijgen. Aan het eind van 2021 zijn er tenminste 3 bedrijven die hieraan meedoen.	Nudge: sociale norm (aantrekkelijke vertegenwoordigers)
Samenwerking zoeken met werkgevers (bijvoorbeeld: sociale werkvoorziening, aannemers, maar ook gemeentelijke diensten) bij de aanpak van roken.	Beperkende communicatieve prikkel
Hulpverleners en professionals scholen in het goede gesprek.	Boost
Alcohol – jongeren	
Ouders bewuster maken van hun voorbeeldfunctie en ze handvatten geven over hoe ze met hun kind in gesprek kunnen gaan/ afspraken kunnen maken over alcoholgebruik.	Boost
Oudereducatie en voorlichting over de schadelijke gevolgen van alcohol.	Beperkende communicatieve prikkel
Jongeren weerbaarder maken. De achterliggende gedachte hierachter is dat jongeren bewuster durven te kiezen om geen alcohol te drinken (groepsdruk).	Boost
Aansluiten bij alcohol en handhavingsplan Preventie handhavingsplan alcohol: tot 18 jaar niet; 18 tot 24 jaar matig alcoholgebruik.	Beperkende communicatieve prikkel
Alcohol – volwassenen	
Werkgevers betrekken en bewust maken van hun rol en verantwoordelijkheden.	Boost
Inzetten op bewustwording van de negatieve invloed van alcohol bij het zwanger worden en op de ontwikkeling van het kind tijdens de zwangerschap. Voor man en vrouw.	Boost
Problematisch alcoholgebruik toe leiden naar bestaande effectieve interventies.	Beperkende communicatieve prikkel

Gewicht	
Ouders zijn zich bewust van het belang van (gezond) gewicht van zichzelf, hun kinderen en het daarmee samenhangen van bewegen en goede voeding in de opvoeding.	Boost
Gezonde kantines, minder verleiding in de omgeving.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Gezonde schoolpleinen en buurten die uitnodigen tot bewegen.	Nudge: toename in gemak en gebruik

2.21 Epe

Preventieakkoord Gezondheid 2021-2023 gemeente Epe.

Beleidsactie	Typering
Middelengebruik	
Roken: 1. Rookvrije generatie in Midden-IJssel/Oost-Veluwe 2. TaskForce Rookvrije Start 3. Rookvrij, ook jij kunt stoppen 4. Gezonde School aanpak 5. Stoptober 6. NOG Fitter en Vitaler	Verruimende communicatieve prikkel + Beperkende communicatieve prikkel
Alcohol en drugs: 1. Gezonde School aanpak - GGD 2. Icpas campagne 3. NIX18 4. NOG Fitter en Vitaler	Verruimende communicatieve prikkel + Beperkende communicatieve prikkel
Gezond gewicht	
In 2022 organiseren we een gezondheidsmarkt waarbij we extra aandacht besteden aan de communicatie richting mensen die laaggeletterd zijn. Op de gezondheidsmarkt geven de voorlichting over bewegen en gezondheid en kunnen mensen een gezondheidscheck doen. Daarnaast hebben we aandacht voor doorverwijzing naar sport- en beweegaanbieders en de GLI.	Verruimende communicatieve prikkel (voorlichting) + Nudge-plus (gezondheidscheck) + Nudge: toename in gemak en gebruik (doorverwijzing)
In 2022 onderzoeken en inventariseren we wat voor inwoners drempels zijn om te gaan bewegen. We kijken daarbij naar persoonlijke drempels en externe drempels en barrières. We kijken daarbij ook naar de wensen en behoeften. Daarnaast gaan we na welke voorlichting noodzakelijk is. De leefstijlcoaches worden ingezet om die vraag op te halen	Boost (ontwikkeling van een universele tool)
We brengen in kaart welk bestaande aanbod er is, gericht op gezonde leefstijl. Dit wordt inzichtelijk gemaakt en onder de aandacht gebracht. Hierbij wordt gebruik gemaakt van bestaande platforms zoals www.buurtmaken.nl en www.heelepebeweegt.nl . We inventariseren daarbij ook of aanbod geschikt is voor specifieke doelgroepen.	Verruimende communicatieve prikkel
We gaan in verschillende vormen voorlichting geven en campagne voeren voor alle Epenaren over gezonde leefstijl, zodat de kennis	Verruimende communicatieve prikkel

over een gezonde leefstijl wordt vergroot. We passen daarbij het gedachtegoed van Positieve Gezondheid toe.	
We organiseren in 2022 twee evenementen gericht op een gezonde leefstijl. Denk hierbij bijvoorbeeld aan Samenloop voor Hoop of de Diabetes Challenge.	Nudge: toename in gemak en gebruik (aanbod) + Nudge: voornemen (Challenge)
Mentaal welbevinden	
In het najaar van 2021 starten Koppel-Swoe en de gemeente Epe een inventarisatie welk bestaand aanbod er is, gericht op het vergroten van de veerkracht van de inwoners van de gemeente Epe. Denk hierbij aan Welzijn op recept en Maatjesprojecten. Dit wordt inzichtelijk gemaakt en onder de aandacht gebracht.	Verruimende communicatieve prikkel
Koppel-Swoe, CJG Epe en GGD Noord- en Oost-Gelderland starten eind 2021 een pilot die gericht is op het vergroten van de veerkracht van inwoners van de gemeente Epe.	Boost
In het najaar van 2021 gaan de gemeente Epe, CJG Epe en Koppel-Swoe inventariseren en onderzoeken in hoeverre in de gemeente Epe het concept Positieve Gezondheid wordt toegepast door professionals in zorg en welzijn. Op basis daarvan wordt gekeken of het noodzakelijk is om hier extra aandacht aan te besteden. We willen namelijk dat bijvoorbeeld huisartsen, fysiotherapeuten en welzijnswerkers zoveel mogelijk werken vanuit één denk- en werkwijze zoals Positieve Gezondheid. Het resultaat is dat zij dezelfde taal leren spreken en werkwijze toepassen om zo inwoners gericht te kunnen ondersteunen om mentaal en fysiek vitaal te worden en/of te blijven. Hierbij willen we ook aandacht voor de vraag hoe je de inwoner betreft bij dit hele proces (inwonerparticipatie).	Boost

2.22 Breda

Bredaas Lokaal Preventieakkoord.

Beleidsactie	Typering
Gezond oud worden	
Ontwikkelen wijkgericht beweegprogramma voor senioren als vervolgactiviteit op Wonen met Gemak: ontwikkeling van een aantrekkelijk beweegprogramma, waarbij de werving via campagneactiviteiten loopt.	Nudge: toename in gemak en gebruik + Verruimende communicatieve prikkel (campagne)
Sportloket breed onder de aandacht brengen bij zorgaanbieders en zorgprofessionals, bijvoorbeeld via de nieuwsbrief.	Nudge: toename en gemak en gebruik
Organiseren van een rollatorloop en gezamenlijke oefenmomenten.	Nudge: toename en gemak en gebruik

Stimulerende communicatie m.b.t. gezondheid aanbrengen in seniorengebouwen.	Verruimende communicatieve prikkel + Nudge: toename in gemak en gebruik
Goedkope gezonde voeding: ne Dijkmans (GGD West-Brabant) en Annet van Vliet (Zorg Voor Elkaar/ WIJ) gaan verder in gesprek over goedkope, gezonde voeding. Zij zoeken hierbij naar verbinding met diëtisten in de wijk en/of Thebe voor de samenstelling van recepten. Daarnaast zoeken ze de verbinding met ontmoetingsplaatsen voor ouderen in de wijk en lopende campagnes, zoals de Wonen met Gemak-campagne (Liesbeth Smedinga). Met eenvoudig toe te passen en aansprekende recepten, worden ouderen gemotiveerd om met een beperkt budget toch gezond en samen te eten.	Nudge: toename in gemak en gebruik (ontmoetingsplaats) + Verruimende communicatieve prikkel (campagne)
Liesbeth Smedinga (Wonen met Gemak = Wmg/ Op tijd goed voorbereid= OTGV) en Sandra van Veltom (Dieetvoorlichting de Grens) gaan een workshop organiseren voor vrijwilligers van 'Informatief Huisbezoek 75+' over het belang van gezonde voeding bij het ouder worden. In het voorjaar van 2021 Sandra een workshop voor de informatief huisbezoekers van Wmg/OTGV (15 vrijwilligers) over gezonde voeding bij het ouder worden. Waarbij zowel aandacht is voor overgewicht als ondervoeding.	Verruimende communicatieve prikkel
Het aanpassen van de folder 'Gezond en Vitaal' en de eiwittest. Deze folder wordt uitgereikt aan ouderen die de bijeenkomsten bijwonen van Wmg/OTGV en aan ouderen die een informatief huisbezoek ontvangen.	Verruimende communicatieve prikkel
Liesbeth Smedinga en Sandra van Veltom gaan aan de slag met het ontwikkelen van vervolgactiviteiten Wmg/OTGV op de thema's voeding en bewegen. Sandra gaat in overleg met de inleiders van de Wmg/OTGV-bijeenkomsten Vitaal blijven (Ine Dijkmans en Tiemen Visée) om vervolgactiviteiten te ontwikkelen op het thema 'voeding' en/of 'bewegen' bij overgewicht bij senioren (65+).	Nudge: toename in gemak en gebruik
De adviseurs Sport & Recreatie van MOOIWERK (o.a. Enzo de Regt) gaan aan de slag met het vraaggericht ondersteunen van sportaanbieders. Dit doen ze bij vraagstukken aangaande de gezonde sportomgeving, waaronder de gezonde(re) sportkantine, Rookvrije Generatie en NIX18. Soms gaan vraagstukken nog verder, bijvoorbeeld over allergieën en sportdiëten. Bij de vraagstukken wordt ten alle tijden een kennis- expertisepartner betrokken.	Self-nudge
De adviseurs Sport & Recreatie van MOOIWERK (o.a. Enzo de Regt) gaan twee keer per jaar, bij voldoende animo vanuit het veld, een bijeenkomst faciliteren aangaande de gezonde sportomgeving. Dit doen zij in samenwerking met kennispartners.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Gezonde voeding voor ouderen promoten in de fysiotherapiepraktijk.	Nudge: toename in gemak en gebruik

Gezonde werkvloer	
Organiseren van een voedings safari in de Albert Heijn voor werknemers van Lanschot Bankiers. Het doel is om aandacht te geven aan gezondheid en een bewuster voedingspatroon.	Nudge: toename in gemak en gebruik + Boost
André Boersma (Albert Heijn, locatie Valkeniersplein Breda) stelt twee werkplekken beschikbaar in de AH-kantine voor werknemers van andere bedrijven in Breda, wanneer de omstandigheden omtrent COVID-19 zich hiervoor lenen. Het creëren van een sociale en omgeving om eenzaamheid te laten afnemen is hierbij het doel. André Boersma zal dit via zijn eigen communicatiekanalen uitdragen.	Nudge: toename in gemak en gebruik + Verruimende communicatieve prikkel
Vitaal Breda (Marcel de Visser) neemt het initiatief tot het verder uitbreiden van het platform waar bedrijven elkaar online kunnen ontmoeten. In 2021 worden on- en offline events georganiseerd over diverse gezondheidsthema's zoals voeding en roken.	Nudge: toename in gemak en gebruik
StiB geeft in 2021 aandacht aan de gezondheid van mantelzorgers in Breda. In 2021 worden workshops georganiseerd voor mantelzorgers waarbij zij inzicht krijgen in hun gezondheid en zelf de regie nemen om aandacht te geven aan wat zij belangrijk vinden. Het gedachtegoed en spinnenweb 'Positieve Gezondheid' is hierbij het uitgangspunt om vanuit de eigen veerkracht gezonde keuzes te maken.	Verruimende communicatieve prikkel + Self-nudge (zelf-regie)
Optisport (Pim de Jager) gaat in samenwerking met bedrijven van bedrijventerrein de Krogt, zorgen dat dit het vitaalste bedrijventerrein wordt van Breda als voorbeeld voor andere bedrijventerreinen. Via Platform Breda worden de 'lessons learned gedeeld' met vijf andere bedrijventerreinen	Verruimende communicatieve prikkel
De directie van Winters Bouw, Talenteer jezelf en GGD West-Brabant gaan in 2021 samen met de werknemers van Winters Bouw aan de slag met het model 'Positieve Gezondheid'.	Verruimende communicatieve prikkel
Voedingsaanbod Amphia Ziekenhuis gezonder maken: Een gezonde eetomgeving met een gezond voedingsaanbod helpt om gezondere keuzes te maken en draagt bij aan een gezonde leefstijl.	Nudge: toename in gemak en gebruik
Uitvoering vitaliteitsbeleid Gemeente Breda voor een gezonde werkvloer met aandacht voor balans, mentale gezondheid, contact met collega's en een gezond voedingsaanbod: - Het vitaliteitbeleid van de gemeente stimuleert de werknemer zelf gezonde keuzes te maken die aansluiten bij de wensen en behoeften van de werknemer. - Er is aandacht voor de verschillende dimensies van Positieve Gezondheid en balans. Op dit moment is er aandacht voor mentale gezondheid, contact en verbinding met collega's. - Voor 2021 wordt het voedingsaanbod voor de bedrijfsrestaurants nader bekeken om een nog gezonder aanbod te creëren.	Self-nudge
	Verruimende communicatieve prikkel
	Nudge: toename in gemak en gebruik

<p>Bijvoorbeeld een slimmere inrichting van productenaanbod in de bedrijfsrestaurants en gezonder aanbod van de automaten.</p> <p>- Daarnaast worden workshops over gezonde voeding en beweging georganiseerd om werknemers inzicht te geven in het maken van gezonde keuzes</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel (workshop) + Nudge-plus (reflectie)</p>
<p>Gezonde inwoners van Hoge Vucht</p>	
<p>Organiseren van laagdrempelige beweegactiviteiten voor volwassenen en talent van inwoners aan activiteiten koppelen.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>Bewoners betrekken bij het verhogen van de leefbaarheid en het creëren van een aantrekkelijke omgeving die spelen, wandelen en fietsen stimuleert.</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel (betrokkenheid aanmoedigen) + Nudge: toename in gemak en gebruik (aantrekkelijk)</p>
<p>Verhogen van arbeids- en maatschappelijke participatie van bewoners zodat mensen beter in hun vel zitten en gezonde keuzes kunnen maken: De insteek is om een match te maken tussen de vraag van inwoners (inwoners die hun talent willen ontplooien) aan trajecten zoals ‘Verbeter Breda’, ‘Hello Breda’ en ‘Buddy to Buddy’. Hierbij kunnen platforms zoals ‘Cities of Learning’ een nuttige aanvulling zijn.</p>	<p>Nudge: voornemen</p>
<p>HealthyLIFE, een programma waarin zowel bewegen als een gezond voedingspatroon aan bod komen. De nieuwe leefstijl draagt bij aan de kwaliteit van leven, denk aan zelfredzaamheid, een betere gezondheid en participatie in de samenleving (gedachtegoed van Positieve Gezondheid).</p>	<p>Self-nudge</p>
<p>Lunchbijeenkomst om mogelijkheden te verkennen voor het terugdringen van overgewicht in de wijk.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>Vanuit Jeugdgezondheidszorg wordt Kitty Arpat betrokken bij acties binnen het Lokaal Preventieakkoord rondom het thema ‘ouder en kind’. Ze wil graag meedenken/advies geven. Denk aan onderwerpen zoals een gezond eet-, drink- en traktatiebeleid op scholen en kinderdagverblijven, het aanbieden van gezonde snacks bij speelpaleizen of bij de kinderboerderij. Het activeren van ouders om met hun kinderen actief buiten te spelen is ook nog een aandachtspunt waar zij indien gewenst bij wil ondersteunen. Hierbij wordt verbinding gelegd met het programma ‘Lekker Fit’.</p>	<p>Nudge: toename in gemak en gebruik</p>
<p>Afstudeeronderzoek naar beweggedrag van bewoners en de motivatie om te bewegen: De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden door (zorg)professionals in de wijk om bewegen als onderdeel van een gezonde leefstijl te stimuleren. Meer bewegen draagt niet alleen bij aan een gezond gewicht maar vaak ook aan</p>	<p>Verruimende communicatieve prikkel</p>

zinvolle dag invulling waar mensen beter van in hun vel gaan zitten, andere mensen ontmoeten en betere ervaren kwaliteit van leven.	
Behoeftes van bewoners in kaart brengen in het kader van een gezonde leefstijl en koppeling maatschappelijk werk. De verbinding met de wijkagenda en het wijkplatform wordt gemaakt. Daarnaast wordt de preventieadviseur van de GGD hierbij aangehaakt om informatie te bieden over bestaande onderzoeken en trajecten en ook de sociaal wijkbeheerder van gemeente Breda (Cindy de Bok) is hierbij een hulpbron.	Verruimende communicatieve prikkel
Aandacht voor gezonde voeding binnen de schoolomgeving: Indien meer gezonde gegeten wordt op school, wordt kinderen een gezond voedingspatroon aangeleerd en het wordt als vanzelfsprekend gemaakt. Ouders hierbij betrekken is heel belangrijk. Binnen deze verkenning is extra aandacht voor ouders die het financieel niet breed hebben: hoe kan een gezonde lunch of gezond trakteren toch betaalbaar zijn?	Boost (aanleren van gezond voedingspatroon) + Nudge: toename in gemak en gebruik (betaalbare gezonde omgeving)
Uitrollen project 'Stoere traktaties' op basisscholen: ohan Mathijssen van Avans Hogeschool brengt Nadi Faas (Aartsen Kids Foundation) in contact met Niels de Beer (Avans Hogeschool) om het project 'Stoere Traktaties' op zoveel mogelijk basisscholen in Hoge Vucht uit te rollen middels studenten van Social Work, Pabo, Pedagogiek en Verpleegkunde. Successen worden gecommuniceerd via socialmedia-kanalen. Aartsen Kids Foundation wil kinderen spelenderwijs bewust maken van het belang van goede voeding en een zonde levensstijl.	Verruimende communicatieve prikkel (social media) + Boost (bewustwording)
Opschalen en uitbreiden van het project 'De Kook-challenge': 'De Kookchallenge' is een project waarbij kinderen van 9-13 leren over gezond en duurzaam eten en hoe ze dit eten kunnen bereiden. Hierbij worden ouders ook betrokken doordat zij meekijken, vragen stellen en het gerecht beoordelen.	Nudge: voornemen
Inzetten van de Gecombineerde Leefstijlinterventie 'Samen Sportief in Beweging': De Gezonde Leefstijl Company (Marjo van Hal en Meike Los) wil de gecombineerde leefstijl interventie (GLI) 'Samen Sportief in Beweging' inzetten in de wijk Hoge Vucht. Dit in het kader van een beter ervaren gezondheid en een gezondere leefstijl. Het programma is (door)ontwikkeld met de doelgroep met beperkte gezondheidsvaardigheden in veelal lage SES wijken in Rotterdam. Deze GLI duurt 2 jaar en is opgenomen in de basisverzekering vanaf 2021, dus er zijn geen kosten verbonden aan de deelname.	Boost
Uitrollen van leefstijlinterventie programma BredaTelt: Vitaal Breda en haar partners (waaronder Monne Zorg & Beweging, Beweego, Kynatic Analysis en een 40-tal diverse gezondheidsexperts) willen de leefstijlinterventie 'BredaTelt' uitrollen in meerdere wijken in Breda. BredaTelt is een 12 weeks preventief leefstijl interventie programma waarbij deelnemers onder begeleiding van gezondheidsexperts aan de slag kunnen met hun	Nudge: voornemen (zij die gemotiveerd zijn) + Boost (standaard programma)

gezondheid. Hierbij wordt gestart met een health check bij een fysiotherapeut in de wijk. De leefstijl-interventie is gericht op iedereen van 18 jaar en ouder die overdag druk is met werken en aan zijn/haar gezondheid wilt werken, maar ook op de kwetsbare doelgroep en ouderen.	
---	--

2.23 West-Betuwe

Lokaal preventieakkoord West-Betuwe.

Beleidsactie	Typering
Een gezond gewicht voor iedereen	
Gezonde School vanuit de GGD is een programma dat scholen helpt om te werken aan een gezonde leefstijl. Een school kiest hierbij één of meer gezondheidsthema's, zoals Voeding of Bewegen en sport. De Gezonde School aanpak zet per thema in op vier Beleidsacties: educatie, schoolomgeving, signaleren en beleid.	Verruimende communicatieve prikkel + Nudge: toename in gemak en gebruik (Gezonde Kantine)
Kansrijke start met de thema's Gezond Zwanger Worden en voorlichting leefstijlthema's via Mamacafés (in opstartfase).	Verruimende communicatieve prikkel
We informeren inwoners van West Betuwe over gezond eten en drinken. Hierin gaan we ons in eerste instantie focussen op de gebieden waar meer overgewicht en minder beweging is.	Verruimende communicatieve prikkel
We richten de omgeving van West Betuwe zo in dat het bewegen stimuleert. Denk aan het plaatsen van QR-fit paaltjes bij speeltuinen, meer inzet op het versterken van motorische vaardigheden, aantrekkelijke speelplaatsen, passend sport en beweegaanbod.	Nudge: toename in gemak en gebruik + Boost
We stimuleren gezonde kantines en daarin het aanbod van gezonde voeding (sportkantines, schoolkantines, bedrijfsrestaurants). Om inzicht en bewustwording te creëren organiseren we bijeenkomsten voor werkgevers over 'Gezonde Werkvloeren'.	Nudge: toename in gemak en gebruik + Boost
Meer scholen gaan voor een 'Gezonde School' met aandacht het beleid op voeding, gezonde kantines, beweging en sport. Een gezonde school behoort tot het DNA van het onderwijs.	Verruimende communicatieve prikkel + Nudge: toename in gemak en gebruik
Er komen meer watertap punten op publieke plekken en meer aandacht voor water drinken.	Nudge: toename in gemak en gebruik
We gaan met supermarkten in gesprek over scholing op gezonde voeding (schijf van 5) en kunnen inwoners ondersteunen bij het lezen van etiketten. Scholen kunnen op supermarktsafari bij de lokale supermarkt.	Verruimende communicatieve prikkel
Meer pedagogisch medewerkers worden getraind in de Gezonde Kinderopvang gezondheidsthema's als voeding, buitenspelen en sociaal emotionele ontwikkeling.	Boost
We verkennen een aanpak voor een sluitende keten voor kinderen & volwassenen met overgewicht en obesitas. Versterken van de	Nudge: toename in gemak en gebruik

samenwerking en doorverwijzing van de huisarts. De huisarts heeft hierin behoefte aan een heldere sociale kaart.	
We gaan de Diabetes Challenge uitbreiden op meerdere plekken in de gemeente.	Nudge: voornemen
We ondersteunen ideeën vanuit het sportakkoord om gezamenlijk meer inwoners in beweging te krijgen	Verruimende communicatieve prikkel
We breiden JOGG verder uit in de andere gebieden van West Betuwe.	Verruimende communicatieve prikkel
We organiseren fittesten voor specifieke doelgroepen waarbij we deze inwoners begeleiden naar een passend vervolgaanbod. Dit doen we samen met huisarts, fysiotherapeuten en fitnesscentra.	Nudge-plus (inzicht)
We onderzoeken het idee Fitness Thuishulp voor senioren, waarbij fitnessinstructeurs bij senioren op bezoek komen en uitleg geven over spierversterkende oefeningen, die thuis zelfstandig kunnen worden uitgevoerd. Ook ontvangen de deelnemers een voedingsschema.	Self-nudge
We verkennen de mogelijkheid voor het inzetten van een gezinsaanpak rondom laaggeletterdheid. Hiermee willen we ouders thuis en instellingen ondersteunen bij het inrichten van een positief taalklimaat.	Boost
Alcohol	
Bewustwording in het onderwijs via Gezonde schoolmethodiek Helder op school. Dit is een methode die inzet op de 4 peilers; Opstellen helder beleid, geven van lessen die werken, signaleren en begeleiden van leerlingen met problemen, aanpassen fysieke omgeving en betrekken van ouders.	Boost
Online interactief theater en voorlichting voor ouders.	Verruimende communicatieve prikkel
Oudervoorlichting en opvoedingsondersteuning op maat via Homeparty's: een ouder nodigt andere ouders uit samen in gesprek te gaan over alcoholgebruik en opvoeding.	Verruimende communicatieve prikkel
We zetten tijdens campagne weken (IKPAS, Dry Januari, NIX18, Zien drinken doet drinken, BOB) extra in op het organiseren van activiteiten in gebieden daar waar het alcoholgebruik hoger is dan gemiddeld.	Beperkende communicatieve prikkel
Cursussen IVA (instructie verantwoord alcohol schenken) bij sportclubs en verenigingen.	Boost
Trainen van professionals: begeleiden en bespreekbaar maken van middelengebruik (alcohol).	Boost
Alcohol-nee-contract groep 8 basisschool met opvoedondersteuning en gesprektips: We gaan in contact met ouders van groep 8 leerlingen om hen te ondersteunen en volgen omtrent het alcoholgebruik bij hun kind. We ontwerpen hiervoor een follow up systeem waarmee we ouders kunnen volgen en kunnen voorzien van tips. We zetten hierbij in op de kennisvergroting van ouders en	Boost

jongeren juist in die leeftijd waar het kantelpunt ligt van ‘ik ga nooit drinken naar experimenteren (12-14 jaar) We ondersteunen ouders periodiek in de opvoeding. We ontwikkelen een toolkit voor ouders die hierop een vervolg willen.	
We zetten in op de sociale omgeving van jongeren in het ontmoedigen van het gebruik van alcohol door jongeren; thuis door de ouders, op school door docenten (via de methodiek Gezonde School en inzet Helder op School) en schoolbeleid en in de sociale omgeving, op de sportclub en in de vrije tijd.	Beperkende communicatieve prikkel + Nudge: toename in gemak en gebruik
We organiseren meer activiteiten voor jongeren om verveling tegen te gaan en zo de stap naar alcohol (en roken) te verkleinen. We bieden jongeren alternatieven zodat zij gezonde keuzes kunnen maken.	Nudge: toename in gemak en gebruik
We zetten in op de net 18 geworden doelgroep met de campagne Dranquilo.	Beperkende communicatieve prikkel
We organiseren een IkPas Battle in de regio met andere gemeenten.	Nudge: voornemen
Het terugdringen van alcoholgebruik is een van de onderwerpen bij de inzet van de Gezonde Werkvloeren en sportkantines, genoemd bij het thema gezond gewicht.	Nudge: toename in gemak en gebruik
We willen afspraken maken afspraken met supermarkten over de marketing van alcohol. Er is geen alcoholmarketing van jongeren (ook geen 0.0%).	Beperkende communicatieve prikkel
We organiseren meer Instructies Verantwoord Alcohol Schenken (IVA) scholingen voor bar vrijwilligers in de sportsector.	Boost
We zetten in op stoppen met alcoholgebruik en actieve voorlichting gezond zwanger worden via het project Kansrijke start.	Verruimende communicatieve prikkel
Rookvrij West-Betuwe	
We voeren actief beleid op een rookvrije omgeving en zorgen dat alle speelplekken en kinderboerderijen in de gemeente rookvrij zijn, zichtbaar met een bord van rookvrije generatie.	Verruimende communicatieve prikkel + Nudge: toename in gemak en gebruik + Nudge: herinnering
We zetten in op stoppen met roken en actieve voorlichting via het project Kansrijke start. Verloskundigen en huisartsen zetten actief in op het niet roken (en alcoholgebruik) van zwangeren.	Beperkende communicatieve prikkel
Met elkaar in kaart brengen wat de mogelijkheden zijn en inzetten op de promotie van het aanbod stoppen met roken in samenwerking met zorgprofessionals (huisarts) en Menzis stoppen met roken stimuleren en ondersteuning bieden. Daar waar mogelijk ook het gebruik van eHealth stimuleren.	Beperkende communicatieve prikkel + Verruimende communicatieve prikkel
Via het sportakkoord en JOGG sluiten we met het thema roken aan bij de gezonde sportkantine en een rookvrij terrein.	Beperkende communicatieve prikkel (rookvrij) + Verruimende communicatieve prikkel

	+ Nudge: toename in gemak en gebruik
We verkennen een stimuleringssubsidie voor sportclubs en dorpshuizen bij een niet-rokenbeleid.	Verruimende economische prikkel (subsidie) + Beperkende juridische prikkel (niet-rokenbeleid)
We zetten actief in op de campagne Stoptober met activiteiten. We starten in de gebieden waar het hoogste percentage rokers is.	Beperkende communicatieve prikkel
We bieden gesprekskaarten aan voor handhavers zodat zij handvatten hebben om in gesprek te gaan met rokers op rookvrije plekken.	Nudge: toename in gemak en gebruik
We zetten in op een niet-roken en drinken contract bij groep 8 en gaan ouders volgen (zie inzet thema alcohol).	Beperkende juridische prikkel (contract)
We stimuleren zoveel mogelijk organisaties om hun gebouwen en bedrijven rookvrij te maken, en stoppen met roken aanbod onder werknemers te motiveren. Rokers hebben meer ziekteverzuim en verminderde arbeidsproductiviteit door rookpauzes.	Verruimende communicatieve prikkel (rookvrij stimuleren)
Veerkrachtige en weerbare jongeren	
We organiseren een campagne gericht op het bevorderen van geluk bij jongeren om ervoor te zorgen dat er meer aandacht komt voor welbevinden onder jongeren.	Verruimende communicatieve prikkel
We zetten in op voldoende mogelijkheden voor laagdrempelig ontmoeten en ondersteuning bieden.	Nudge: toename in gemak en gebruik (laagdrempelig)
Mentale gezondheid wordt meegenomen als thema bij de Gezonde werkvloer.	Verruimende communicatieve prikkel + Nudge: toename in gemak en gebruik
We gaan inzetten op de weerbaarheid van kinderen en jongeren door effectief onderbouwde interventies in te zetten in het onderwijs. Scholen geven onderwijs over hoe mentaal gezond te blijven. Bijvoorbeeld door de inzet van Je brein de baas of Happyles. We willen hiermee ook bereiken dat jongeren meer weerbaar worden in de juiste keuze van een gezonde leefstijl. Dit sluit aan bij de eerste 3 leefstijlthema's in dit akkoord. We denken hierbij ook aan de inzet van de kindtool van het IPH (positieve gezondheid).	Boost
We gaan verder met het versterken van de opvoedvaardigheden van ouders (ouders die aanwezig waren bij de online ouderavond hebben toestemming gegeven hierover mee te denken).	Boost
We gaan in pilotvorm experimenteren met 2 ideeën op twee plekken in de gemeente:	Boost (veerkracht en weerbaarheid) + Nudge: toename in gemak en

<p>-In pilot 1 zetten we een ‘social design tool’ in om met jongeren voor jongeren te co-creëren. De tool is geïnspireerd op een best practice uit Amsterdam (Hoodlab). Hoodlab is een plek voor jongeren om samen te komen met de buurt om sociale steun en mentaal kapitaal (veerkracht en weerbaarheid) te versterken. Met deze plek creëren we de mogelijkheid om met 1 been in de leefomgeving van jongeren te staan. Het lab is een plek dat openheid, toegankelijkheid, gastvrijheid en vrijheid ademt. Hier praten we over liefde, de buurt en de zin (en onzin) van het leven. We gaan opzoek naar de talenten van jongeren met de vraag hoe ze daarmee van waarde kunnen zijn voor hun omgeving en anderen. We co-creëren samen aan sociale thema’s zoals stress, prestatiedruk, eenzaamheid, zelfredzaamheid, toekomstperspectief, natuurlijke overgangen, armoede en veiligheid. Onderwijs, welzijnswerk en bedrijfsleven maken onderdeel uit van deze lerende omgeving. De plek brengt sport en beweging, health en lifestyle, kunst en cultuur en ondernemerschap met zich meebrengt in de vorm van workshops, activiteiten, spelletjes, sport en een kop thee.</p>	<p>gebruik (ontmoetingsplek creëren) + Self-nudge (zelfredzaamheid) + Verruimende communicatieve prikkel (workshop)</p>
<p>- In Pilot 2 zetten we in op stress coaching n.a.v. een succes traject vanuit transformatiefonds in samenwerking met jongerenwerk en een stresscoach. Hierbij gaan jongeren in kleine groepjes eens per week een activiteit doen gericht op het omgaan met stress. De leeftijd ligt tussen de 15-17 jaar en/of 18-20 jaar. We willen beginnen in een kern en gaan 6 weken lang aan de slag. Bij succes vervolgen we in andere kernen.</p>	<p>Boost</p>

2.24 Harderwijk

Lokaal preventieakkoord Harderwijk.

Beleidsactie	Typering
Roken	
Voorlichting verzorgen en interventies inzetten op scholen, sportverenigingen en buurthuizen.	Beperkende communicatieve prikkel
Ouders bewust maken van de voorbeeld rol die zij hebben op hun kind(eren).	Nudge-plus
Rookvrije werkomgeving creëren (werkgevers) (gemeentehuis als voorbeeld).	Beperkende communicatieve prikkel
Alle sport- en speelplekken rookvrij maken.	Beperkende juridische prikkel
Inzetten op rookvrije gemeentelijke evenementen en festivals. (opnemen als voorwaarde in de vergunning eventueel gekoppeld aan een subsidie).	Beperkende juridische prikkel + Verruimende economische prikkel
SMR aanbod in Harderwijk in kaart brengen en zo nodig/mogelijk uitbreiden.	Beperkende communicatieve prikkel

Voorlichting over de mogelijkheden in Harderwijk om te stoppen met roken. (doelgroep gerichte benadering).	Beperkende communicatieve prikkel
Bij intakes of vragenlijsten via huisartsen / ziekenhuis / verloskundigen vragen of de persoon of partner rookt en de vraag stellen of zij willen stoppen. (ondersteuning op maat bieden).	Nudge: implementatie intentie
Zoveel mogelijk werkgevers een rookvrije werkomgeving laten realiseren en rokende werknemers stimuleren en ondersteunen om te stoppen.	Beperkende communicatieve prikkel
Actief inzetten om de verstokte roker te laten stoppen met roken.	Beperkende communicatieve prikkel
Alcohol	
Inventariseren welke risicogroepen er in Harderwijk zijn.	-
Vanuit de inventarisatie passende interventies inzetten.	-
Verbinding maken met GA! Harderwijk om alcohol gebruik bij jongeren/volwassenen te verminderen op sportclubs (Teamfit).	Beperkende communicatieve prikkel
Actief inzetten op campagnes zoals NIX-18, Zien drinken, doet drinken en IkPas.	Beperkende communicatieve prikkel
Overgewicht	
Gezonde voeding stimuleren binnen het basisonderwijs, zoals schoolfruit, groente en een gezond 10-uurtje.	Verruimende communicatieve prikkel
Ouders betrekken en informeren over gezonde leefstijl via het onderwijs en de buitenschoolse opvang.	Verruimende communicatieve prikkel
Ouders betrekken bij het geven van het goede voorbeeld zoals op de fiets naar school en naar de sportvereniging.	Verruimende communicatieve prikkel
Samen met Teamfit sportkantines gezonder maken (Gezonde sportkantine).	Nudge: toename in gemak en gebruik
Voor heel Harderwijk 1 leefstijl loket realiseren waar alle inwoners van Harderwijk terecht kunnen voor vragen die gerelateerd zijn aan leefstijl (in de breedste zin van het woord).	Nudge: toename in gemak en gebruik
GLI-aanbod in kaart brengen en een lokaal netwerk rondom GLI opzetten.	-
Zorgen voor een optimale begeleiding naar lokaal sport- en beweegaanbod van deelnemers aan de GLI (koppeling lokaal sportakkoord).	-
Voorlichting geven en activiteiten organiseren voor de doelgroep 13-18 jaar. Onder andere in samenwerking met het voortgezet onderwijs en sportverenigingen (koppeling met GA! Harderwijk).	Verruimende communicatieve prikkel
Via het bedrijfsleven acties uitzetten rondom het thema gezonde leefstijl.	Verruimende communicatieve prikkel
Het betrekken van sociale teams om voorlichting te geven aan kwetsbare doelgroepen over gezonde leefstijl.	Verruimende communicatieve prikkel